

AL. ROSETTI

LIMBA
DESCÂNTECELOR
ROMÂNEȘTI

EDITURA MINERVA
București — 1975

PREFAȚĂ

Prezenta lucrare este consacrată cercetării limbii descîntecelor românești.

Studiul lui Ovid Densusianu, Limba descîntecelor, din anii 1930—1932, cuprinde examinarea unui număr restrîns de cuvinte.

Condițiile externe ale descîntatului, considerații asupra magiei și materialelor întrebuintate au stat în afara preocupărilor noastre. Există numeroase lucrări care pot informa pe cititor asupra acestor practici¹.

Am cercetat o mare parte a materialului tipărit, dar unele publicații au rămas în afara cercetării noastre: în felul acesta, cartea noastră va putea fi deci completată cu material nou.

Colecțiile de descîntece sînt numeroase; descîntece izolate sau restrînse în mici grupuri sînt publicate în cărți, broșuri sau reviste efemere, apărute în orașele de provincie, din care unele au rămas necunoscute pînă în zilele noastre. La acestea se adaugă colecțiile particulare, despre care, în genere, nu știm nimic.

¹ Însirăm aici titlul unor lucrări în care se poate găsi informația necesară în acest domeniu: Artur Gorovei, *Descîntecele românilor*, București, 1931, p. 7—208 (cuprinde și o *Bibliografie a descîntecelor*, p. 198—208); I.-Aurel Candrea, *Folclorul medical român comparat*, București, 1944; Gh. Pavelescu, *Cercetări asupra magiei la românii din Munții Apuseni*, București, 1945; Ov. Papadima, *Structura artistică a descîntecului*, *Revista de istorie și teorie literară*, 14, 1965, nr. 2, p. 357—368; Radu Răutu, *Tehnica analogiei în poezia de incantație*, *Revista de etnografie și folclor*, 16, 1971, p. 123—132; R.-L. Wagner, „Sorcier” et „magicien”, *Contribution à l'histoire du vocabulaire de la magie*, Paris, 1949; Mihai Pop, *L'incantation—narration, mythe, rite*, *Festschrift für Robert Wildhaber*, 1972.

Așadar, nu am avut intenția să dăm o cercetare completă a limbii descîntecelor, pentru că o astfel de încercare ar fi fost menită să dureze mult timp, prin necesitatea de a întreprinde lungi investigații în bibliotecile și depozitele din București și din provincie.

Materia tratată în prezentul volum e înfățișată după cum urmează:

1. Abrevieri,
2. Introducere,
3. Cuvinte rare (în afară de circulația uzuală),
4. Cuvinte din limba comună (cu unele modificări semantice),
5. Formații de cuvinte,
6. Unelte gramaticale arhaice și moderne,
7. Invocații de ființe mitice sau infernale,
8. Tabu,
9. Jocuri de cuvinte,
10. Cuvinte de neînțeles sau cu sens obscur.

Fiind vorba de un material de cuvinte transmis pe cale orală, din generație în generație, e firesc ca să constatăm într-însul numeroase deformări de cuvinte, care merg, uneori, pînă la transmiterea termenului sub o formă de nerecunoscut.

Cuvintele examinate în paginile următoare, care au fost studiate de Ov. Densusianu, în lucrarea sa *Limba descîntecelor* (Grai și suflet, IV, 1929—1930, p. 351—376 și V, 1931—1932, p. 125—157) sînt precedate în cartea noastră de un asterisc.

În genere, cercetarea noastră stă sub rezerva unei posibile revizii a explicațiilor propuse.

Vom fi recunoscători persoanelor competente care vor contribui la lămurirea unor termeni obscuri.

Aurel Nicolescu, cercetător la Centrul de cercetări fonetice și dialectale al Academiei R. S. România, a revizuit în manuscris întreg materialul lucrării noastre și ne-a transmis observațiile sale. Tot el a asigurat corectura tipografică a cărții și a redactat indicele de la sfîrșitul ei. Îl rugăm să găsească aici expresia recunoștinței noastre.

A.R.

București, mai 1974

ABREVIERI

A. E. Popescu = Adrian Popescu, *Revista Asociației Învățătorilor din Mehedinți*, XV, 1942, nr. 1—2, p. 45.

Alb. Carp. = Albina Carpaților, Sibiu, 1878—79, 1879—80.

Alexici = dr. G. Alexici, *Texte din literatura populară română*, I, Budapesta, 1899, p. 205—212.

An. Arh. de folc. = *Anuarul arhivei de folclor*. Publicat de Ion Mușlea, Cluj — București, 1932—1940.

Arh. Inst. folc. (Anca Surcel) = *Arhivele Institutului de etnografie și folclor din București*; texte comunicate de Anca Surcel.

Arh. Inst. folc. (RR) = *Arhivele Institutului de etnografie și folclor din București*; texte înregistrate la magnetofon; note comunicate de Radu Răutu.

Arh. p. șt. ref. soc. = *Arhiva pentru știința și reforma socială*, X, 1934.

Bălășel = Pr. Teodor Bălășel, *Versuri populare române*, I, cîrticica a II-a, Craiova, f.a.

Bichigean = *Bocete și descîntece din ținutul Năsăudului*, culese de Pr. Gavril Bichigean și prof. Ion Tomuța, Bistrița, 1936 [1938].

Bîrlea, Antol. = O. Bîrlea, *Antologie de proză populară epică*, vol. I, III, București, 1966.

Bîrlea, C. = I. Bîrlea, *Cîntece populare din Maramureș*, II. *Descîntece, vrăji, farmece și desfaceri*, București, 1924.

Bodnărescul = Leonida Bodnărescul, *Cîteva datini de Paști la români*, Cernăuți, 1908, p. 25.

Bogrea, Pag. = Vasile Bogrea, *Fagini istorico-filologice*, Cluj, 1971.

Bosica = Ion Bosica, *Descîntece, Vlăstarul cîmpiei*, II, 1933—34.

Brînzan = Nicu Brînzan, *Horia, Cloșca și Crișan*, II, 1941/42, nr. 3—6, p. 54—56.

Buciumul = *Buciumul român*, III, Iași, 1881.

Burada = Teodor T. Burada, *O călătorie în Dobrogea*, Iași, 1880.

Candrea, *Folcl. med. rom.* = I.-A. Candrea, *Folclorul medical român comparat*, București, 1944.

Candrea, *Oaș.* = I. A. Candrea, *Graiul din Țara Oașului*, București, 1907.

Ciașanu = G. Ciașanu-G. Fira-C. M. Popescu, *Culegere de folclor din jud. Vâlcea și împrejurimi, cu un glosar*, București, 1928, p. 133—138.

Cîmpeanu-B. = *Descîntece, farmece și leacuri din popor, pentru boale omenești și de animale*, culese de Simcon Rusu-Cîmpeanu și Aurelian Borșianu, Gherla, 1927.

Conrad = Otto Conrad, în *Jahrbuch der Siebenbürgischen Karpathenvereins*, Sibiu, 1882, p. 161—66: descîntece.

Conv. liter. = *Convorbiri literare*, 1867 ș.u.

Cristescu-Gol. = Ștefania Cristescu-Golopenția, *Drăguș. Credințe și rituri magice*, București, 1944.

Cuciureanu = M. Cuciureanu, *Frîngurele*, VIII, 1935, p. 916.

DA = Dicționarul Academiei.

Dens. *Haț.* Reteganul = Ov. Densusianu, *Graiul din Țara Hațegului*, București, 1915, *Apendice*, p. 231 ș.u.: material folcloric din manuscrisele lui I. Pop Reteganul.

D. Ionescu I, II = *Culegere de descîntece din județul Romanați*, adunată și întocmită de Dr. Daniil Ionescu și Alexandru I. Daniil, I, București, 1907, II, Vălenii-de-Munte, 1908.

D-trescu-B. = Iosif N. Dumitrescu Bistrița, *Descîntec „de întors”, Arhivele Olteniei*, IX, p. 61—62.

D-trescu-B. 19 = Iosif Dumitrescu-Bistrița, *Arhivele Olteniei*, XIX, 1940, p. 187—94.

D-trescu-B., X = Iosif N. Dumitrescu-Bistrița, *Descîntec ...*, *Arhivele Olteniei*, X, 1931, p. 53; XI, 1932, p. 97.

Educat. = *Educatorul*, București, 1883, 1884.

Florea = I. Florea, *Arhivele Olteniei*, XI, 1932, p. 97—98, 275—276.

Gaster, *Chrest.* II. = M. Gaster, *Chrestomatie română*, II, Leipzig—București, 1891.

Fam. = *Familia*, Pesta, Oradea Mare, București, 1865—1929.

G. Dem. Teod. = G. Dem. Teodorescu, *Poezii populare române*, București, 1885.

Georgescu St. = Stelian Georgescu, *Horia, Cloșca și Crișan*, III, 1942—43, nr. 4—6, p. 44—5.

Giuglea, *Rom. Serbia* = G. Giuglea, G. Vâlsan, *De la românii din Serbia culegere de literatură populară*, București, 1913.

Gilcescu = H. Gilcescu, *Cercetări asupra graiului din Gorj*, GS, V, 1931—32 (Descîntec, p. 102—104).

Gomoiu = Dr. V. Gomoiu, *Din istoria medicinei și a învățămîntului medical în România*, București, 1923, p. 26—34.

Gorovei D. = Artur Gorovei, *Descîntecele românilor. Studiu de folclor*, București, 1931.

Grig.-Rigo = Gr. Grigoriu-Rigo, *Medicina poporului. Memoriul I. Boalele oamenilor*, Mem. II. *Boalele vitelor*, București, 1907.

GS = *Grai și suflet*, București, 1932—1937.

Hasdeu, *Chest.* = *Răspunsuri la chestionarul lingvistic* (al lui B. P. Hasdeu), 1884. Manuscrisele 3418—3438 din Biblioteca Acad. (București).

I. Cr. = *Ion Creangă*, revistă de limbă, literatură și artă populară, I—VIII, Birlad, 1908—1915.

Ionașcu Mîndr. = *Poesii populare și descîntece*, de Nicolae Ion Ionașcu și Mihail St. Mîndreanu, Alexandria, 1897.

Ionescu-Buzău = Dr. D. Ioannescu-Buzău, *Micul magazin de medicină populară*, București, 1892.

Ios. D-trescu = Ios. Dumitrescu-Bistrița, *Revista Asociației Învățătorilor mehedinițeni*, XIII—XIV, 1940, nr. 1, p. 43.

Laugier = Ch. Laugier, *Contribuțiuni la etnografia medicală a Olteniei*, Craiova (1925).

L. Costin = Lucian Costin, *Mărgăritarele Banatului*, Timișoara (1926).

Leon = Dr. N. Leon, *Istoria naturală medicală a poporului român*, București, 1903.

Lungu = Aurel Lungu, *Frîngurele*, IX, 1935, p. 959.

Lupașcu = Dimitrie P. Lupașcu, *Medicina babelor. Adunare de descîntece, rețete de doftorii și vrăjitorii băbești*, București, 1890.

Maria Suciu = Suciu Maria, *Vlăstarul cîmpiei*, I, 1933, p. 41—43.

Marian D. = S. Fl. Marian, *Descîntece populare române*, culese de ..., Suceava, 1886.

Marian, *Insectele* = S. Fl. Marian, *Insectele în limba, credința și obiceiurile românilor*. Studiu folcloristic, București, 1903.

Marian, *Înmorm.* = S. Fl. Marian, *Înmormîntarea la români. Studiu etnografic*, București, 1892.

Marian, *Leg.* = S. Fl. Marian, *Legendele Maicii Domnului*, București, 1904.

Marian, *Nașt.* = S. Fl. Marian, *Nașterea la români. Studiu etnografic*, București, 1892.

Marian, *Nunta* = S. Fl. Marian, *Nunta la români. Studiu istorico-etnografic comparativ*, București, 1890.

Marian, *Sărb.* = S. Fl. Marian, *Sărbătorile la români. Studiu etnografic*, București, I, 1898, II, 1899, III, 1901.

Marian V. = S. Fl. Marian, *Vrăji, farmece și desfaceri*, adunate de ..., București, 1893.

Mateescu = *Descărtece* culese de C. N. Mateescu din jud. Buzău și R. Sărat, *Convorbiri Literare*, XXVII, 1893, p. 862—870.

ML = A. Rosetti, *Mélanges de linguistique et de philologie*, Copenhague—București, 1947.

Muşlea = Ion Muşlea, *Cercetări folclorice în Țara Oaşului, Anuarul Arhivei de folclor*, I, Cluj, 1932, p. 197—206.

N. A. Const. = N. A. Constantinescu, *Dicționar onomastic românesc*, București, 1963.

Niculită-Vor. = Elena Niculiță-Voronca, *Datinele și credințele poporului român*, I, II—IV, Cernăuți, 1903.

N. Ivancu = N. Ivancu, *Horia, Cloșca și Crișan*, III, 1942—43, nr. 4—6, p. 45—46.

Nour = A. M. Nour, *Descărtece și vrăji din popor*, Turnu-Măgurele, 1917.

Novacovici = *Colecțiune folclorică română din Răcășdia și Jiu*, întocmită și editată de Emilian Novacovici, Oravița, 1902.

Novacovici II = *Din Comoara Banatului*, folclor. Partea II ... de Emilian Novacovici și Ecaterina Novacovici, Oravița, 1926.

Novacovici, II și III = *Folclor bănățean*, partea II și III, adunat de Emilian Novacovici, Oravița, 1933.

Pamfile, *Boli* = T. Pamfile, *Boli și leacuri la oameni, vite și păsări după datinile și credințele poporului român*, adunate din comuna Țepu (Tecuci), București, 1911.

Pamfile, *Cerul* = T. Pamfile, *Cerul și podoabele lui după credințele poporului român*, București, Leipzig, 1913.

Pamfile, *Dușm.* = Tudor Pamfile, *Dușmani și prieteni ai omului*, București, 1916.

Papadima S. = Ov. Papadima, *Structura artistică a descărtecului*, *Revista de istorie și teorie literară*, 14, 1965, nr. 2, p. 357—368.

Papahagi, *Maram.* = Tache Papahagi, *Graiul și folclorul Maramureșului*, București, 1925.

Papahagi, *M-ții Apuseni* = Tache Papahagi, *Cercetări în Munții Apuseni*, București, 1925.

Pavelescu = Gh. Pavelescu, *Cercetări asupra magiei la românii din Munții Apuseni*, București, 1945.

Pavelescu, *Bihor* = Gh. Pavelescu, *Cercetări folclorice în jud. Bihor*, *Anuarul Arhivei de folclor*, VII, 1945, p. 35—122.

Pascu, *Suf.* = G. Pascu, *Sufixe românești*, București, 1916.

Pașca = Ștefan Pașca, *Glosar dialectal*. Academia Română. *Memoriile Secțiunii literare*, ser. III, tomul IV, Mem. 3.

Păcală = V. Păcală, *Monografia comunei Rășinari*, Sibiu, 1915.

Păsculescu = Nicolae Păsculescu, *Literatura populară românească*, București, 1910.

Petrovici *Alm.* = Emil Petrovici, *Folclor din Valea Almăjului (Banat)*, *Anuarul Arhivei de folclor*, III, 1935, p. 25—158.

Petrovici, *Scăr.* = Emil Petrovici, *Folclor de la Moșii din Scărișoara*, *Anuarul Arhivei de folclor*, V, 1939, p. 111—177.

Pîrvescu = Pompiliu Pîrvescu, *Hora din Cartal*, I, București, 1908.

Popa = Constantin I. Popa, *Descărtece de dragoste, Frîngurele*, IX, 1935, p. 934—935.

Popinceanu = Ion Popinceanu, *Religion, Glaube und Aberglaube in der rumänischen Sprache*, Nürnberg, 1964.

Primăvara Ban. = *Primăvara Banatului*, III, 1941, ser. nouă, nr. 7, p. 33—34.

Pușcariu = Sextil Pușcariu, *Etymologisches Wörterbuch der rumänischen Sprache*, I, Heidelberg, 1905.

Răd. C.-M. = C. Rădulescu-Codin și D. Mihalache, *Sărbătorile poporului cu obiceiurile, credințele și unele tradiții legate de ele*. Culegere din părțile Muscelului, București, 1909.

Reteganul: v. Dens. Haț.

Reteg., *Starostele* = Ion Pop Reteganul, *Starostele sau Datini ...*, Gherla, 1891, p. 5—12.

Rev. foic. = *Revista de folclor*, 1956—1970.

Rosetti, *Colinde* = Al. Rosetti, *Colindele religioase la români*, București, 1920 (*Analele Academiei Române*, t. XL, Mem. Sect. Literare).

Sc. Gherla = E. Balogh, *Știința*, Gherla, VII, 1936.

Sc. Gherla = Aug. Cernău, *Știința*, VII, Gherla, 1936.

Schmidt = W. Schmidt, *Das Jahr und seine Tage ...* Sibiu, 1966, p. 35—37 (6 descărtece).

Scriban = August Scriban, *Dicționarul limbii românești*, Iași, 1939.

Scurtu = Vasile Scurtu, *Cercetări folclorice în Ugocea românească (jud. Satu-Mare)*, *Anuarul Arhivei de folclor*, VI, 1942, p. 123—178.

Sfichi = Emil Sfichi, *Frîngurele*, X, 1936.

Skok = Petar Skok, *Etimologijski rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika*, Zagreb, 1971 ș.u.

Sociol. rom. = *Sociologia românească*. Revista secției sociologice a Institutului social-român — D. Gusti, București, 1936—1944.

- Surcel = Anca Surcel, *Descîntece din Maramureș*, 1972 (Breb, Sirbi),
Colecție manuscrisă.
- Șăin., *Iele*. = Lazăr Șăineanu, *Ielele*, București, 1886.
- Șăin., *Infl. or.* = Lazăr Șăineanu, *Influența orientală asupra limbii și
culturii române*, București, 1900.
- Șc. noastră = Cozma Lazăr, *Școala noastră*, XX, 1934, p. 26.
- Șez. = *Șezătoarea*, revistă pentru literatură și tradițiuni populare, Făl-
ticieni, I—XIV, 1892—1914.
- Ștefănuță = P. V. Ștefănuță, *Folclor din județul Lăpușna, Anuarul Arhivei
de folclor*, II, 1933.
- Tamás = Lajos Tamás, *Etymologisch-historisches Wörterbuch der unga-
rischen Elemente im rumänischen*, Budapest, 1966.
- Tocilescu = Gr. G. Tocilescu, *Materialuri folcloristice*, Vol. I, *Poesia
poporană*, partea I—II, București, 1900; vol. II, București, 1900.
- Traian = Traianu, București, 1869, 1870.
- Țara n. = Țara nouă, București, 1885.
- Țiplea = Alexandru Țiplea, *Poezii populare din Maramureș*, București,
1906.
- Ung. = *Ungaria*, an. II, Cluj, 1893.
- Ungureanu = Ion M. Ungureanu, profesor, Turnu Severin, material din
Sișești, j. Mehedinți, cules de el însuși de la Paraschiva Țiu, 86 de
ani. Inedit.
- Vasiliu = Al. Vasiliu, *Descîntece din Moldova*, București, 1934 (extr. din
GS, VI), p. 248—305.
- Vasiliu, H. = Al. Vasiliu, *Descîntece din Humedoara*, GS, V, 1931—32,
p. 50—63.
- Vasiliu, Mold. = Al. Vasiliu, *Descîntece din Moldova*, GS, VI, 1933—
1934, p. 248—305.
- Vasmer = Max Vasmer, *Russisches Etymologisches Wörterbuch*, Heidelberg,
1953—1958.
- Vircol = V. Vircol, *Graiul din Vilcea*, București, 1910.
- V. Sala = Pr. Vasile Sala, *Biblioteca Vascăului*, nr. 41.
- Vulcan, Fam. = Iosif Vulcan, *Familia*, 1882, p. 187.

INTRODUCERE

Descîntecul s. n. (pl. *descîntece*) e constituit dintr-o for-
mulă orală rostită de o persoană inițiată, în scopul de a
exorciza, de a conjura, de a izgoni o boală sau de a vindeca
de boală un pacient.

Spre deosebire de mesajul verbal din limbile naturale,
menit să comunice ceva unui partener-receptor, mesajul
cuprins în descîntece nu se adresează unui receptor uman,
ci divinității sau unor personaje infernale, de la care nu
așteaptă un răspuns oral.

De aici vine libertatea de care se bucură comunicarea
orală în acest sector, neexistînd criteriul receptibilității și
descifrării mesajului de un auditor uman.

Limba descîntecelor cuprinde un mare număr de cuvinte
necunoscute de limba comună, sau de cuvinte cu sensuri
neobișnuite, în limba comună, de termeni lipsiți de sens.

Limba descîntecelor cuprinde o serie de arhaisme, care
lipsesc din limba comună. Invenția verbală este foarte dez-
voltată în acest sector.

Practica descîntecului, la populația românească de la
nordul Dunării, a fost extrem de dezvoltată¹. Materialele

¹ Practica descîntecului a fost foarte răspîdită la sate. Într-un singur
sat (Cornova), o anchetă din anul 1931 a relevat existența a 87 de descîn-
tători (Șt. Cristescu, *Arhiva p. reforma socială*, X, 1932, p. 371—380).

În privința continuității în conținut între descîntecele din lumea
romană și cele românești, I.-A. Candrea (*Folcl. med. rom.*, p. VII) face
următoarea observație: „descîntecele pe care ni le-a transmis Marcellus

culese sînt numeroase. Atît metoda descîntatului cît și alcătuirea formulei reproduc modele străvechi, care pot fi semnalate în limba latină sau la o mare parte a popoarelor europene. O comparație între componența descîntecelor românești și a celor existente la Roma și în provinciile imperiului roman, precum și a celor cunoscute în țările de limbă germană, dovedește un incontestabil paralelism între versiuni².

Descîntecele, atît în țările românești, cît și în Europa occidentală, au fost compuse de preoți sau de colaboratori eclesiastici ai lor. Numeroasele elemente venite din cărțile bisericești, care apar în descîntece, dovedesc această afirmație. Pentru Transilvania, există numeroase dovezi, din secolul al XIX-lea, că preoții români, considerați ca specialiști reputați în materie, practicau exorcismul, în beneficiul unei numeroase clientele din populația săsească.³

În alcătuirea descîntecelor se pot observa două tendințe: 1. de a conserva cît mai fidel formulele orale transmise, și 2. de a modifica și completa formulele existente.

Transmiterea orală a descîntecelor explică în mod suficient numeroasele deformări de cuvinte, care merg uneori pînă la modificarea formei inițiale a termenului, devenită de nerecunoscut.⁴

În general descîntecele încep cu o invocare a puterilor cerești, în primul rînd Sf. Fecioară (Maica Domnului), care,

---

Empiricus prezintă uneori asemănări uimitoare cu descîntecele noastre". Tradiția descîntecelor în Peninsula Balcanică e evocată de M. Gaster, *Conv. liter.*, LII, 1920, p. 37.

Enumerarea popoarelor care folosesc descîntecele, la Candrea, l.c., p. 345—347: sîrbi, celi, unguri, huțuli (Bucovina), greci, francezi, germani, italieni.

² Irmegard Hampp, *Beschwörung, Segen, Gebet. Untersuchung zum Zauberspruch aus dem Bereiche der Volksheilkunde*, Stuttgart, 1961, p. 23 ș.u., 111 ș.u. Originea practicelor magice trebuie căutată în Orient, de unde s-au răspîndit în Europa prin Grecia și Italia. „Tabletele de execrație“ („defixionum tabellae“) apar în lumea romană între sec. I î.e.n. și sec. al V-lea din e.n. Vezi în această privință, M. Jeanneret, *La langue des tablettes d'exécration latines*, Paris—Neuchâtel, 1918, p. 5.

³ B. P. Hasdeu, *Cuvente den bătrîni*, II, București, 1879, p. 172.

⁴ Cu privire la transmiterea fără nici o modificare a textului unui descîntec, o descîntătoare declara: „așa le-am primit de la bătrîni“ (D. Ionescu, II, 5).

dînd urmare invocării, coboară pe pămînt și salvează pe cel (sau pe cea) amenințat(ă) de duhurile infernale.

Deasa folosire a prefixului *de(s)-*, în alcătuirea verbelor, se explică prin faptul că prin întrebuițarea acestei particule verbul prefixat exprimă contrarul formei neprefixate: *deochia* — *desdeochia* „a suprima efectele unui deochi“, *mira* — *desmira* „acțiunea de a nu se mira“, *orbi* — *desorbi* „a vindeca de orbire“ etc.⁵

Pretutindeni, în țările unde sînt folosite, în împrejurări anumite, formule magice, cuvîntul e considerat ca fiind investit cu o forță supranaturală. Din această cauză, termenul care denumește, spre exemplu, o boală sau o ființă infernală este evitat și înlocuit cu o perifrază sau un echivalent semantic. „Interdicțiile de vocabular“ sînt înregistrate în expunerea noastră într-un capitol deosebit.

Materialul de cuvinte publicat de noi este grupat pe categorii, iar în fiecare categorie termenii sînt înșirați în ordine alfabetică.

Indicele de la sfîrșitul lucrării permite o viziune de ansamblu asupra totalității materialului adunat.

---

⁵ V. mai jos, p. 102.

CUVINTE RARE, ÎN AFARĂ DE COMUNICAREA UZUALĂ

Cuvintele din această categorie sînt numeroase. Unele din ele pot fi regionalisme, fără ca să avem posibilitatea, în stadiul actual al cunoștințelor noastre, să aducem vreo precizare în acest sens. Cuvîntul rar, neînțeles sau înțeles numai parțial, are avantajul că participă la misterul care înconjoară descîntecul, unde sînt evocate ființe infernale.

ACIOLA vb. „a se refugia, a se așeza; a se aciuia”. Acolo să vă *aciolați* / acolo să veniți (Cîineni, Vilcea. Șez., XI, 38/XXIII).

ADĂMASCĂ s.f. „mătase scumpă” („stofă de damasc”, Bogrea, Pag. 161). Și cu brîu de *adămasă* te-or încinge (Comănești, Bacău. I. Cr., 336).

ADĂSTA vb. „a aștepta”. Că v-*adastă* cu mese-ntinse (Rosiorii-de-Vede, Teleorman. Tocilescu, 554).

ADEVĂSI vb. „a se pierde, a pieri, a muri”. Acolo-i peri, acolo te-i *adevăsi* (M-ții Apuseni. Pavelescu, 139, 6; 158, 16; 167, 3; 180, XXI).

AGARLÎC s.n. „hărmălaie”. Ce s-aude atîta huet mare / și *hargalaș* (Focșani. Grig.-Rigo, 177).

AGÎMBA vb. „a surprinde, a cuprinde”. Descîntecu meu, / Leacu de la Dumnedzău, / *Agîmba*-te-ar baiu cel rău (Breb, Maramureș. Arh. Inst. folc., 4048 II h).

ALĂTRA vb. „a lătra”. Unde cîine n-*alatră* (Drăgășani, Teleorman. Tocilescu, 602). Ca cîinele *alătrînd* (Gresia, Teleorman. Tocilescu, 653).

APĂRĂTUȘ s.m. „omușor (organ)” (< * *părut*, v. *DA*). Din sfîrcul nasului, / Din *apărătușul* limbii (Ciudei, Storojineț. Marian, *Leg.*, 330).

ARAMINĂ s.f. „ființă proastă, ticăloasă, de nimic” (*DA*). *Aramină* / mină (Negoiu-Cernii, Hunedoara. Vasiliu, H., 59, XV).

ARMAN s.m. „armean”. Amin, amin / Dăruit să vă fie, / Ca calul *armanului* / Din poarta împăratului (Cernica? *Țara n.*, III, 1886, 383).

ASORIT s.n. „insolație”. De *asorit* (Maramureș. Bîrlea, C., 345).

BALȚ s.n. „un vâl mare cu care se îmbrobodește mireasa, cînd s-a isprăvit cununia religioasă” (Șăineanu). Că ne-om duce ... în *balțul* mireselor (Sîngiorgiu, Năsăud. Șăineanu, *Iele.*, 12).

BARTIȚĂ s.f. „un fel de mucegai” (*DA*). Cîrțiță *birtîță* (Schineni, Tutova. I. Cr., VI, 346/219).

BARZOȘĂ adj. „cu pene sure”. Nici găină *barzoșă* (M-ții Apuseni. Pavelescu, 165, 1).

BĂRĂTA vb. „a ocări”. A plecat Voevodu la oaste ... / A încălecat și a strigat / Și a *bărătat* (Vișani, R. Sărat. Gorovei, D., 307).

BELDIOARĂ s.f. „cotor, tulei, curpen, vrej” (*DA*). Ne ducem prin mări, / Să așezăm oarele, *beldioarele*, trestioarele (Moldova. Lupașcu, 10, 4).

BERCII s.m. pl. „carnea dintre nări din vîrfurile nasului” (Marian). Din *bercii* nasului (Bucovina. Marian, D., 216).

BIHO interj. „du-te, fugi”. *Biho*, moșneag bătrîn (Budeștii-Ghicăi, Neamț. Tocilescu, 1534).

BITANG s.m. „bastard” (< magh. *bitang*). Cu trei unghii de *bitan* ciupiți-o (Bucovina. Marian, D., 15).

BOANĂ s.f. „boabă”. *Boane* (Drăguș. Cristescu-Gol., 83). Cînd svîrli *boanele* în sus (Drăguș, *l.c.*, 91).

BOANZĂ s.f. „muscă, care mușcă tare” (Marian, 242); „streche”. S-o luat *bonza* negru (Bucovina, Marian, D., 239).

BOBOTIT adj. „aprins, înfocat”; aici, substantivat. Eși înfocatele, / *Bobotitule* (Moldova, I. Cr., II, 73).

BOHOD s.m. „brad”; cf. *bohaș* „brad inferior calitativ” (Papahagi, Maram.). *DA* înregistrează termenul, fără nici o explicație. De-o fi brîncă din scorboră, / de-o fi brîncă din *bohod* (Ceparii-Bîrsăști, Argeș. Șez. VII, 55/II).

BOLBOIAT adj. „holbat, speriat” (Scriban); aici, substantivat. Fugiți nouă spărieți, / Nouă *bolboeți*, / Și nouă spăriețe, / Nouă *bulboiete* (Stroești, Vîlcea. Tocilescu, 1581).

BOLBORUȘ s.n. „orbită”. Prin *bolborușul* ochilor (Lelești, Gorj. Arh. Inst. folc., 3431 II hh).

BOLDEI s.m. „cîine mic de vînătoare; fr. basset”, v. *cotei*. Plecă / Sîlea Samodiva / Cu cotei / Cu *boldei*. (Romanați. D. Ionescu, I, 113). Se strîngea lupu cu lupoaicele / *Boldeii* cu *boldeicile* (Vîlsănești, Argeș. Bălășel, 14).

BONCĂLUI vb. „a mugi, a urla”. Cu un glas mare rîncăluind, / *Boncăluind* (Buhoc, Bacău. Șez., VII, 94). Răguind și *buncăluind* [Vaca] (Bîrsana, Maramureș. Bîrlea, C., 377). Nu durgălui, nu *boncălui* (Maier. Ung., 1892, p. 63).

BONTOROG adj. „bont, fără vîrf”. Prin topoare *bontoroage* (Răcășdia. Novacovici, 128).

BONTUDUI vb. „a lovi”. Și de rădăcină ti-oi *bontudui* (Cuhea, Maramureș. Arh. Inst. folc., RR).

BOSURCA vb. „a fermeca, a vrăji” (Bîrlea); v. *bosorcău*. Vițelu l-o *bosurcat* (Bîrsana, Maramureș. Bîrlea, C., 377).

BOȘCO s.m. „Dumnezeu” (E. Petrovici); „cf. sîrb. *Boško*, formă hipocoristică a lui *Bog* „Dumnezeu” (p. 71 s.v.). [Cînd se umflă vitele și mor, se descîntă așa.] *Boșco*, nădeli (Valea Mlavei, Serbia. Petrovici, *An. Arh. de folc.*, VI 66).

BRÎNDUȘEL s.m. „băiat tînăr”. Cu buciumu buciুমai, / dragostele le adunai, / de la toți tinereii, / de la toți *brîndușeii* (Dejești, Olt. Gorovei, D., 317).

BROAȘTE s.f. pl. „testicule?” „biceps” (?) (< *boase*). Crepe-i *broaștele* (Nojorid, Bihor. Sc. Gherla, 148).

BUCIFAL s.m. deformare a lui *bucefal*, calul lui Alexandru cel Mare. Să luără / *Bou-cibol* negru de dumbravă, / Cu coarnele-ntraurite (Strîmtura, Maramureș. Papahagi, *Maram.*, 141).

BUCIN s.n. „coș, horn”. Păsărică pestricioară / pe *bucin* se puse / *bucinu* s-aprinse (Aref, Argeș. *Șez.*, XI, 64/XIX).

BUDIANĂ s.f. planta *vizdoagă* (tagetes erecta). Cîte *budiene*-mpupite (Păucinești. Reteganul, 282).

BUDIHAȚE s. „monstru, sperietoare”; „un fel de bufniță” (Pârvescu). Ochi de *budihecîu* din capul ei / Scosu-i-o. (Dobrogea. Pârvescu, 66).

BUDURĂ s.f. „pustiu, nelocuit de oameni, locuința necuratului” (Bogrea, *Pag.*, 116); loc depărtat și pustiu, coclauri” (Scriban). Să rămie/hudură/*budură*. (Cicănești, Argeș. *Șez.*, XI, 30, 70, IX).

BUDUROI s.n. „putină; coș, horn”. [Descîntec de șarpe]. *Buduroi* găleată / Mușcătura de șarpe. (Romanăți, Gorj. Tocilescu, 593). *Buduroi* găleată, / Mușcătura de șarpe vindecată. (Stroești, Vîlcea. Tocilescu, 1580).

BUHOS adj. „cu părul mare și zbîrlit” (Scriban). S-au întîlnit cu cîos *buhos* (Vîrful Cîmpului, Dorohoi. I. Cr., VIII, 212/287).

BUIT adj. „îngrămădit”. Fugiți ciute / *bwite* (Tămășești, Sălaj. Gorovei, D., 344).

BULEZI s.m. pl. „buruieni” (Viciu). Că eu v-am descîntat / Cu *bulezi* v-am legat (Răcășdia, Banat. Novacovici, III, 10).

BURSUCA vb. „a se înfuria”. Veveriță peștriță, / nu umbla, / nu *bursuca* (Ieud, Maramureș. Birlea, C., 367).

BURSUCAT adj. „înfuriat”. Mărin umflat, / Mărin *bursucat* (Giulești, Maramureș, Arh. Inst. folc., 3479 I d).

BUȘMACHI s.m. pl. „un fel de pantofi”. *Bușmachi* în picioare / mi-a dat (Huși. Păsculescu, 126, 74).

CĂIȚĂ s.f. „căciulă, scufie”. Pice-i *căița* din cap (Păucinești. Reteganul, 280).

CĂNCEU s.n. „vas, urcior”. În *cânceul* ist cu flori (Bucovina. S. Fl. Marian. *Alb. Carp.* 1879, p. 56).

CĂSCARE s.f. „strigare” (DA). Să mă spăl: / Di dat / Di fapt, / Di *cascari* (Crăcăoani, Neamț. Vasiliu, 292). 9 strigări / și 9 *cășgări* (Teișeni, Prahova. *Șez.* II, 88).

CĂUȚI vb. „a prosti (pe cineva)” < *caut* „prost, tont” (DA). Tu laurule / Balaurule / Cum te beau toți băieții de friguri, / Toate fetele / Toate nevestele, / Și mi-i tontești / Și mi-i *căutești* / Așa să-mi tontești, / Și să-mi *căutești* (pe cutare) (Săceni, Teleorman. Tocilescu, 683). N.B. *căutești*, cu *t* și *căutești* cu *ț*.

CHERSINĂ s.f. „covată”. Cu lopata prin *chersine*, / să încărcăți (Moldova. Lupașcu, 21).

CHILOMĂNESC adj. cf. *chilom* „Topuz ori ciocan de luptă” (Scriban). Cu măciuci *chilomănești* (Țăpu, Tecuci. Pamfile, *Boli*, 70).

CHIMET s.m. „consilier comunal la românii din Serbia”. Acolo mi s-ar d-alege ... / *chimeți* pe biticele (Răcășdia. Novacovici, 127).

CHISTAȘ adj. „curat”. Să rămie Ion / *Chistaș* și curat (M-ții Apuseni. Pavelescu, 147, 19).

CHISTOV adj. „sănătos” (Pavelescu). Să șie cu 9 părți / Mai *chistov* (M-ții Apuseni. Pavelescu, 148/24).

CHIZĂRIE adj. „roșie”, cf. *chizel* „roșu” (Bogrea, *Pag.*, 272). Bubă *chizărie* (Străoani, Putna. *Șez.*, XIII, 2).

CIJMĂITOARE adj. Echivalent cu *pizmultoare* (p. 59), deci, „invidioasă”; aici substantivat. Duceți-vă înapoi de unde ați venit / la *cijmăitoarea* / la voitoarea mea de rău (Tătăruși, Suceava. *Șez.*, XI, 59).

CINAT adj. „curățat” (Scriban). Ca argintul *cinat* (Oprîșor, Dâmbovița. Tocilescu, 639).

CIOANTĂ s.f. „os; picior, mînă, deget”. Alege-l / Culege-l / De la toate *cioantele* omului (Strîmtura, Maramureș. Papahagi., *Maram.*, 141).

CIOMNI vb. „a lovi, a ciocăni”. Cu ciocu s-o *ciomnești* (Marcea, Vîlcea. *Șez.*, XI, 73).

CIRICĂI vb. „ciripi“. Unde păsărică nu *ciricăie* (Urdarii de sus, Gorj. Tocilescu, 629).

CIUMĂRI vb. „a se jelui amar“ (Scriban). Ce-ai, Ioană, ce te *ciumărăști*, / Ce te giuvalești? (Runcu, Gorj. Arh. Inst. folc., 3241 II 1).

CIUP s.n. „cioc (de pasăre)“. Să-l plesnești cu *ciupul* (Idrici, Fălciu. I. Cr., VI, 212/63).

CÎNIȘITURĂ s.f. „boală (neidentificată)“; *cînitură*, alt sens „vită stricată, rea“ (DA). Dureri de șale / Fugi *cînișitură* (Drăguș. Cristescu-Gol., 72).

CÎRCĂIAT adj. „otrăvit“; cf. *cîrcăiac* „insectă miriapodă“ (Șăin., Infl. Or. I, 89), „cu suc otrăvit“ (DA). Soare *cîrcăiat* (Ieud, Maramureș. Bîrlea, C., 346).

CÎRCĂLI vb. „a flecări“ (Pașca), *cîrlicăi*, variantă. Nici nu *cîrlicăiți* în cap, / Cum *cîrcălesc* pasările (M-ții Apuseni. Pavelescu, 165, 1).

CÎRCOVA s.f. „boală“; cf. *cîrcușit* „plin de gîlci, de tuse, de boale venerice“ (DA). Dar de buba *cîrcova* / și-a uitat (Orlat, Sibiu. Gorovei, D., 367).

CÎRSTĂNEASĂ s.f., adj. „planta veninăriță (avărameasă), întrebuințată de vrăjitoare la scăldat“ (DA); aici, de formare din *căpităneasă*. Jupîneasă *cîrstineasă* (Olănești, Vilcea. Șez., X, 146). Vineri vinereasă / avărameasă / *cîrstineasă* (Cicănești, Argeș. Șez., XI, 63/VIII). *Cîrstăneasa* avărameasă (Păușești-Moglași, Vilcea. Tocilescu, 1529). Avărameasă, *cărtenească*, / Avărameasă, titinească (Slătioara, Vilcea. Șez., XII, 193, IV—V).

CÎRTOG s.n. „vizunie, bîrlog, culcuș“ (DA). Cum fuge ... / porc din *cîrtog* (Peșteana de s., Gorj. Șez., X, 47).

CLABĂUȚ s. „gură; bot“ (Bogrea, Pag., 101). [un șarpe balaur] cu *clabăuț* di fer (Crasna Leuca, Dorohoi. Vasiliu, 30/XXIII).

CLENCIUROS adj. „copac cu trunchiul, ramurile uscate“. Și te du la ăl copac / mare găunos / Și *clenciuuros* (Roșia, Gorj. Șez., XI, 58).

CLICIU s.n. „sold“. Se întîlnesc ... *cliciuri* cu / *cliciuri* (Vașcău. V. Sala, nr. 46, p. 11).

CLINI s.m. pl. „boală la vintrele picioarelor“. Voi *clini* tătărești / Englezăști / Ovreiești (Pr. Ferdinand, Teleorman. I. Cr., VIII, 152/258).

CLOȘNIȚĂ s.f. „cuib pentru cloșcă“. De ea, *cloșniță* spurcată (Pătrăuți, Bucovina. Părvescu, 73).

COCIORVĂ s.f. „vătrai“. Cu *cociorva* petre-te-ui (Moișeni, Ț. Oașului. Mușlea, 200/258).

CODĂU s.m. „nume de cîine ciobănesc“ (DA). *Codăule*, ce stai pe ghizdurele (Roșiorii-de-Vede, Teleorman. Tocilescu, 592).

COLEȘI vb. „a se face moale, a se moleși“ (DA). Moleșiți-vă / *Coleșiți-vă* (Satu nou, Teleorman. Tocilescu, 645). Să-l lăsați pe cutare, / Să nu-l mai *coleșiți*, / Să nu-l mai lămostiți (Roșiorii-de-Vede. Teleorman. Tocilescu, 645).

COP s.n. „măsură de capacitate conținînd 1 litru de lichid“. Și-un *cop* de rachiu (Berbești, Drăguș. Cristescu-Gol., 90).

COROVĂ s.f. „vacă“ (Bogrea, Pag., 279). Și du-te în văi / În *corovăi* (Rogojelu, Gorj. Tocilescu, 560).

CRICI vb. „a striga, a da de știre“. O mută nu *crici* (Caransebeș. Șez., XXV, 139). C-o *crișit* fini voștri, / Să vă dușet să cununați (Șopotul nou, Almăj. Petrovici, Alm., 113/97).

CUNUNAT adj. m. „de calitate superioară“. Cuțit *cununat* (Cicănești, Argeș. Șez., X, 29; Argeș. Ionescu-Buzău, 414; Făceri, Vilcea. Tocilescu, 578). Cuțit *cununat*, / Paloș ferecat (Virful Cîmpului, Dorohoi. I. Cr., VIII., 243/299). Tu cuțite *cununate* (Gresia, Teleorman. Tocilescu, 575). Tu cuțit *cununat* (Roșiorii-de-Vede, Teleorman. Tocilescu, 579).

DĂBĂLATĂ adj. „(cu urechile) căzute“ (Jarnik). Borză blesmată ... / C-urechi *dîbălată* (Moldova. Pamfile, Dușm., 274; Bucovina. Marian, Nașt., 35—6).

DĂOLI vb. IV. „a osteni grozav“ (Scriban). Ce te cînți și *dăulești* (Transilvania. Ung., 1894, p. 371). Cum de nu m-oi cînta, / Cum de nu m-oi *dăoli*? (Lucșa, Năsăud.

Şez., XXIV, 54). Ce te cînti, Floare, ce te *dăuleşti*? (Runcu Salvei, Salva, Bistriţa-Năsăud. Arh. Inst. folc., 3885 I d.) Ce te *dăuleşti*, / Ce te glăseşti? (Dobrogea, Pirvescu, 70, 81). [Despre o vacă] Ea a prins a se rîncălui / Şi a se *dăuli* (Stupca, Gura Humorului. Marian, *Leg.*, 334). Cum nu m-oi *dăuli* (Sîngiorgiu, Năsăud. Şăin., *Iele.*, 12). Ce plîngi, ... ce oftezi / Ce te *dăuleşti*? (Mitocul Dragomirna, Bucovina. Marian, *Nunta*, 22). Prins-o vaca a se cînta, / A se *dăuli* cu un glas mare (Archiud, Cojocna. Cîmpeanu-B., 47). Ce te plîngi, ce te *dehăleşti*? (Runcu, Gorj. Arh. Inst. folc., 3041 b). Şi pe dînsul l-o întrebă: / Ce te-ai *dăulit* cîntat? (f. loc. Cluj? *Ung.*, 1893, p. 393). Ce te cînti şi *dăoleşti* ... / Cum de nu m-oi *dăoli* / (Strei-Sîngiorgiu, Hunedoara. *Ung.*, 1892, p. 334).

DESBĂLĂURAT adj. „descheiat (la haină)” (Paşca). Atunci *desbălăurat*, sau numai desfăcut la toate hainele. (Poureni, Dolj. *I. Cr.*, V, 270).

DESORI vb. „a-şi strica stomacul” (E. Petrovici); aici „a se trezi” (?) d’e s-o *d’esorit* din somn (Scărişoara, Țara Moţilor. Petrovici, *Scăr.*, 156/191).

DÎRMOZ s.m. „copăcel cu flori albe” (Scriban). Cu mîna dreaptă creacă de *dîrmos* rupea (Ştefăneşti, Vîlcea. Bălăşel, 10).

DOSCĂ s.f. „scîndură” (Papahagi, *M-ţii Apus.*, 68), aici „spatele (pieptului)”. Din *dosca* chieptului (M-ţii Apuseni. Pavelescu, 167, 4).

DRÎGLĂ s.f. „lemnul cu care se scormoneşte în cuptor” (Dens., *Haţ.*, 316; v. şi Paşca, s.v.). Tragu-te pe drînghitură / Tragu-te pe *drîglă* mea. (M-ţii Apuseni. Pavelescu, 159, 7).

DROBOLATĂ adj. „mare şi urît” (?) (p. 156). Şede o fată *drobolată* / Pe-un stan mare de piatră, / Face pită de cenuşă, / Şi cu lapte de cătuşă (Rebrişoara, Năsăud. Bichigean, 143).

DRUGĂ s.f. „fus mare de răsucit fuiorul” (Scriban şi Viciu). Pe *drugă* încălecai (T. Măgurele. Nour, 27). Udură, saludă / încălecă pe *drugă* (Schineni, Moldova. *I. Cr.*, IV, 82). Jolodută, jolodută / Încalecă pă *druguţă* (Ho-

teni, Maramureş. Arh. Inst. folc., 4048 II d). [Descîntec de gîlci] A plecat mătuşăle, / Cu *drugile*, Să păzească gîlcile (Pr. Ferdinand, Teleorman, *I. Cr.*, VIII, 152/259).

DRUGĂ adj. „epitet batjocoritor pentru femeile bune de gură şi slabe de lucru” (Paşca) (cf. bg. *drug* „anderer; Freund”). Ado moaşă *drugă* / Să lovesc pe Griva (Dăneşti, Gorj. Şez., XIV, 113/I).

DUHUI vb. „a goni, a îndepărta” (Vîrcol, s.v. *dudui*). Cu cuţitu te-am tăiat / De la cutare te-am *duhuit*, / Şi de la inimă te-am potolit (Rogojelu, Gorj. Tocilescu, 626).

DUMĂVI vb. „a odihni” (Pavelescu). (9 fraţi au plecat să dărîme un paltin. Se întîlnesc cu Maica Domnului, care le spune:) Lăsaţi-l, păcurari, să *dumăvească* (Agriş, M-ţii Apuseni. Pavelescu, 156, 11).

DUNGĂLUI vb. „a rostogoli, a face zgomot prin purtarea unui obiect pe duşumea” (Paşca). Nu *durgălui*, nu boncălui (Maier. *Ung.*, 1892, p. 63).

FIHINĂ s.f. „*fihine* le zice săsoaicelor” (p. 83). Şi să zici cînd pui cloşca: / O *fihină* şi-un *fihinel* / Ca să iasă şi-o puică şi-un cocoş (Drăguş. Cristescu-Gol., 83).

FIOR s.n. „tremur”. Cu *fiorele* / Cu ametelele (Drăgăneşti, Teleorman. Gorovei, 220).

FÎRFÎRT adj. „urît”. Soare *fîrfîrit* (Ieud, Maramureş, Bîrlea, C., 346).

FLINCA s.f. cf. *flenciu* „oboşală, toropeală” (Paşca, 28). Aşa să speli şi trupu lui cutare ... / De clinca / De *flinca* (Baldovineşti, Romanăţi. Ciuşanu, 135, 10).

FOROSTUI vb. „a suda, a lipi” (Tamás); aici „a îndrepta, a vindeca” (Marian, *D.*, 346) (< magh. *forraszt* „zuheilen; lőten; schweissen”). Aşa să se *forostească* / Mîna lui (cutare) / Cum *forosteşte* / Țiganu / Fieru (Bucovina. Marian, *D.*, 345). Şi-om *forostui*, şi-om lecui (*Id. l.c.*, 146, 16). Şi-om *forosti* ca Țiganu / Fieru (*Id. l.c.*, 149, 26). L-om *forosi* / Cum *foroseşte* / Țiganu / fieru (*Id. l.c.*, 150, 28).

FRĂSUI vb. „a se văiera, a se tîngui“; cf. *fras* „epilepsie“ (Tamás). Și se glăsuia / Și se *frăsuia* (Bucovina. G. Dem. Teod., 390; Marian, D., 208).

FURCERELE s.f. pl.; cf. *furcer* „furcă scurtă de luat fîn“ (Scriban). Cu nouă *furcerele*. (Lunca-Cernei de-sus, Hunedoara. Gorovei, D., 256).

FURTEAȚĂ s.f. „mătrice, reumă“. (Viciu); „boală?“ (Pașca). Cum să nu mă vaer, / Că i s-au făcut nouă albețe, / din nouă *furtețe* (Ardeal. Gorovei, D., 210).

GEVELI vb. „a se tîngui“. Ce te plîngi, / Ce te *gevălești*? (Călnic, Gorj. I. Cr., IV, 83). Ce te cauți, ce te *gevălești*? (Băile Săcelu. Sez., XII, 180). Olicăindu-mă / *gevelindu-mă* (Zegaia, Mehedinți. D-trescu B., 62). Iar se plîngea, iar să *gevăluia* (Runcu, Gorj. Arh. Inst. folc., 3240 II a). Ce te văicărești / Ce te *gevăluiești* (Id. 3240 II g). Ce-ai, Ioană, ce te ciurărești, / Ce te *giuvalești* (Runcu, Gorj. Arh. Inst. folc., 3241, II l).

GHIDER s.n. „vadră, găleată“ (gl., p. 232). Ugeru / ca *ghideru* ... / Ugeru ca *zideru* (Cărmăzana, Ț. Oașului. Mușlea, 201/259; 202/260).

GHIVIZIU adj. „roș închis“ (DA); „roșu aprins“. Taftă *ghivizi* oi croi (Tecuci, Puțani, Vasiliu, 11/2). Taftă *ghivizie* croiam (Bucovina. Marian, V., 190) Vîfor *ghiviziu* (Romanati, D. Ionescu, II, 171).

GÎLȚ s.n. „nodurile ce se fac în corp, din sînge încheat“ (Marian, D., 199). Nu-ți face *gîlțuri* în umerii lui (Bucovina. Marian, D., 195).

GÎȚĂ s.f. „coadă de păr împletită, uneori împodobită cu cordele, cum poartă fetele“ (Scriban), „panglicele de la coadă“ (Ciașanu). Să-i cadă codițele, / Să-i rămîie *gîțile* (Tutana, Argeș, Ciașanu, 138, 14).

GOBAIE s.f. „pasăre de casă“ (Marian, D., 85); *cobaie* „găină“ (DA). Precum îi ales cucul / Dintre toate păsările / Și păunul / Din toate *gobaile* (Bucovina. Marian, V., 83).

GREOMÎNT s.n. „chin, muncă“ (DA). Apucat cu tusa, / Apucat cu *greomânt* (Răcășdia, Banat. Novacovici, III, 39).

GUGUI și GUGULI vb. „a mîngîia“. Nu-l mai lului, / nu-l mai *gugui* (Romanati. D. Ionescu, II, 136). Acolo să puez / Puii tăi să *gugulești* (Romanati. D. Ionescu, II, 137). Tu Mama-Pădurii, să te duci, / în pădure, în copaci ... / Pe ei să-i mîngîi, / Pe ei să-i *guguli* (Făurăști, Vîlcea. Bălășel, II, 135/177).

GUNUITURĂ s.f. „murdărie“. Așa te curății / De uriciuni, / De *gunuituri*, / De furungituri (Cernișoara, Vîlcea. Točilăscu, 1556).

GURGUȚA vb. „a se fâli“. Nu te înălța, / nu te *gurguța* (Ștefănești, Vîlcea. Bălășel, II, 138/80).

HABATIC s.n. „mărunțiș“ (Marian, D., 281). Stîng toate strigările / Toate *habaticurile* (Bucovina. Marian, D., 249).

HANDRA adv. „fără treabă, de geaba“; a umbla *handralela* „fără țintă“. O plecat huia, / *handrahuia*, / și-o găsit pe huiiu, / *handrahuu* (Bucovina. Marian, Insectele, 299; Ibănești, Transilvania. Gorovei, 418).

HAOT s.n. „mare huiet, tunet, răsnet“ (Scriban). Din grumazul gîtului, / din *haotul* urechilor (Șerbănești, Vîlcea. Sez., III, 197).

HARȚUN adv. „drept înainte, de-a dreptul“ (DA). *arîun* la gura cuptorului, *arîun* la horn, *arîun* la cahlă (Bucovina. S. Fl. Marian. Alb. Carp. 1879, p. 57).

HĂLĂLĂI vb. „a face gălăgie, a striga, a face zgomot“. Numai descîntătoarele / și fermecătoarele, / ele *hălălăia* / și pălălăia (Moldova, Gorovei, 319).

HĂRĂȘEALĂ s.f. „lînă“? (Tamás, s.v. *haras*). Fapt cu *hărășeală* de ciine (Moldova? G. Dem. Teod., 375).

HĂZNUI vb. „a folosi“. Argintul l-oi *hăznui* (Archiud, Cojocna. Câmpianu-B., 17). O oală neagră care nu-i *hăznuită* (Vadu Izei, Maramureș, Arh. Inst. folc., R. R.).

HELGE s.f. „nevăstuică“ (magh. *hölgy* „Wiesel“, Tamás). Pentru ca atunci cînd va veni nevăstuica, șarpele și *hulciul*, să nu muște vitele (Drăguș, Făgăraș. Cristescu-Gol., 80).

HOCHI interj. „ieși!“ (cf. DA). *Hochi* din casa cutăruia (Comănești, Bacău. I. Cr., VI, 91/62).

HRĂMI s.f. pl. „un fel de bube“. Și-a chemat toate bubele, / toate *hrămile* (Dorohoi. I. Cr., V, 175).

HUCI s.n. „pădure mică, răsărită din rădăcinile rămase în pământ după tăierea unei păduri“ (DA); desigur de copaci; arbust, tufă. Mergi prin *huciuri* (Treblecca, Siret. Marian, Leg., 327). Nu li-ți aduce tăte din tăți *hucii*, din tăți *hucii*, din tăți cături (= „pădure tinăra“) (Șăin., Iele, 14).

HUDURĂ s.f. „loc sălbatic“ (DA). Să rămie / *hudură* / budură. (Cicănești, Argeș. Șez., XI., 30, 70/IX).

HUIU adj. „prost, fără judecată“ (Pașca). O plecat *huia* / *handrahuia* / Și-o găsit pe *huiu* / *handrahuu* (Bucovina, Marian, *Insectele*, 299; Ibănești, Transilvania. Gorovei, 418).

HULIE s.f. „izgonire“ (Nour), „vorbe de rău“. Vino la mine / Și din biciul tău plesnește ... / Toate urăciunile ... / Toate *huliile* (T. Măgurele, Nour, 47).

ISĂLI vb. „a apărea, a ieși, a țîșni, a proveni“ (Păsculescu). Slavă scumpă mi-a *isălit* (Huși. Păsculescu, 140, 111).

IȚIE s.f. „măsură de capacitate“ (DA; Tamás). [De țîrpie] Se descîntă cu *îți* părăzit / Cu *îțu* *îțiuu*, / Țîrpie stîrpii. Cu *îțu* măsurai, / Țîrpie secăi (Răcășdia, Banat. Novacovici, 139, II, 28).

IZĂRI vb. IV „a dispărea“ (DA). Să pieriți / Să vă *izăriți* ... / Să pierim, / Să ne *izărim* (Bucovina. Marian, D., 89). Ca voi să periti / Să vă *izăriți* (Bucovina. G. Dem. Teod., 374).

IZDA vb. „a se fermeca, a se vrăji“. Și cînd se împreună cur de urs / La cur de lup, / Atunci să se mai *izdeze* (cutare) (Urdarii de s., Gorj. Tocilescu, 628).

IZINĂ s.f. „slăbiciune, din cauza neîngrijirii (a traiului rău); rufă murdară“ (DA) < sîrb. *jèzina*. Hai *izîna* la fîntînă. (Marcea, Vilcea. Șez., XI, 62). Căci cum speli tu / toate pietrele ... / Și toată lumea de *izină* / Și pietrele de *izină* (Romanati. D. Ionescu, I, 114); adj. „istovitor; neîn-

grijit“ L-a curățat / De toate greutățile și frigurile / *izinite* (Ștefănești, Vilcea. Bălășel, 31). C-acolo te adastă o fată *izinită* (Săceni, Teleorman. Tocilescu, 613).

ÎMBRUȚA vb. „a lua în coarne, a împunge“. Și cu coarni dă capră l-am / *îmbruțat* (Bănia, Almaj. Petrovici, Alm., 114/98).

ÎMPRELITIT, ÎMPRILĂSTIT adj. „înșelător“. (Dracul) *împrelitit* (Romanati. D. Ionescu, I, 129; Pascu, *Archivum Romanicum*, V, 1921, p. 246). Substantivat: Fugi *împrelititul* (Id. l. c.).

* ÎNCĂLȚIE s.f. „încălțămînt“. *Încălțiele* tale / În călcîile mele (Reteg., *Starostele*, 8).

* ÎNCINDE vb. „a aprinde“, *încinta* vb. „a aprinde, a încinge“. *Încind* și aprind / capul de căciulă (Rovinari, Gorj. Tocilescu, 692) Nu-*încinde* (Turcești, Vilcea. Tocilescu, 1594). Și să-i dați încintători de la 9 cuptoare / ... să-l *încintați* (Zegaia, Mehedinți. Șez., XXV, 81). Cuțit alămat, / Plăselat / Nu te *încind*, / Nu te aprind pe tine (Rovinari, Gorj. Tocilescu, 576). Nu *încind* și aprind (Rovinari, Gorj. Șez., XI, 66/V). Să i se *încindă* mîinile de / cămașă (Brădești, Dolj. Florea, 98).

ÎNCUJBA vb. „a încovoia“. Spatele i-au *încujbat* (Berbin-ceni, Bacău. *Buciumul*, III, 137).

ÎNTRUNCHINA (a se) vb. „a se întîlni“. Și cu spurcatul în cale / se *întrunchinară* (Bălăceanu, R. Sărat, I. Cr., VI, 151/22). [Descîntec de beșica cea ră] Beșica m-a *întrunchinat* / Și nimene n-a aflat (Grăunești, Dorohoi. I. Cr., VII, 87).

ÎNVLMA vb. „a holba (ochii), a ieși ochii din orbite“. Pici-i pîrul și-*nvoalme*-i-se ochii (Nojorid, Bihor. Sc. Gherla, 148).

JARE s.f. „nu știu sigur ce însemnează, seamănă însă a fi *jebrina* sau „lîna broaștei“, (S. Fl. Marian, 206). Ori îi face fapt / Cu untură de arici ... / Ori cu *jare* de broască (Vîcovul de s. Rădăuți. Marian, V., 199).

JIPAN s.m. „stejar“. Ajunge la pădurea neagră / La un *jipan* mare (Turcenii de s., Gorj. Grig.-Rigo, 183).

JIGĂRIȚĂ s.f. „plămîni“ (de fapt, „plămîni de vite cornute“, Viciu). [Descîntec „de bubă“] Ieș din crelu capului, / din fața obrazului ... / din inimă, din *jigăriță* (Lugoș, *Primăvara Ban.*, 34).

JOAPĂ s.f. „nuia“. Cu 3 *joape* din mătură (M-ții Apuseni. Pavelescu, 166, 1).

JOENOASA s.f. „nume de vacă, < *joiana* < *joian* bou născut *joia*“. *Joenoasa* (Bogdănești, Vîlcea. Bălășel, II, 88).

JOLFĂ s.f. „un fel de mîncare din semințe de cînepă pisate“ (Scriban). Și *jolfă* (cutare) va mîncă (Berbinceni, Bacău. *Buciumul*, III, 136).

JOLODUȚĂ s.f. „umflătură ce de-abia se cunoaște“ (DA). *Joloduță*, *joloduță* / Încalecă pă druguță (Hoteni, Maramureș. Arh. Inst. folc., 4048 II d). *Jiulebitia* mare / *Jiulebitia* mică / Încaleca pre drăgulitia (Rășinari, Sibiu. Schmidt, 35/I). Cf. nota: „man wusste mir des Wort nicht zu deuten“ (!)

JUBRĂ, JUVRĂ s.f. „zgaibă, bubă“ (DA; < magh. *zsébre*, Tamás). Toate bubele / Și toate *jubrele* / Le chemară (Vaca, Hunedoara. Grig.-Rigo, 36). Și toate bubele / Și toate *juvrele* / Le-o chemat (M-ții Apuseni. Pavelescu, 164, 5).

* LĂMURAT adj. „spicul de grîu, secară etc. căruia din cauza apei i-a putrezit miezul“ (*Șez.*, l.c.). Peste o secară înaltă, / la vîrf *lămurată* (Docăneasa, Tutova. *Șez.*, XIV, 98/XXVII).

LENIE s.f. „betegeală“ (gl. p. 234); mai probabil, „linie“. Ghini la casa neagră, / Suflă-n focu negru, / Să făcură patru *lenii* / negră (Cărmăzana, Ț. Oașului. Mușlea, 199/255).

LEPĂDĂ adj. „netrebnică, decăzută“ (DA). Au plecat 3 fete *lepede* / la fîntîna lui Iordan, / cu lopata s-o rînească, / cu grebla s-o grebleze, / cu mătura s-o măture (Comănești, Bacău. Gorovei, 210).

LEUROASĂ adj. „limpede“ (Mușlea, gl.) Apă mîndră, *leuroasă* (Racșa, Ț. Oașului. Mușlea, 210/284). Bună dimineața, apă / mîndră *leuroasă* (Reteag. Reteș., *Stărostele*, 10).

LICNI vb. „a întepeni, a amorți cuiva o parte a corpului“ [E vorba de ravagiile bolii care se propagă în tot trupul] Picioarele îi *licnește* (Ungureni, Tecuci. I. Cr., III, 143).

LINCIURI vb. „a clăti“. Să mă spăl / Să mă *linciuresc* (Mătușa lui G. Dem. Teodorescu, Elena Constantinescu. G. Dem. Teod., 363).

LIPCĂ adv. „nedezlipit“ (Bogrea, *Pag.*, 223) < *lipi*. Cum stă cloșca *lipcă* pe ouă (Moldova. I. Cr., III, 110).

LOCOȘAG s.n. „culcuș, sălaș“ (Marian, D., 222). Că nu vi-i aici locu / Nu vi-i *locoșagu* (Bucovina. Marian, D., 222).

LULUI vb. „a mîngîia“. Nu-l mai *lului*, / nu-l mai gugui (Romanați, D. Ionescu, II, 136 și 137).

LUSELĂ s.f. „somm îndelungat“ (p. 192). Scoateți: / Toate *luselile*, / Toate ameteșile, / Toate vîrsăturile (D. Ionescu, II, 134).

MAN s. „mîină?“ (nota, p. 377: „eu presupun că *man* înseamnă „mîină“ (va să zică, uima să devină iară mică ca „mîina“). Uimă uimată ... / Nu te face ca banul / Ci te fă ca *manul* (Transilvania. *Ung.*, 1892, p. 377).

MAȘLACĂ s.f. = *mastahat* „gunoi de paie“ (Scriban). Și nu-i *mașlaca* în culcușul (cutăruia), / Și e *mașlaca* în strovul porcilor (Huși. Păsculescu, 148, 49, 8, 9).

MĂCI vb. „a zdrobi“. Carnea pe trup i-au *mocit* (Berbinceni, Bacău. *Buciumul*, III, 138, 139).

MĂEȘTI vb. „a lovi, a bate cu maiul“. Cu maiu te-oi *măești* (M-ții Apuseni. Pavelescu, 160, 12).

MĂNDĂLAC s.f. „o boală cu bube de mărimea unei alune“. Brîncă cu bubă, / Cu dălac, / Cu *măndălac* (Bujoreni, Vîlcea. *Șez.*, XII, 191/XIII).

MĂNÎNȚA vb. „a călca mărunț”. [Despre o femeie] Unde cînd o fo’ pîntr-on colț de cărare, / Tă’ de ris și de mirare, / *Mănînța* ca oile / Călca-o-ar nevoile. (Breb., Maramureș. Arh. Inst. folc., 4048 II h).

MECHERA vb. „a scoate sunete caracteristice, ca și caprele”. Nu *mecheea* ca caprele (M-ții Apuseni. Pavelescu, 171, 2).

MIJĂ s.f. „joc copilăresc” (Scriban). Ijă *miją* (Ceparii-Bîrsăști, Argeș. Șez., VII, 91).

MIR interj. „slavă”. [Descîntec de deochi] *Mir* caprii! [se repetă] (În jurul Gherlei. Ung., 1893, p. 92).

MIRAZ s.n. „deochi”. Să mire *mirazul* de ea, / Cum s-a mirat ea de ea (Romanați. D. Ionescu, II, 50).

MISTRUI adj. „pestriț”. Păsărică *mistrue* (Cireșu, Vilcea. Tocilescu, 1579).

MIȘULIE s.f. „nume dat unor boli venerice” (DA). Iar tu riie cu *mișulie* (Bogdănești, Vilcea. Bălășel, II, 114).

MÎNĂTURĂ s.f. „strigoi; farmece, aruncătură”. Toate *mînăturile* în zănoagă le ducea (Banat. L. Costin, 51). *Mînătură* curată (Șopotul nou, Almăj. Petrovici, Alm., 113, 114/97). Toate diochiturile, / Toate *mînăturile* (Domașnea, Banat. L. Costin, 51, 55).

MÎRCĂVIȚĂ s.f. „reumatism articular; boală de stomac cu dureri mari” (D. Ionescu, I, gl.). *Mîlcăviță* nemțească (Raeți, Oltenia. Laugier, 119). Să se spele de cei răi, / De spurcat / De *mîlcoviță* (Romanați, D. Ionescu, I, 210).

MÎRLĂ s.f. „mîrlire” (DA). *Mîrlă* șopîrlă (Cîrpiți de s., Stîncă, Iași. Șez., VII, 19). De-ți va fi de șarpe, *mîrlă* (Moldova. I. Cr., IV, 359).

MÎRSIT adj. „căruia îi place sarea” (DA); aici, substantivat. Cum nu pot *mîrșiții* / Fără sare (Bucovina. Marian, V., 216).

MÎRȘALĂ s.f. „strat alunecos care se depune pe pietrele din apă” (DA). Să lingă chetrile de *mîrșală* (Stănești, Moldova. I. Cr., IV, 87).

MODÎLCĂ s.f. „ganglion inflammat”. Gîlcă, *modîlcă* (Miorcani, Dorohoi. Lungu, 959). Gîlcilor, *modîlcilor* (Sîseștii de j., Mehedinți. Tocilescu, 1552). O gîlcă, ș-o *modîlcă* (Bucovina, G. Dem. Teod., 378; Marian, D., 128; Ro-

manați. D. Ionescu, I, 104, II). Voi gîlcilor, / *Motălcilor* (Oprișor, Dîmbovița. Tocilescu, 639; Marcea, Vilcea. Șez., XI, 163). Ce s-au făcut gîlcile, / *Motîlcele* (Țepu, Tecuci. Pamfile, Boli, 36, 165).

MOIMĂ s.f. „umflătură dureroasă”. *Moimă*, moimată / Înapoi îndărată (Ieud, Maramureș, Birlea, C., 354).

MOLFĂ s.f. „bubă la gît”. O *molfă* / Ș-o *bolfă* (Bucovina. G. Dem. Teod., 378; Marian, D., 128; Romanați. D. Ionescu, I, 104, V).

MORFECA vb. I. „a rupe, a sfișia cu dinții” (despre animale sălbatice). Lupii le mîncară / Și le *morfecară* (Poureni, Dolj. I. Cr., VIII, 181 și 269; Ionașcu-M., 83).

MOROSÎN adj. „albastru” (Scurtu). Șîrpe *morosîn* (Gherța-Mare, Ugocea. Scurtu, 127/342).

MORUGAT adj. „foarte activ” (cf. *morugă* „aliment foarte sărat”, DA). Tu izdate *morugate* (Apele-vii, Romanați. D-trescu B. 19, 190, V).

MORUȘ adj. „animal cu părul de culoare galbenă-roșiatică”. Tu cățelușă / *morușă* (Cicănești, Argeș. Șez., XI, 66/VI).

MOȘOAICĂ s.f. „oală mijlocie, între oală și ulcică; oală de lut, avînd capacitatea de circa o jumătate de oca” (DA). Cu *moșoaica* v-oi aduna (Țepu, Tecuci. Pamfile, Boli, 13, 9).

MOTOFÎLCĂ s.f. „ganglion inflammat”. Gîlcile, *motofîlcile* (Balota, Tutova. Șez., XIV, 106/XII; Poureni, Dolj. I. Cr., VIII, 180; Țugurești, Dolj. Georgescu St., 44; Poureni, Dolj. I. Cr., VIII, 180/269; Gogoșiu, Oltenia. Laugier, 116; Balota, Dolj. Șez., XIV, 106; Calafat, Dolj. Goroiei D., 326; Țepu, Tecuci. Pamfile, Boli, 37, 52; Romanați. D. Ionescu, 105, III). Gîlcilor / *Mostofîlcilor* (Oprișor, Dîmbovița. Tocilescu, 639). Gîlcile / *Mostofîlcile* (Călăreți-Șăinoi. Tocilescu, 1509; T. Măgurele, Nour, 11). / Voi gîlcilor, / *Mostofîlcilor* (Păușești-Moglași, Vilcea. Tocilescu, 1526. Ruși, Ialomița, Op. cit., 1548; Cernișoara, Vilcea, Op. cit., 1610; Stroești, Vilcea, Op. cit., 1611; Ștefănești, Vilcea, Bălășel, II, 69). Gîlcilor / *Modovîlcilor* (Marcea, Vilcea, Șez., XII, 191/IX).

MUJUCAȘ s.n. „petrecere cu muzică”. Fă *mujucaș* mare (Prilog, Ț. Oașului. Mușlea, 205/270).

MUR adj. „negru, cafeniu închis“ de la *mură*, fruct (Vasilu, 251–252). Hultur *mur*, / Hultur sur (Zmulț, Covurlui. Vasilu, 276).

MURGULI vb. „a-și scrînti o mîna sau un picior; a se strica“ (Pavelescu). Mina s-o scrîntit / Și s-o *murgulit* (Lita Românească, M-ții Apuseni. Pavelescu, 143, 3). Chioru drept să scrînti, / Să *murculi* (Cacova Ierii, M-ții Apuseni. Pavelescu, 150, 28).

MUȚĂ, SURZĂ expresie: „muți și surzi“. La besărici dac-am ajuns, / Popi *muță*, / Dascăli *surză* (Cut, Neamț. Vasilu, 48).

NADOL s.m. „oriental, levantin; poreclă a bulgarilor și sîrbilor“ (< n.gr. Ἀνατολικοί, Bogrea, Pag., 27). Și tu *nadol* din răzor (Romanati, D. Ionescu, II, 143).

NĂJITĂ s. „nevralgii, dureri de dinți, urechi; la animale: bube“ (DA). Voi *năjite* / Pricăzite (Morman, Mehedinți. Sez., XXIV, 150; Țibănești, Vaslui, I. Cr, VIII, 240/245). *Năjită* cu orbalț (Maramureș, Țiplea, 98). *Năjitule* / sfrijitule (Țepu, Tecuci. Pamfile, Boli, 49, 256), Eși *năjite* / Păiosule (Poureni, Dolj. I. Cr., VIII, 180/266). Fugi *năjite*... / Că te-ajunge-o prăjuroaică (Pungești, Vaslui, I. Cr., VII, 186/236). Zgaibă cu *nejig* (Tecuci, Năsăud. Sez., XXV, 138). vb. „a provoca năjitul“ Îndărăță bubă de *năjit* (Ieud, Maramureș. Birlea, C., 363).

NĂPLĂIALĂ s.f. „zăduf; opresiune în vis“ (Scriban), „sudori“. Să ieși cu greață, / Cu ceață, / Cu *năplăială* (Bărbătești, Vilcea. Tocilescu, 605). Cu toată *năploaia* (Bogdănești, Vilcea. Bălășel, II, 92). Cu toată firșiala / Cu toată *năplăiala* (Bogdănești, Vilcea. Bălășel, II, 106). Să ieși din (cutare) tot din tot / ...Cu *năplăiala* / Cu tîromeala (Bărbătești, Vilcea. Tocilescu, 603). Așa să se potolească / Toată durerea / Toată *năplăiala* (Id. Op. cit., 559) Cu *năplăiala* (Id., Sez, X, 93); vb. „a produce năplăială“. Nu-l firși, / Nu-l *năplăi* (Id. Tocilescu, 559).

NĂPRĂTIT adj. „care copleșește, covîrșește pe cineva“ (DA). Pază venită, / Pază *năprătită* (Bucovina. Marian, Nașt., 38). Caștac întilnit, / Caștac *năprăcit* (Deliblata, Banat. Gorovei, D., 281).

NĂPRĂTITURĂ s.f. „farmec, vrajă, făcătură“ (DA). [Descîntec de pază] Tai toate pezele / Toate *năprătiturile* Oravița, Banat. Marian, Nașt, 39).

NĂSĂDI vb. „a risipi, a împrăștia, a scurma“. Porcii a *năsădi-o* / Găinile a rîci-o (Țepu, Tecuci. Pamfile, Boli, 56,298).

NĂTURNI vb. „a se lua după cineva, a urmări pe cineva“ (DA). Feciorii tăț după mine *năturnesc* (Breb, Ocna-Șugatag, Maramureș. Arh. Inst. folc., 4048 I 0).

NĂVISCĂ s.f. „nevăstuică“. Di *năvîscă* îi zici (Scărișoara. Petrovici, Scăr., 197/196).

NECHITIT adj. „nechibzuit“ (DA); „nestrîgat, nechemat“ (?) Păcurar *nechiotat* (Stroești, Vilcea. Sez., VI, 98).

NEGOCI s.n. „urcior la ochi“ (Costin). Descîntec de *negociu* (miligoi) (Bucovăț, Banat. L. Costin, 55).

NELEAPCĂ s.f. „juncă de doi ani; vițea într-al treilea an“; aici, adj. Trupul unge-țe-o / Tot cu unt de vacă, / Șută și *neleapcă* (Bucovina, Marian, D., 210).

NIMĂT s.n. „boală de ochi“. Descîntec de *nimăt* (Vașcău. V. Sala, nr. 43, p. 15).

NOII s.n.pl. „cele nouă urme din vatra cu cenușă“ (Pamfile). „Nume dat unor elemente ca: cenușă, cărbuni, bucăți de frunză etc., care intră de obicei, în număr de nouă, în compoziția unor leacuri băbești“ (DA). Cu *noii* v-oi strînge (Țepu, Tecuci. Pamfile, Boli, 13,9).

OGOI vb. „a liniști, a potoli, a domoli; a calma, a alina“. Să nu poată *ogoi* / Cum n-a putut mă-sa *ogoi* / și odihni (Huși. Păsculescu, 127). Toate să vă *ogoiți* / și să vă potoliți (Mehadica, Banat. L. Costin, 55).

OLĂTUI vb. „a bate fără milă; a zdrobi în bătăi“ (DA). Mîinele și picioarele i le-au *olățuit* (Berbinceni, Bacău. Buciumul, III, 137).

OLICĂI vb. „a se văita, a se tîngui“ (DA) (< bg. oleeikam „ach u. weh schreien wehklagen“). Iar ea zbiera și se *olicăia* (Buhoci, Bacău. Sez., VII, 158). Și se *olicăia* (Romanati. D. Ionescu, I, 80). A se *olicăi* (Făurești, Vilcea. Bălășel, II, 61). Nu te *olicăi* (Stroești, Vilcea.

Tocilescu, 1601), (cutare) începu a se văita, a se *olicăi*... / Ce te vaeți (cutare), ce te *olicăești*? (Ștefănești, Vilcea. Bălășel, 19). Ce te *olicăești* / Și te mișelești? (Ardeuani, Bacău. *I. Cr.*, IV, 152). Ce ți-e de te vaeți / Și te *olicăești*? / Mă vaeț și mă *olicăesc* (Vilsănești, Argeș, Bălășel, 13). Și a început a văicăra și *olicui*... / Nici te *olicăi* (Gavodinești, Covurlui. *I. Cr.*, II, 127). Nu te *olecăi* (Focșani, Putna. Grig-Rigo, 54). Și *olicăind* și tinguind (Vilsănești, Argeș. *I. Cr.*, VIII, 242/298). Ce te *olecăi*? Ce te vaeți? (Oprișan, Mehedinți. Tocilescu, 552). Mă-ntîlnii cu ... cutare în cale, / Plîngînd și *olecuind*. / Ce plîngi... și te *olecuești* Și așa de rău bocești? (Letea-Nouă, Vlașca. Grig-Rigo, 131). Mă vaeț / Mă *olicăi* (Romanați. D. Ionescu, I, 17). De ce te vaiți / Și te *olicăești*? (Stroești, Vilcea. Tocilescu, 1563). Iar cutare se văita, / Tare se *oligărea* (Roșiori-de-Vede, Teleorman. Tocilescu, 569). (Cutare) se văita / Și se *oricăria* (Cacoți, Mehedinți. Ios. D-trescu, 43). Nu te văita, nu *oricări* (Morman, Mehedinți. *Șez.*, XXIV, 166). Ce te olăcăești / Ce te bolăcăești? (j. Putna. *Șez.*; XIII, 1)

OPRĂVI vb. „a alunga, a goni“ (*DA*). Și džalu al mari ți l-am dat, / Dă cheltuială și dă *oprăvit* (Bănia, Almăj. Petrovici, *Alm.*, 114/98).

ORBALȚ s.n. „erezipel, brîncă“ (*DA*). *orbalt* (Leorda, Bacău. *I. Cr.*, VIII, 179/265). Ci vă duceți la capul lui Ghiță / Și *orbaltul* să-l tăeți (Vîrful Cîmpului, Dorohoi. *I. Cr.*, VIII, 153). Năjită cu *orbalt* (Maramureș. Țiplea, 98). Se aflară *orbaltul* și ziseră (Ieud, Maramureș. Bîrlea, C., 361). [Descîntec de *orbalt*. Va îndepărta boala] (Poieni, Siret. Marian, *Leg.*, 328). *Orbaltu* l-o orbaltit (Raiu, Bîrlad. *I. Cr.*, III, 280). *Orbaltul* nu orbalti (Moldova. *I. Cr.*, VI, 147/186). Plecat-o buba *orbanților* (Mehadica, Banat. L. Costin, 55). *Urbalt* / *urbalt* cu mătrice (Maramureș. Țiplea, 98).

ORÎNDĂ s.f. „soartă, ursită, destin“ (*DA*). De-a aduce *orînda* pe sus (Botiza, Maramureș. Bîrlea C., 336).

PĂTRUNCHI adj. „prost, tont, nătărău“ (*DA*). Junghiule, *pătrunchiule* (Călăreți-Șăinoi, Ilfov. Tocilescu, 1508).

PICUI vb. „a se mișca, a se îndepărta“. *Pici* de aici, *pici* de colea, / *Pici* de la nepoata mea (Rădășeni și Mălini, Suceava, Marian, *Nașt.*, 50).

PIȘĂRTEAȚĂ s.f. „urină de animal“. Să-i plesnească boășele, / Să-i curgă *pișărteațele* (Huși, Păsculescu. 151, 15).

PÎRTIȚĂ s.f. < *cîrtiță* „buboaie la picioare“. *Cîrtiță*, *pîrtiță* (Docăneasa, Tutova. *Șez.*, XIV, 101).

PLESCĂVIȚĂ s.f. „boală de piele“. Și au adunat toate bubele, / Toate rănile, *plescăvițele* și zgâncile... / Și au chemat toate bubele, Toate rănile, *plescăițele* și zgâncile (Moldova. Lupașcu, 26, 25).

POCLUI vb. „a sta, a se opri“. (Papahagi, *Maram.*); „am stare, încap“ (Țiplea, 114). Tu focuț, focuțele. / Du-te-n lume, păste lume, / La ursitu meu anume, / Să-n-auvă (aibă)-a hi / N-auvă a *poelui*, / Pină la mine n-a ini. (Maramureș. Țiplea, 103,7).

PODOS adj. poate „*plodos*“, sau „de pod, uliță“ (Bogrea, *Pag.*, 472, n. 2). Să-l speli pe cap, / Pe obraz de necaz, / Pe dos de cîine *podos*, / Pe foale de piele de oaie (Jipa, Banat. *Șez.*, XXI, 68).

POHIBI vb. „a prezice, a descînta“ (Grig-Rigo, 26, n. 1). Doamne ajută cui *pohibesc* (Brad, Huniedoara. Vaca, lîngă Brad, Grig-Rigo, 26, 50).

POHOEALĂ s.f. „urdoare“ (p. 17). S-o luat nouă fete / Cu 90 de pocitori, / Cu *pohoiielele*, Cu săgetăturile (Arbure, Bucovina. Marian, *D.*, 15).

POMILI vb. „a se ofili“ (Marian, *Nașt.*, 392). Și pe toate bubele le chemase, / Iar pe bubele dulci nu le chemase / Și ele se mînia, / Rădăcina li se usca, / Și în vîrf se *pomila* (*Țara n.* an. II, București, 1885, p. 687—688).

POP s.m. „vîrful nasului și pielița din mijlocul nasului“ (Nour, 19); „zgîrciul nasului“ (D. Ionescu, II, 167). Din *popul* nasului (Balaci, Nour, 19; Romanați, D. Ionescu, I, 24, 4; II, 167). Dăn *popu* nasului (Pr. Ferdinand, Teleorman. *I. Cr.*, VIII, 290/308).

PRANIC s.n. „mai de bătut rufele la spălat“ (Scriban), *pranic* „mai; hainele spălate se bat cu maiul ca să se curețe mai bine“ (Ieud, Maramureș. Bîrlea C., 338).

PRĂSAD s.m. „pom altoit“. Cu *prăsodzii* răsădiți (Zmulț, Covurlui. Vasiliu, 37/XXVI).

PRECLEȚI vb.; cf. *preclețit* „țicnit, într-o ureche“ (Gorj. Pașca, gl. 49). Așa și buba lui... / Nici să se cocă, / Nici să se *preclețească* (Covadinești, Covurlui. I. Cr., II, 71).

PRELUCĂ „poiană; trecătoare îngustă“ (Scriban). Fugi nă-lucă / În *prelucă* (Boșoteni, Romanați. D. Ionescu, II, 143).

PRICĂJIT adj. „năpăstuit, necăjit, atins de o boală molip-sitoare“; substantivat. *Pricăjitule* (Poureni, Dolj. I. Cr., VIII, 180/266). Fugi năjite, *pricăjite* (Simlișoara, Tutova. I. Cr., IV, 82; VIII, 180/266). Voi năjite / *Pricăzite* (Morman, Mehedinți. Șez., XXIV, 150; Țibănești, Vaslui. I. Cr., VIII, 240/245).

PRITI vb. „scrînti“. Și-o *priti* calul picioru, / Zi, Petre, de *priteală* (Drăguș, Făgăraș. Cristescu-Gol, 71). Pe pod o suit, / Podeaua s-o sucit, / Mîna i s-o *pretit* (Ieud, Maramureș. Bîrlea, C., 350).

PROI vb. „a prăfui, a pune praf de pușcă“ (Petrovici, Alm.). Cu prau [prafu] îi *proi* (Șopotul nou, Almăj. Petrovici, Alm., 121/119).

PUPUI s.n. „gheb, cocoașă“, *pupuiat* adj. „cocoșat“. Sede fată *pupuiată* (Oancești, Maramureș. Bîrlea, C., 367).

PUSĂTURĂ s.f. „farmec, vrajă“. Io nu bat urma, / Ci bat mîiturile, țipăturile, / *pusăturile* (Sîrbi. Budești, Maramureș. Arh. Inst. folc., 4 I c). Și-ai dat / Peste făcături, / Peste aruncături, / Peste *pusături* (Sișești, Mehedinți. Ungureanu).

PUZDERIE s.f. „partea lemnoasă a cînepei“. *Pozderia* de cînepă (Schineni, Tutova. I. Cr., VI, 346/219).

RĂGUI vb. „a rage“. Ce *răguești* / Ce mugești? (Romuli, Năsăud. Șez., XXII, 38).

RĂI s.m.pl. „boală de stomac“; „dureri cu junghiuri, din tăpile pînă-n genunchii picioarelor“ (Tocilescu). Cei *răi* (Gohar, Tecuci. I. Cr., IV, 358).

RĂICĂRA vb. „a se văita“ (cf. *văicăra*). Nu te *văicăra*, / nu te *răicăra* (Cîrlomănești, Tutova, Vasiliu, 38/XXVIII). Cum nu m-oi *răicăra* (Muncelu, Roman. Vasiliu, 41).

RĂNCĂLUI vb. „a mugi; a se văita“. Răgînd / *Răncăluind* (Mitoc, Dorohoi, Vasiliu, 31/XXIV). [Despre o vacă] Ea a prins a se *răncălui* (Stupca, Gura Homorului. Marian, Leg., 334). Cu un glas mare *răncăluind* (Buhoci, Bacău. Șez., VII, 94). Cum nu m-oi *răncălui*? (*Id.*, l. c.). Bou negru nu *răncălește* (Năsăud. Bichigean, 152). Se ofilia / și *răncăluia* (Bucovina. G. Dem. Teod., 376).

RĂSFUG s.n. „plantă veninoasă“ (poris quadrifolia). Cu pricazu să-i *pricăzești* / Cu *răsfugu* să-i *răsfugești* (Comănești, Bacău. I. Cr., VII, 117/76).

RĂTUTEALĂ s.f. „zăpăceală“. Cuțit din sfinte cu bîntuială, / cuțit din sfinte cu *rătuteală* (Damian, Oltenia. Laugier, 131).

ROCOTI vb. „a mugi (ca bivoli)“ (Pavelescu, gl.). Nu *rocoți* ca ghibolii, / Nu *rocoți* ca taurii (M-ții Apuseni. Pavelescu, 165, 1).

ROGOAICĂ s.f. „orbita ochiului“. Cu gura îl descîntai, / Pe (cutare) de mătrecă îl scăpai / Din *rogoaicele* ochilor... / Să iese mătrecă (Amărăștii de j., Romanați. D. Ionescu, I, 156/V).

ROS s.n. „nevralgie“. Ieșiți voi *rosuri* / din creierii capului (Lămășani. Șez., X, 43).

RUMA s.f. „nație, fel“ (p. 27). Nu mai plînge, / nu mai sus-pina, / că leacu ți-ai aflat, / La Ileana descîntătoare, / Că ea te-a vindeca... / Pojar de toată *ruma* / Ce-i pe lume (Răcășdia, Banat. Novacovici, II, 27).

SBICIULA vb. „a izbi cu putere, a lovi, a scutura“. Ca pe-o mînușă de cînepă l-a *sghițulat* (Țepu, Tecuci. Pamfile, Boli, 43/65). *sbiciulat* adj. „scuturat“. Curat, *sbiciulat*, alinat (Vascău. V. Sala, nr. 41, p. 4).

SCĂRÎNDEA adj. „groaznic“ (r. *skared* „garstiger, abscheu-licher Mensch“, Vasmer). Borza fioroasă, / Borza *scărîndea* (Bucovina. Marian, D., 231).

SCOROBAIE s.f. „văgăună” * (cf. bg. *korubest* „gewölbt, hohl”. Ci ieșiți și mergeți în ale văi, / În *scorovăi* (Romanați, Gorj. Tocilescu, 564).

SCRUNTAR s.m. „teren uscat”. Să se ducă din vad în vad, / pînă o ieși pe *scruntar* uscat (Ireasca, Tecuci. I. Cr., VI, 337/68).

SENIC s.n. „pînză groasă”. Plecai dimineață Cu *senicul* legat (Mehedinți. Marian, *Sărb.*, III, 206).

SFETITĂ s.f. „persoană” (Cîmpeanu-B.) (bg. *světăt* „Leute”). S-o luat trei *sfelite* / Cu trei mătușiște (Archiud, Cojocna. Cîmpeanu-B., 14).

SGHIEUCILE (ochilor) s.f. cf. *găocile* (ochilor) „orbitele ochilor”, com. Cristescu-Gol. Bine culege-oi... / Din *sghieu-cile* ochilor (Botiza, Maramureș. Bîrlea C., 364).

SMÎCOLITURĂ s.f. „zvîrcolitură, durere mare” (Scurtu). Să așează giunghiurele / Fulgeriturile, / *Smîcoliturile* (Valea Seacă, Ugocea. Scurtu, 122/327).

SOACE vb. „a reduce” (vb. *soage*, Scriban). Cu mătura le măturai, / din rădăcini le *socai* (Șașa, Gorj. Șez., VIII, 113).

SORB s.n. „vîrtej de apă”. Și l-a aruncat / În *sorbu* mărilor (Stroești, Vilcea. Tocilescu, 1564).

SPARGALUI vb. formație obscură; cf. *sparge* „a se risipi” (Dens. *Haț.*). Să faci judecată mai tare, / Să se gonească, / Să se *spargaluiască*, / Să se isprăvească (Gresia, Teleorman. Tocilescu, 665).

SPEIE s.f. „coș”. Sînt voinici cu plugurile, / Fete mari cu *speile* (Strei-Sângeorgiu. Ung., 1892, p. 335).

SPLITĂ s.f. „mănunchi, buchet”. Cu *splită* de busuioc te-or stropi (Comănești, Bacău. I. Cr., VI, 336).

STEAMĂ adj. „cu coada în formă de stea” (Marian, 248). Este-o mreană, / Cu coada *steamă* (Bucovina. Marian, D., 247).

STOLICĂI vb. „a clămpăni, a îngîna, a măcăi”. Rațele te-au *stolicăit* (Săliște-Crucii, Dolj. Grig.-Rigo, 171).

STROH s.n. „așternut de porc”. Și faptul di *stroh* di porci (Carte de desfăcut, 1800—1820, Podul Iloaei, Iași.

Șez., XVIII, 7); „fin mărunt și putred” (Viciu). Și nu-i mașlaca în culcușul (cutăruia), / Și e mașlaca în *strovul* porcilor (Huși. Păsculescu, 148, 49, 8, 9).

STRUȘNIȚĂ s.f. „boală care provoacă căderea dinților din gură”. Descîntec de bubă rea, orbalț și *strușniță*. (Leorda, Bacău. I. Cr., VIII, 170/265).

STU interj. „ieși” (v. *Educatorul*, 1883, p. 173, n. 2). *Stu*. bubă albă / *Stu*, bubă neagră. (Ruptura, Mehedinți, Gorovei, D., 282).

SVAI, SVAI, onomatopoe. *Svai, svai* / Să treacă la didiochi pîn mai, / Ca cuțitu pîn mălai / Ca săcurea-n putregai. (Hoteni, Maramureș. Arh. Inst. folc., 4048 II b).

ȘAMĂ s.f. „stofă fabricată la Damasc”; „stofă groasă de bumbac, amestecată cu ață” (Candrea, *Folcl. med. rom.*); „un fel de briu turcesc, pentru bărbați și femei” (Marian, V., 195). În briu de *șamă* m-au încins (Bucovina. Marian, V., 190).

ȘTEAP s.n. „cotor, băț”. Și de la cap / Cap de *șteap* / Să iasă din inimă duhul rău (Damian, Oltenia. Laugier, 131).

ȘTERGURĂ s.f. „ștergar, prosop”. Cu *ștergură* ștersu-i-o (Ieud, Maramureș. Bîrlea, 361). Cu *ștergura* șterge-te-oi (M-ții Apuseni. Pavelescu, 155,8).

ȘTIOLCĂI vb. „a geme”. Și mă *știolcăesc* (Romanați. D. Ionescu, II, VII).

ȘURLICA vb. „a produce strigătul păsărilor”; cf. *șușugaie*, *șurligaie* „un fel de pasăre” (Scriban), *șurligăi* „ereți” (Vîrcol); *șturligaie* „pasăre” (Giuglea-Vîlsan) Și te du acolo în muntele ăla mare / Un[d]e cocoș n-ar cînta, / Nici pasări n-ar *șurlica* (Sălcia de s., M-ții Apuseni. Pavelescu, 140, 38).

*TAFTĂ s.f. „stofă de mătase lustruită” (Scriban). *Taftă* givizii oi croi (Tecuci, Puțani. Vasiliu, 11/2). *Taftă* ghivizie croiam (Bucovina. Marian, V., 190).

TĂFLĂGI vb. „a moleși (?)”; cf. *tăfălog* „cu picioare late și greoaie ca rața” (Scriban). [E vorba de o vacă] *Țîțale* i-o *tăflăgit* (J. Covurlui. I. Cr., IV, 232).

TĂUNI vb. „a turbura; a zăpăci“. De cap l-o *tăunit* (M-ții Apuseni. Pavelescu, 169).

TEMEA (capului) s.f. „moalele capului“. Fugiți din *temea* capului (Cîmpofeni, Gorj. Arh. Inst. folc., 3240 I h).

TITIRI vb. „a alunga, a goni“. Cu foc te-oi *titiri* (Țepu, Tecuci. Pamfile, *Boli*, 22, 88).

TIUGĂ s.f. „ploscă“ (Bogrea, *Pag.*, 264), „un fel de dovleac“ (Scriban). Să-i rămîie capu / Ca *tiugile* (Cernișoara, Vilcea. Tocilescu, 1565). Să-i rămîie capul / ca *tiuga* (Apele-vii, Romanai. D-trescu B. 19, p. 190, IV). Din ceriu guri să-l scoț în cap / Din cap în *tioagă*, Din *tioagă*-n păr (Cîmpofeni, Gorj. Arh. Inst. folc., 3240 I t).

TIVIȚĂ s.f. „laț“. Să-i rămîie capu-n *tiviță* (Ștefănești, Vilcea. Bălășel, 21).

TÎRCOV s.n. „cheli, pleșuvie“. Să-i cadă cosițele, Să rămîna cu *tîrcovele* (Maglavit, Dolj. Grig.-Rigo, 57).

TÎRIȘ s. „gunoi“ (Scriban). Plecai pe cale / Pe cărare /, Pînă-n drumul mare. / Mă-ntilnii cu zînele în cale, / Îmi umplură ochii de paie, / De gunoaie, / De *tariș* / De copitaris (Mălăești, Oltenia. Laugier, 113).

TÎROMEALĂ s.f. „lîncezeală“; cf. *aromeală*. *Tîromeala*. / Fîrseala (Roșiorii-de-Vede, Teleorman. Tocilescu, 654; *Șez.*, X, 93). Cuiule, blestematule. / De-oi fi din frig / Din *tîromeală* (Galeia, Teleorman. Tocilescu, 583). Cu năplăiala / Cu *tîromeala* (Bărbăești, Vilcea. Tocilescu, 603).

TÎRPIE s.f. „boală: umflarea abdomenului“. [De *tîrpie*] *Tîrpie* stîrpii / Cu ițu măsurai / *Tîrpie* secăi... / Umflarea stomacului / betesug de *tîrpie* (Răcășdia, Banat. Novacovici, 139, II, 28).

TOTOREAȚĂ s.f. „făcăleț“ (Scriban). Tu albeață, / *Totoreață* (Stroești, Vilcea. Tocilescu, 1593).

TRAGĂU s.m. „umflătură, bubă“ (Mușlea); „dalac“ (Pavelescu). *Tragău* (Racșa, Ț. Oașului. Mușlea, 198/251; M-ții Apuseni. Pavelescu, 181, XXV); cf. *tragău*; descîntec de uimă: *Tragna* una [etc., pînă la nouă] (Biserică Albă, Maramureș. Țiplea, 99/2).

TREANȚĂ s.f. „petic de materie veche, purtată, care nu e de nici o trebuință“ (Marian, *D.*, 158); „zdreanță“ (*DA*; magh. *kotroncz* „cîrpă, zdreanță“). Cu *cotreanță* te-oi afuma (Bucovina, Marian, *D.*, 156). N. B. Evident, cu o *treanță*!

TRU interj. = *stu* (s.v.) „ieși“. *tru* găleată / pasere pistrui, / pe viță se suie / (Șașa, Gorj. *Șez.*, VIII, 112/XIV).

TULDUI vb. „a potrivi“ (Pavelescu). Doamne *tulduește* (M-ții Apuseni. Pavelescu, 148, 25).

TURCHEZ adj. „albastru deschis, vinețiu“. Tu brîncă *turcheză* (Ștefănești, Vilcea. Bălășel, II, 46).

TURLE s.f.pl. „oase“ (Grig.-Rigo). Ieși de la ... / Din *turlele* / Din măsele (Bumbești-Pițic, Gorj. Grig.-Rigo, 29).

*TURUNGIU adj. „portocaliu“ < tc. *turunçu* „portocală“. bubă *turungie* (Genuneni, Vilcea. *Șez.*, XII, 186/XXI; Stroești, Vilcea. Tocilescu, 1689; Turcești, Vilcea. Tocilescu, 1590). Bubă *turingie* (Șerbănești, Vilcea. *Șez.*, III, 197). Bubă *turunghie* (Țepu, Tecuci. Pamfile, *Boli*, 17, 22). Brîncă *turungie* (Săceni, Teleorman. Tocilescu, 619). Bubă *tuturie* (Cernișoara, Vilcea. Tocilescu, 1596). Soare sec, *turunghiu*, persiciu (Peșteana de j., Gorj. *Șez.*, XI, 53).

ȚEE s.f. „țeavă“ (D. Ionescu). Din *țea* urechilor (Romanai. D. Ionescu, 171/V).

UDI vb. „a rămînea“ (Densusianu, *Haț.* 338 s.v.; Giuglea-Vîlsan; cf. Viciu, 87 s.v. *udiit* „rămas“). Fură nouă, *udiră* opt, / Fură două, *udi* una, / Fu una, *udi* nici una (Răcășdia, Banat. Novacovici, 136). Să *ugiască* curat, luminat (N.B. cu trecerea lui *di* la *gi*). (Porța, Timiș-Torontal. Bosica, 43). Să *udz'ască* / curat (v. mai sus; Rudăria, Almăj. Petrovici, Alm., 112/94). Făcui brăcirile Mariei, / Colac, / Vîrcolac, / Trimisei în cale de olac, / S-aducă, să cadă, / Pe casă, / Pe masă, / La Maria acasă. / Maria să *udiască* / Curată, / Luminată (Runcu, Gorj. Arh. Inst. flcl., 3241 I u).

UDMĂ și UIMĂ s.f. „inflamație a unui ganglion limfatic“ <n.-gr. εἶδημα „tumeur, gonflement“. Bubele / Cu *udmele* (Bucovina. Marian, *D.*, 278; msse. G. Seulescu, G. Dem. Teod., 365). Toate cîrțițele, / Toate *udmele* (Vulcani, Fălcui. Gorovei, *D.*, 268). Au chemat de-au ospătat / bubele / cu *udmele* / cu pușchele... / bolfele (Moldova. Gorovei, *D.*, 268). Bubă *uimă* / Să dai îndărăptu (Drăguș, Făgăraș. Cristescu-Gol., 68). Mă dusei cu cutea / Și cu *uima* în tîrg (Cluj, Cojocna. Maria Suciu, 43). *Uimă, uimată* (Ieud, Maramureș. Bîrlea, *C.*, 353; Cuhea, Maramureș. Arh. Inst. folc., R.R.) *Uimă, uimată* / Nu te face ca banul (Transilvania. *Ung.*, 1892, p. 377). *uimă, uimuță* (Archiud, Cojocna. Cîmpeanu-B., 4). Așa să se piardă *uiomul* (Vașcău, V. Sala, nr. 41, p. 11).

UDURĂ s.f. „inflamație a unui ganglion limfatic“ (Scriban). *Udură*, saludă / Încalecă pe drugă (Schineni, Moldova. *I. Cr.*, IV, 82).

URICIME s.f. „holeră(?)“. Te-o spăla ... de *uricime* (Ireasca, Tecuci. *I. Cr.*, VI, 337).

URLAȚI s.m. pl. expresia *a se duce pe urlați* „a se duce dracului, pe unde urlă lupii“ (Scriban). Duceți-vă pe cîmpii, / Prin *urlați* și prin iaduri (Găureni, Vaslui. *I. Cr.*, V, 271).

VASPOAMĂ adj. „ușor umflat“ (p. 140). Tu știutoarea / Făr-măcătoarea, / Ce ai vorbit / Și ai mînat / Pe capul meu... / Cu mâinile amîndouă ai mînat, / Cu scafa [„strachină, blid“] rasă și / *vaspoamă* (Jablanița, Banat. L. Costin, 58). Adunai toate aruncăturile, / le prinsăi într-o teci-siie boierească, / Ea mi le-a trimes rasă și / *văspoamă* / (Zegaia, Mehedinți. D-trescu B., 62).

VEDERA vb. „a (se) lumina“. (Dens. *Haț.*, 340, s.v.; Petrovici, *Alm.* gl., s.v.). Și luminează *vederat* (Șopotul nou, Alm. Petrovici, *Alm.*, 126/127).

VIELIȘTE s.f. „în bătaia vîntului“ (Scriban). În zăpodia rugului În *heliștea* vîntului (Docani, Tutova. Tocilescu, 1539).

VINEȚIE s.f. „cer, firmament“ (Bogrea, *Pag.*, 254). Și să vă duceți pisti *vineții* (Cotîrğaș, Suceava. *Șez.*, III, 137).

VIORINT adj. „violet, vioriu, vînat“. Bubă *violintă* (Lugoj. *Primăvara Ban.*, 34). Pocitură *viorintă* (Negoiu-Cernii, Huniedoara. Vasiliu, 60, XVII).

VÎLCEZI vb. „a învineți“ (G. Dem. Teod.; Marian, 212). Carnea *vîlcețitu-i-o* (Bucovina. G. Dem. Teod., 390). Samca-n brațe prinsu-l-a / Carnea *vîlcețitu-i-o* (Bucovina. Marian, *D.*, 207).

ZBOCOTI vb. „a izbi, a svîcni“ (Pavelescu). Să nu poată *zbocoti*, De astăzi înainte (M-ții Apuseni. Pavelescu, 156, 9).

ZDROBIOR s.n. cf. *zdrobituri* „cașul sfărîmicios, care se scoate din zăr“ (Pașca). Da strîng laptele, Și groșcioru, Și *zdrobiuru* (Hoteni, Maramureș. Arh. Inst. folc., 4048 II e).

ZGANCĂ s.f. „coajă de bubă“ (Scriban); (bubă) zgîndărită“. Și au chemat toate bubele / Toate rănile, plescăițele și *zgăncile* (Moldova. Lupașcu, 26, 25). Mă sculai duminică dimineață, / Toate rănile, plescăițele și / *zgăncile* (Moldova. Lupașcu, 26, 25). Și chemai toate bubușoarele, / *Zgîncușoarele* (Smulți, Covurlui. Gorovei, *D.*, 271).

ZGHIHUI vb. „a zgîlții“. Și l-o îngrozit / Și l-o *zghiuit* (Moinești, Bacău. Grig.-Rigo, 104).

ZIORI s.m. pl. „nori de apă; picuri de apă pe frunze sau pe pietre“ (Bîrlea). Vedeai 99 de *ziori* (Oancești, Maramureș. Bîrlea, *C.*, 341).

ZÎLEZITURĂ s.f. „osteneală provocată de boală“. Friguri cu *zîlezituri* (Călnic, Gorj. *I. Cr.*, IV, 83).

ZOBEALĂ s.f. „zdrobit, sfărîmat, durere în tot corpul“ (Grig.-Rigo). Cu amețeala / Cu *zobeala* (Drăgănești, Teleorman. Tocilescu, 646; Grig.-Rigo, 89) Să scoți... / Fărîmătura, *zobeala* (Drăgănești, Teleorman. Tocilescu, 655).

ZOBI v.b. „a se fărîma; a se risipi“. Așa să se *zobească* / albeața (Teișeni, Prahova. *Șez.*, II, 86).

ZVIDUI vb. „a vindeca“ (Scriban). Așa să se plămădească / Inima (cutăruia) / Și să se *zviduiască* (Firănești, Vîlcea. Bălășel, 17). Trupul să se însănătoșească / De toate boalele să se *zviduiască* (Ștefănești, Vîlcea. Bălășel, 28, 36; 37).

CUVINTE CU SENSURI DEOSEBITE

AIA pron. demonstr. „aceea“, „străină“. De-o fi în *haia* țară, (Câlnic, Gorj. *I. Cr.*, IV, 194).

ALBEAȚĂ s.f. „boala de ochi, cataractă“. Tu *albeață*, / Totorăță (Stroești, Vilcea. Tocilescu, 1593). Așa să să zobească *Albeața* (Teișeni, Prahova. *Șez.*, II, 86). *Albeață* prin potcă (Preuțești, Suceava. *Șez.*, I, 124; M-ții Apuseni. Pavelescu, 176,2). *Albață* ghimpoasă, / *albață* lăcrămoasă, / *albață* cu mirări. (Bucovina. Marian, *D.*, 14). Am purces pe cale, pe cărare / Întilnitu-m-a *al-bața*, / Săgetătura, postura, roșăța (Docăneasa, Tutova. *Șez.*, XIV, 98). Cum să nu mă vaer, Cum i s-au făcut nouă *albețe*, din nouă furtețe (Ardeal. Gorovei, *D.*, 210).

ALE pron. dem. „acelea“. Vidra-n apă crește / Și-și linge puii de *hale* bale (Turcești, Vilcea. Tocilescu, 1565).

ALINAT adj. „calmant“. Cu baligă *alinată* te-am afumat, (Pr. Ferdinand, Teleorman. *I. Cr.*, VIII, 291/308).

ALTOI vb. „a introduce altoiul“. Șede fecioara curată pre tute înfundată, cu 12 chei în mana, cu 3 *altuesce*, cum s-au *altuit* altoele (Rășinari, Sibiu. Schmidt, 36/IV). Cum s-au *altuit* / altvele în pom (Rășinari, Sibiu. Schmidt, 36/III).

ALTOIELE, sg. *altoiu*. S-au altuit *altoele* (Rășinari, Sibiu. Schmidt, 36/III).

AMORȚI vb. „a se găsi în nesimțire“. Gură când o deschidea / Să-i *amoartă* în fața mea (Craiova. Laugier, 135). Ste-luțe mărunte. / Să *amurtă* lumea cu ochii la ele (Zegaia, Mehedinți. D-trescu B., 62).

AMUȚI vb. „a face pe cineva să fie mut“. Să-l *amuțești* (Ceparii-Bîrsăști, Argeș. *Șez.*, VII, 92). Tu mugeo cu mugată, să *amuțești* / gura la (cutare) (Rudeni, Argeș. *Șez.*, VII, 92).

ANINA vb. „a așeza, a introduce“. Și ia urfîturile mele / Și le *aninină* (sic!) în unghiile tele (Brăila. Păsculescu, 122).

APLECAT s.m. „greață“. Voi aplecacioase / Voi mîncăcioase, / *Aplecate* de 99 de feluri de mîncare (Romanați. D. Ionescu, I, 22). *Aplecate*, descîntate, / De la nouăzeci de state (*Op. cit.*, I, 24, 4). *Aplecate* / Nemțești, / Ovre-ești, / Țigănești / (*Op. cit.*, I, 24, V). *Aplecate*, boricioase (Catanele, Dolj. Gorovei, *D.*, 217).

APUCAT s.n. „boală de copii“. A plecat *apucatul* (Mogoșoia, Ilfov. Grig.-Rigo, 9).

AROMIT adj. „adormit, ușor amețit“. Și pe el culcat, Adormit și *arumit* (Ștefănești, Vilcea, Bălășel, 7).

AȚIPI vb. „a face pe cineva să adoarmă“. Cu aiu te-oi *ațichi* (M-ții Apuseni. Pavelescu, 166, i).

AȚÎȚA vb. „excita; trezi“ (dacă ortografia autorului redă fonetismul cu *t*!). Că eu pe toate v-am adunat / Cu tămîie v-am *atătîiat* [= *ațîțat*?] / Cu busuioc v-am amirosat (Mehedinți. A.E. Popescu, 45).

AUZ s.n. „cîmp de percepere al urechii“. Eși... / Din *auzul* urechilor (Poureni, Dolj, *I. Cr.*, VIII, 80/166).

AVRĂMEASĂ s.f. „planta veninărița, întrebuințată de vrăjitoare“ (*DA*). Vineri vinereasă / *avrămeasă* / cîrstineasă (Ciocănești, Argeș, *Șez.*, XI, 63 / VIII). Cîrstineasa, *avrămeasa* (Păușești-Moglași, Vilcea. Tocilescu, 1529) *Avrămeasă*, cîrtenească / *Avrămeasă*, titinească, (Slătioara, Vilcea. *Șez.*, XII, 193, IV-V).

BAIU s.n. „necaz, supărare, boală“. Azîmba-te-ar *baiu* (Breb, Maramureș. Arh. Inst. folc., 408 II h)

BARDĂ s.f. „secure mică“; *berdui* vb. „a ciopli cu barda“ (Grig.-Rigo). Nici 9 *berzi* să te *berduim* (Focșani. Grig.-Rigo, 23).

BĂCIOAICĂ s.f. „femeie care lucrează la stână” (Dens. *Haț.*, s.v.). Veniră oi mari negre, / Din munți mari negri, / Cu *băcioci* mari negre (Cernișoara, Vilcea. Tocilescu, 1586).

BEHĂI vb. „a striga pentru a alunga oile”. L-au întâlnit o babă, / mare / *sbehăetă* cu potca în mână și cu rahna în gură. (Berbinceni, Bacău. *Buciumul*, III, 139).

BÎGUIT adj. „care produce delir”. Lungoarea *buiguită* (Ciudei, Storoiineț. Marian, *Leg.*, 329).

BÎNTUIALĂ s.f. „vătămare; suferință”. Cuțit din sfinte cu *bîntuială* (Damian, Oltenia. Laugier, 131) N-ai văzut / Pe frigura cu friguroiul / *Bîntuiala* cu bîntuitoriul (Vladmiri, Gorj. Tocilescu, 550).

BÎNTUITOR s.m. „vătămător”. Bîntuiala cu *bîntuitoriul* (Vladimiri, Gorj. Tocilescu, 550).

BÎRÎI vb. „a șopti”. De-a fi cu față frumoasă, / Cu dînsa să nu grăiască / Să nu *bîrîiască* (Bucovina. Marian, *V.*, 34).

BOAȘĂ s.f. „testicul”. De-o fi rimnit (cutare) de voinic / Crape-i *boașele* (Roșia, Gorj. *Șez.*, XI, 38/XXIV), Crape-i *bojitele* (Vadu-Dobrii, Hunedoara. Vasiliu, H., 55, VIII).

BOBIȚE s.f. „boală cu ameteți” (DA). *Boaghițe* din mâncare (Bucovina. Grig.-Rigo, 10).

BOBOAȘĂ s.f. „orbită”. Din *boboășele* ochilor (Romanai, Gorj. Tocilescu, 564).

BOGAZ s.n. „strîmtoare”. Să eșiți / De va fi din *bohaz* (Argeș, Ionescu-Buzău, 410).

BOLFĂ s.f. „umflătură, tumoare”. O molfă / și-o *bolfă* (Bucovina. G. Dem. Teod., 378; Marian, *D.*, 128; Romanai. D. Ionescu, I, 104, II). Au chemat de-au ospătat / bubele / cu udmele / cu pușchele / *bolfele* (Moldova. Gorovei, *D.*, 268).

BONCĂNI vb. „a mugii, a scoate răgete puternice și plîngătoare”. Și du-te unde ... / Vacă *băncănește* (Roșia, Gorj. *Șez.*, XI, 54).

BRĂCIRUȚĂ s.f. „cingătoare”. Brăciri, *brăciruțe* (... v-am țesut) (Zegaia, Mehedinți. *Șez.*, XXV, 81).

BREBENOC s.m. „plantă” (DA). Am vinit la tine / Pe țăr-muri de busuioc, / Pe prunduri de *bărbînoc* (Berbești, Maramureș. Bîrlea, C., 342).

BRÎNĂ s.f. „cingătoare, briu”. Maica Precista în brațe l-a luat... / În *brîne* îl înfipse (Săceni, Teleorman. Tocilescu, 682).

BRÎNCĂ s.f. „boală contagioasă”. Tu *brîncă* piersecie (Ștefănești, Vilcea. Bălășel, II, 46). *Brîncă* din murgul sării / Potolitorul țării / Să te domolești cu jiunghiurile tale (Tutana, Argeș. Cîușanu, 136/11). *Brîncă* turungie (Săceni, Teleorman. Tocilescu, 619). Tu *brîncă* topsecată (Bogdănești, Vilcea. Bălășel, 40; Moldoveni, Romanai. D. Ionescu, II, 36). *Brîncă* fosicată (Vălenii-de-Munte, Prahova. Tocilescu, 614).

BRÎNCĂ s.f. „mînă”. Il împung prin fața obrazului și prin creierii capului, prin *brînci* și picioare (Vașcău, Bihor, *Șez.*, VII, 17).

BRÎNCĂ BRÎNCATĂ s.f. „boală la vite”. *Brîncă brîncată* (Roși, Ialomița. Tocilescu, 1543).

BUGEZI vb. „a se umfla la față”. Atunci să înfli / Atunci să *bugezdăști* (Cărmăzana, Ț. Oașului. Mușlea, 204/267).

BUHUITURĂ s.f. „lovitură”. Toate *buhuiturile* (Țibănești, Vaslui. *I. Cr.*, VIII, 325/312).

BULBUȘ s.n. „orbită”. Ieși / Din *bulbușul* ochilor (Bumbești-Pițic, Gorj. Grig.-Rigo, 29).

BULGĂRIN n.pr. „nume de apă”. Că noi ne ducem / La malul *Bulgărinului* (Bucovina. Marian, *D.*, 84).

BURĂ s.f. „promoroacă, chiciură”. La biseric-am plecat... / Pe *bură* nescuturată și pe cale necălcată, (Bucovina. Marian, *Sărb.*, I, 185).

CACĂDÎR s. „trandafir de cîmp; se întrebuințează la foarte multe leacuri” (Marian). De mături de *cicidîr* (Bucovina. Marian, *D.*, 83). Și te-oi spăria Cu 99 de mături de *cacadîr* (Calafindești, Bucovina. Gorovei, *D.*, 272).

CĂINA vb. „a plînge, a se văita“, *căira* (< *a se căi, căine* < v. sl. *kajati se*). Și-o prins a striga... / Și a se *căina* (Bucovina. Marian, *D.*, 246). Ce te vaeri / Ce te *caieni* (Bucovina. Bodnărescul, 26).

CĂLINĂ s.f. „fructul călinului (bot.)“. Rumân ca o *călină* (Berbinceni, Bacău, Pîrvescu, 80).

CĂPCĂUN s.m. „monstru antropofag“ (Scriban). adj. Soare *cătăunesc* (Romanați, Gorj. Tocilescu, 564).

CĂPISTERE s.f. „o albie mică în care femeile frămîntă pîinea“. Cu aluatu-n *căpistere* (Scundu, Vilcea. Bălășel, 27; Seliște-Crucii. Grig.-Rigo, 93). Inima i-a plămădit / Cu aluat în *căpistere* (Argeș. Ionescu-Buzău, 412).

CĂTRESC adj. *cîrțiță cătrească*, „cîrțiță a găinilor“ (< *cotret* „coteț de găini“). [o înșirare a felului de *cîrțițe* „o boală care se manifestă prin noduri sub piele“]. De cîrțiță măgărească, / de *cîrțiță cătrească* (Moldova. Gorovei, *D.*, 271).

CĂTUȘĂ s.f. „pisică“. Și cu lapte de *cătușă* (Bucovina. Marian, *D.*, 229; Rebrîșoara, Năsăud. Bichigean, 143).

CĂȚELIT adj. „înrăit, agravat (despre o boală)“. Cel perit / Prin *cățelit* (Ciudei, Storojineț. Marian, *Leg.*, 330).

CENUȘA vb. „a preface în cenușă“. Și i-au ars, și l-a *cenușat* pe cel mînăgat (Vașcău. V. Sala, nr. 44, p. 14).

CESĂLA vb. „a pieptăna“ (Scriban). Și din păr să se *tesăluiască* (Cîmpofeni, Gorj. Arh. Inst. folc., 3240 I t).

CHINGĂ s.f. „fîșie“. În *chingă* de drum (Ciudei, Storojineț. Marian, *Leg.*, 332).

CHIOT s.n. „strigăt, apel cînd cineva *chiotește*“ (în citat, *p*-, pronunțare palatalizată locală). Ești, nu faciți *piote*, / Ești, nu faciți dopote / Ești nu faciți topote (Bihor. Pavelescu, 169, 1). Peste un cîmp negru / latră un ciine negru, / dă un cioban negru *chiot*, / tăcu oaia din zbie-rat (Drăgănești, Teleorman. Gorovei, *D.*, 367).

CHIOTI vb. „a striga“. Unde ciine negru nu latră, / Unde cioban nu *chiote* (Govora, Vilcea. Tocilescu, 601).

CHIRĂI vb. „a geme; a țipa, a se văita, a striga“. Îl țipa și *chirăia* (Măgurele, Teleorman. Grig.-Rigo, 43). Și l-a lăsat / Țipînd și *chirăind* (Coveni, Balta, Dolj. Grig.-

Rigo, 69). Nu te *chirăi*, nu te olicăi (Popești, Gorj. Gîlcescu, 103). Ce plîngi (cutare), Ce *chirăești*? (Ștefănești, Vilcea. Bălășel, 42). El țipa și *chirăia* (Romanați. D. Ionescu, II, 72, 75).

CIOFLÎNG s.n. „lanț scurt, prevăzut cu un cîrlig la capăt; servește la legat butucii care trebuie să fie trasi“. Așa să se-nfoace pulpa / Cum s-o-nfocat / *Cioflîngul* aista (Breb, Maramureș. Surcel).

CIUNGI vb. „a mutila, a scurta, a tăia“. Mîinile să le *giungești* (Ceparii-Bîrsăști, Argeș. Șez., VII, 92).

CIUNTĂ adj. „scurtă“. Cu săbiile *ciunte* (Hurezul mare, Sălaj. Șc. noastră, 25).

CIUNTI vb. „a micșora, a știrbi, a scurta, a mutila“. Unde purcezi / Codri *ciuntezi* (Bucovina. Marian *D.*, 148). Nu-i rupeți capu / Nu-i *ciontați* veacu (Vaca, Brad-Huniedoara. Grig.-Rigo, 51).

CÎR adv. „tot ce se vede“. *Cîtu-i* în sus / Văzui case galbine (Luceni, Stîncă, Iași. Șez., VII, 18).

CLĂBUC s.m. „spumă; bală spumoasă“. Aruncînd *clabul* în apă (Vașcău. V. Sala, nr. 41, p. 16).

CLOCĂ s.f. „cloșcă“. Dragoste am adunat-o / de la toate *clocile* cu pui mic (Cîmpofeni, Gorj. Arh. Inst. folc., 3240 I d).

COADĂ s.f. *coada mării* „partea dinspre uscat a mării“; cf. *coadă de mare* „sîn, golf“ (*DA*). În coarnele cerbilor, / În *coadele* mărilor (Săcelu, Gorj. Tocilescu, 604).

COAPSĂ s.f. „șold“. Crepe-i *cobsele* (Berbești, Maramureș. Bîrlea C., 330).

COFĂ s.f. „găleată“. *Cofili* o luat, / La marca s-o dus, / Apă din mare o luat (Ialoveni, Lăpușna. Ștefănuță, 167/211).

COPTĂTURĂ s.f. „bubă coaptă“ (*DA*). Și mîncară... / *Coptăturile* (Stroești, Vilcea. Tocilescu, 1587).

CORN s.n. „colț“. 49 *cornuri* de lună (Sirbi, Maramureș. Surcel).

COSIȚĂ s.f. „păr, coamă“. Să-i pice *cuosița* (sic!) / Să rămînă capu ca trușchița (Sișești, Mehedinți. Ungureanu). N.B. *trûpiță* „partea plugului care intră în pămînt“

(Vîrcol).p. 101. Pice-i *cosița*, să rămînă pleșă (Răcășdia, Banat. Novacovici, 135). Pice-i gița din *cosiță* (Teișeni, Prahova. Șez., II, 87).

COTEI s.m. „ciine mic, cățel”; v. *boldei*. Plecă / Silea Samodiva / Cu *cotei* / Cu *boldei* (Romanați. D. Ionescu, I. 113).

COTI (a se) vb. „a-și schimba direcția” (*DA*); „a-și schimba părerea”. Femeile s-o *cotit*, / Toți de mine rău o grăit. (Bucovina. Marian, Sărb., I, 185).

CRÎȘCARE s.f. „scrișnire” < *scrișni* vb. Și să mă speli pe mine... / De *crîșcare* (Stupca, Bucovina. Pîrvescu, 73).

CRUNTA vb. „a umplea de sînge”. Ochii să-ți *cruntez* (Buhoci, Bacău, Șez., VII, 90).

CUDALB adj. „bălțat, alb pe la margini” (*DA*). Pasere albă, *Cudalbă* (Teișeni, Prahova. Șez., II, 87; j. Bacău. I. Cr., VIII, 213). Păsărică albă, / Albă și *cudalbă* (Pr. Ferdinand, Teleorman. I. Cr., VIII, 291/309).

CULEGE (?) vb. „a se îndepărta”. Bubă roșie prin dedeochi cel / Mare, / Ia-te, *culé-te* de la / Ghiorghe / (Cuhea, Maramureș. Arh. Inst. folc., R.R.).

CURCUBETĂ s.f. „cap, tidvă”. Rămîie-i *curcubăta* goală (Cotîrğaș, Suceava, I. Cr., I, 48 /9).

CURTA vb. „a face curte”. Să fiu eu văzută și *curtită* (Galenți, Dolj. Nicu Brânzan, *Horia, Cloșca și Crișan*, Craiova, 1942, an. II, p. 56).

CUTE s.f. „piatră ascuțită”. Mă dusei cu *cutea* / Și cu uima în tîrg (Cluj, Cojocna. Maria Suciu, 43).

CUȚITA vb. „a înțepa cu [ca] un cuțit, a produce junghiuri” (*DA*). nu *cuțita* (Șașa, Gorj. Șez., VIII, 112; Alexandria, Ionașcu-M., 86). Nu junghia, / nu *cuțita* (Roșia, Gorj. Șez., XI, 53/VII). Nu săgeta, cu *cuțita* (Balota, Dolj. Șez., XIV, 100/XXX). Acolo să te *cuțitezi* (Novaci, Gorj. Pamfile, *Boli*, 19, 23, 53). Nu *cuțitareți* / nu junghiareți (Stroești, Vilcea. Tocilescu, 1592). Nu înjunghia / nu *cuțita* (Pantelimon, Ilfov. Grig.-Rigo, 19). Să nu mai vie s-o *cuțiteze* (Bogdănești, Vilcea. Bălășel, II, 94). Nu *încuțita* (Valea-cu-apă, Gorj. Tocilescu, 556).

CUȚITAT, -Ă, adj. m. și f. „care produce junghiuri” (*DA*). Brîncă bășicată, / *Cuțitată* (Tutova, Argeș. Cîușanu,

136, 11). Cuțit / *Cuțitat* / Alămat / Sîmcelat (Romanați. D. Ionescu, II, 120).

CUȚITĂTURĂ s.f. „junghi”. Și mîncară / *Cuțităturile* ... / Coptăturile (Stroești, Vilcea. Tocilescu, 1587).

CUȚITOIA vb. „a produce junghiuri”. Nu *cuțitoia* (Ștefănești, Vilcea. Bălășel, II, 46). Să-l *cuțitoim* (*Id. Id.*, 50). Nu te *cuțitoia* (*Id. Id.*, 43).

DĂNACI s.m. pl. „june, neînsurat” (Ionescu-M., gl.); cf. *danci* „copil țigan” (Graur, BL, II, 147). Să par frumoașă / Să le plac *dănacilor* (Alexandria. Ionașcu-M., 103). Să plac *dănacilor* / Ca laptele pruncilor (Oltenia. De la o țigancă nomadă. Laugier, 136).

DEȘTEPTA vb. „a lumina; a limpezi”. Și de cap l-om *descepta* (Bucovina. G. Dem. Teod., 374).

DOBORÎ vb. „a coborî”. Pe scară de argint s-o *doborît* (Runcu, Gorj. Arh. Inst. folc., 3241 II k).

FACERE s.f. „vrăjire, fermecare”. *Facere* (Vasiliu, H., nr. II, III, XIII, XIV, XVI, XVII, XIX, XXI).

FAPT s.n. „farmec, fermecătură, vrajă”. Eu m-am mîncat, / să mă spăl, să mă curățesc, / di *fapt* (Gaster, *Chrest.*, II, 137). *Fapt* cu hărășeală de cîni ... / *Fapt* cu făină măcinată pe dînder (Broșură, Sibiu, 1867. G. Dem. Teod., 375). Ori îi face *fapt* / Cu untură de arici (Vicovul de s., Rădăuți. Marian, V., 199).

FĂRĂ SINE expr. „ieșit din fire; aiurit”. Prin păduri *fără sine* (Botoșani. Niculiță-Vor., 1212).

FĂȚARE s.f. „suprafața ariei” (Damé, *Terminol.*, 27). Capul cît o *făciarie* de arie (Berbinceni, Bacău. *Buciumul*, III, 136).

FEL s.n. „specie, varietate, categorie (feluri de vînt: negru, vînat, galben etc.). Ieși ... vînt ... de 99 de *feluri* (Vașcău, Bihor. Șez., VIII, 111).

FELEGOASĂ adj. f. „rău îmbrăcată, jerpelită”. Că eu nu-s *felegoasă* (Dobrogea. Pîrvescu, 69).

FLEAȘCĂ s.f. „un fel de cataplasma (cu aluat sau alt conținut moale)” (DA). *Fleașcă* albă-ntinsu-le-o (Bucovina. Marian, D., 159).

FOALE s.f. „burtă, abdomen”. [Descîntec „de bubă”] Ieș din crelu capului ..., / din inimă, din jîgăriță, / din moalie *foalie* (Lugoj. *Primăvara Ban.*, 34).

FULGERA vb. „a produce fulgere”. Soare din apus de soare, / nu streli, / nu *fugera* (sic!) (Lelești, Gorj. Arh. Inst. folc., 3421 II hh).

GALILEI n. pr. În marea *Galileului* (Hoteni, Maramureș. Arh. Inst. folc., 4048 II b). În munții *Galaleu* (Telciu, Năsăud. *Șez.*, XXV, 136). În munții *Galareului* (Botiza, Maramureș. Birlea C., 365). În dealul *Galaruilor* (Roșă, Bucovina. Niculiță-Vor., 549). În munții *Garalivului* (Bucovina. Marian, D., 272). În munții *Calarei* (M-ții Apuseni. Pavelescu, 162, 8). În muntele *Helariilor* (Id., l.c.). Ie și te du în munții *Galaleului* (Maiuru, Năsăud. Arh. Inst. folc., 2580 d.).

GEAMÂN adj. „de același fel”. O mreană galbină, / Cu coada *geamănă* (Vicovul de s., Rădăuți. Marian, *Nașt.*, 35).

GEME vb. „a face să scoată sunete de durere”. Ș-o *gemit-o* / Ș-o sfîrăit-o / Ș-o hîrcit-o (Runcu, Gorj. Arh. Inst. folc., 3241 II k).

GHIARĂ s.f. „unghie ascuțită și încovoiată la pasările și animalele de pradă”. Voi vă faceți cocoși / din doi ochi cu nouă ochi, / din două (sic!) *gheră* (sic!) / cu nouă *gheră* ... / Cu *gherăle* să-l zgherăiți (Zegaia, Mehedinți. *Șez.*, XXV, 81).

GHIMPE s.m. „țăpuș al unei plante”. Mă duc la cîmpul Rusalimului, / Să-l mătur de *ghinci* și mărăcini (Urechești, R. Sărat. Gorovei, D., 234, 15). N.B. pronunțare dialectală.

GHIOACĂ s.f. „coață”. *Sdioacă* de nucă (Sîngiorgiu, Năsăud. Pîrvescu, 82).

GHIOC s.n. „scoică marină, întrebuințată ca instrument în practici magice” (com. Cristescu-Gol); aici, *ghioșiu* nasului, partea de jos, cu nările. Bubă ... leșioasă, / ieș

din crelu capului, / din *ghioșiu* nasului (Lugoj. *Primăvara Ban.*, 34).

GHIZD s.n. „scîndurile cu care se căptușește un puț, ca să nu se surpe” (Scriban); un fel de îngrăditură pătrată, făcută și încheiată din 12—14 birnișoare cioplite, cu puțin ceva mai lungi de cum ține zidul fîntînilor” (Marian, V., 184). Și să nu scoți afară pe *disdele* (Bucovina. Marian, V., 180).

GINT s.n. „neam”. Acolo mi s-ar d-alege ... / Tinerele pe *gintele* (Răcășdia, Banat. Novacovici, 127).

GÎMFA vb. „a umfla”. Nu *gîmfa* (Teregova, Banat. L. Costin, 56; Straja, Timiș. Gorovei, D., 245) Nu umfla, / nu *gîmfa* (Peșteana de s., Gorj. *Șez.*, X, 45; Craiova. *Șez.*, XII, 185/XX; Alexandria, Ionașcu-M., 86). Și l-ai umflat, / Și l-ai *gîmfat* (Poureni, Dolj. I. Cr., VIII, 152). Să nu mai umfli, / Să nu mai *gîmpezi* (Cîmpofeni, Gorj. Arh. Inst. folc., 3240 I aa). Ion nu s-a *gîmfat*, Ion nu s-a umflat (Sișești, Mehedinți. Ungureanu). Să umflu, să *gîmfu* (Bihor. Pavelescu, 139, 36) Îl umflu / Îl *gîmfu* (Rovinari, Gorj. *Șez.*, XI, 66). L-o umflat L-o *gîmfat* (Archiud, Cojocna. Cîmpeanu-B., 5, 8). Acolo să te *gînfi* (Novaci, Gorj. Pamfile, *Boli*, 19, 53) Nu *umfla*, / nu *gîniba*! N.B. *gîniba* (Lugoj. *Primăvara Ban.*, 34), eroare de tipar, pentru *gîmfa*, Nu-l umfla / nu-l *îngîmfa* (Șerbănești, Vilcea. *Șez.*, III, 197).

GÎNDI vb. „a cugeta”; *gîni* și *găni*: fonetisme din limba vorbită. Nu *gîni* nimica (Bihor. Pavelescu, 152, 37). Nu *găni* nimică (Sîngiorgiu, Năsăud. Pîrvescu, 82).

GÎRBACI s.n. „bici scurt și gros” (Scriban). Om negru ... / cu *carbaci* (sbiciu) negru (Vașcău. V. Sala, nr. 44, p. 7).

GÎRLICI s.m. „cartilajul urechii”. Din *zgîrliciul* urechilor (Archiud, Cojocna. Cîmpeanu-B., 23).

GOGONAT adj. „rotund, umflat” (Bogrea, *Pag.*, 214). Au ieșit nouă fete înalte / *gogonate* (Pr.Ferdinand, Teleorman. I. Cr., VIII, 182/274).

GONITOR s.m. „junc neîntors” (DA). Mă dusei marți la obor, / Ș-am cumpărat *gonitor* (Lugoj. *Primăvara Ban.*, 34).

GRAMNIC adj. = *grabnic* „iute, pe neașteptate“ (DA); aici, substantivat. Tu să te duci ... / la *gramnicile* tale (Bărbătești, Vilcea. Tocilescu, 597).

GRASĂ adj. „pământ argilos, fertil“ (Scriban). Pe cărare *grasă* / Eu că m-am pornit (Bucovina. Marian, *Nașt.*, 377).

GREBLA vb. „a îndepărta, trăgînd cu grebla“. [Descîntec de orbalț. Va îndepărta boala] Eu cu grebla l-oi *grebla* (Poieni, Siret. Marian, *Leg.*, 328).

GRÎE pl. „semănături de grîu“. Arăturile și pădurile / Cum se potolesc *grîele* (Poureni, Dolj. I. Cr., VIII, 180/267).

GROS s.m. „bîrnă groasă, butuc“ (DA). Cine mă vedea, / Cu ochii mă petrecea; / Și din scări, / Să se suie călări / Ai de jos / Să se suie pe *gros* (Mogoșești, Oltenia. Laugier, 136).

GURGUI s.n. „vîrf“. Să vie să s-adune / Pin' *gurgoaie* mușuroaie (Runcu Salvei, Bistrița-Năsăud. Arh. Inst. folc., 3885 I m.).

HĂULI vb. „a urla“. Ce te tînguești / Ce te *hăulești*? (Vînători, Botoșani. Șez., XXII, 36). Nu te tîngui, / nu te *hăuli* (Bucovina. Marian, D., 102).

HÎRB s.n. „oală spartă“. Unde mergeți ... / Cu 99 de *hîrburi* înfocate (Reteag. Reteg., *Starostele*, 9).

HOARĂ s.f. „lîna ce rămîne de la pui, cînd se bat sumanii“ (M. Lupescu). *Hoară*, „lîna ieșită la învelitul în pui“ (Pașca). *Hoară* de oae lae, bucălae (Broșteni, Suceava. Șez., VI, 99/IV).

HOPAIE s.f. „flacăra“ (DA); variantă a lui *văpaie* (DA). Din gură / *Hopaie* lăsînd (Cernișoara, Vilcea. Tocilescu, 1602).

HORCĂI vb. = *hîrci* vb. „a face pe cineva să geamă din greu“. Ș-a gemit-o / ș-a sfîrșit-o, / ș-a *hîrcit-o* (Runcu, Gorj. Arh. Inst. folc., 3241 II k).

HRĂNI vb. „a nutri, a da de mîncare“. [E vorba de bobi, care incolțesc și hrănesc]. Lumea albă de-*arîniți* [*arîniți* = *hrăniți*] (Poureni, Dolj. I. Cr., IV, 47).

HUI vb. „a face zgomot“. [despre albine] Miere și ceară s-adunați / să *huiți* / ori să nu *huiți* (Bucovina. Gorovei, D., 213).

HULTUR s.m. „vultur“. *Hulture*, vulture (Gohor-Ireasca, Tecuci. I. Cr. VI., 89, 59). Cu *hulturul* l-oi *hultura* (Ungureni, Tecuci. I. Cr., III, 144).

IAD s.n. „infern“. Mă suii în vîrf *adiului* (Vîlsănești, Argeș. Bălășel, 51. (Aici forma veche ad)).

ICNI vb. „a sughița, a geme înăbușit“. Cum n-a mai *ignat* porcul (Trepteni, Argeș. I. Cr., VIII, 209/279).

ÎMPUPI vb. „a îmboboci“ (cf. s.-cr. *pupiti* „idem“, DA). Trei flori din grădină / Cum știți *înpupi* / și înflori (Lunca-Cernii-de-sus, Hunedoara. *Comoara*, IV, 75).

ÎMPUPIT adj. „îmbobocit“. Cîte budiene-*mpupite* (Păucinești. Reteganul, 282).

ÎNCETA vb. „a se opri (de a face ceva)“. *Ceată* oaie de zbierat (Băhoci, Bacău. Șez., VII, 156).

ÎNCOLĂCIT adj. „învîrtit în formă de colac“ (DA). Cu coada *încolăcită* (Vadu-Dobrii, Hunedoara. Vasiliu H, 57).

ÎNCOROIAT adj. „încovoiat“. Cu piele de șarpe *încoroiată* (Lelești, Gorj. Arh. Inst. folc., 3241 II ff).

ÎNCRUNTA vb. (în text, *încunta*) „a însingera“. Soare ce-*ncuntești*, / Soare ce-amețești (Boinești, Ț. Oașului. Mușlea, 198/252).

ÎNDEMN s.n. „pornire lăuntrică, încurajare“. Că din apa asta cînd o bea și s-o spăla / Va pune *îndemn* la *îndemn*, Și spor la spor (Dalnița, Gorj. Arh. Inst. folc., 3240 II u).

ÎNDURAT adj. „milos, milostiv“. Cu cei săraci *îndurat* (Bucovina. Marian, *Nașt.*, 52).

ÎNFOHIOLATE s.f. cf. *înfoli* „a înveli, a înfășura“; aici: „stofe“. [Se enumeră darurile, stofele] Că la-mpărăție ... / Trebuie avuție ... / La nouă cumnate / Nouă-*nfohiolate* (Drăguș, Făgăraș. Cristescu-Gol., 90).

ÎNFRÎNA vb. „a stăpîni, a domoli“. Îl zdrobea, / Îl *înfrîna*, / Îl împăia (Romanăți. D. Ionescu, II, 147).

ÎNȘFĂCA vb. „a apuca ceva cu putere, cu grabă; a prinde pe cineva dintr-o mișcare repede, bruscă, energică“ (DA). *Înșăca-te-oi* (Prilog, Țara Oașului. Mușlea, 204/265).

ÎNTINDE vb. „a încorda, a trage în toate părțile“. [Efectele bolii] Sf. Luni de azi, doar îl știi pe Ion, / Ce-l amețește, / Ce-l *tindește* (Ungureni, Tecuci. I. Cr., III, 144).

ÎNVENINAT adj. „otrăvit“. Ți-o Țipat rînduri / *înherinate* (M-ții Apuseni. Pavelescu, 175, i).

JELNIC adj. „întristat“ < *jale*. Grăi neagra rîndunea / Cătră cucu *jelnicu* (Strei-Sîngiorgiu. Ung., 1892, p. 335).

LEȘIA vb. „a-și spăla părul cu leșie“ (DA). Atunci ia-te și te du, la muierea care joi sara se *leșia* (Bucovăț, Banat. Șez., XXI, 71).

LIMPEDI vb. „a se limpezi“ (Marian, V., 160). Să se spele, / Să se *limpadă* (Bucovina. Marian, V., 154). La apa lui Iordan, / mîndru să mă *limpăd* (Sîngeorgiu, Năsăud. Pârvescu, 70).

LIMPEDITOR adj. „care limpezește; clar“. Cum ești mîndră curătoare / Să fii și *limpeditoare* (Peșteana de s., Gorj. Șez., XI, 52/I) Și să-l lăsați / curat / *limpedat* (Roșia, Gorj. Șez., XI, 50).

MANĂ s.f. „1. recoltă bogată de grîne“; 2. „lapte (la vită)“ (DA); „esență, substanță; bunul din lapte sau din grîu“, Pavelescu, 66). 1. Na cheițele mele și du-te colo, / Și ia-ți *mana* ta / Venitu tău, iubirea ta (Văleni, Prahova. Tocilescu, 679). S-o luat văcuța de la ocolu său / În câmpu cu *mană* (Ieud, Maramureș. Bîrlea C., 374—376) 2. De corn a luat-o / La apa lui Iordan a dus-o, / *Mana* ei să iie (Maramureș. Țiplea, 104). [Vaca s-a întîlnit cu o babă; baba] *Mana* luat-o (Archiud, Cojocna. Cîmpeanu-B., 46).

MAȚĂ s.n. „pîntece“ (DA). inimă la inimă ... / *mață* la *mață* (Sîngiorgiu, Năsăud. Șăin., Iele., 13).

MĂTĂCINĂ s.f. „(planta) melisă“. *Mătăcină* (Ardeal, Conv. liter., XXV, 1891, p. 363).

MĂTRĂGUNĂ s.f. *mătrice* *mătrăgună* „boală otrăvită“; v. DA. *Mătrice* *mătrăgună* (Zlătărei, Vilcea. Șez., XII, 189/XI). *Mătrie* *mătrăgună* (Apele vii, Romanăți. D-trescu B. 19, p. 190, VI).

MĂTRICE s.f. „colici“. Urbalt cu *mătrice* (Maramureș. Țiplea, 98). Cu gura îl descîntai / Pe (cutare) de *mătrice* îl scăpai ... / Să iese *mătricea* (Amărăștii de j., Romanăți. D. Ionescu, I, 156/V). [Descîntec de *mătriciu* (cîrcei)] Cînd fusei la mijloc de cărare, / *Mătricele* mă întîmpinară, / *Mătricele* cu frecatul cel mare (Vălenii-Șomcutei-Mari, Bucovina. Marian, Nașt., 8). *Mătricele*, Isdăturile (Poureni, Dolj. I. Cr., VIII, 181). Domnul Hristos nu-i aici, / ci-i după leacuri de *mătrici* (Săliște, Maramureș. Bîrlea C., 359). Acolo să vă duceți, ci mereți la N.N. / Că i s-o Țipat *matrica* cu ceas rău, De acolo o scoateți S-o ertuiți (Vașcău. V. Sala, nr. 43, p. 4). Stai *matrici* (Mălini, Suceava. Marian, Nașt., 7). N-ai văzut ... / Bîntuiala cu bîntuitoriul Și *metricia* cu metricioiul (Vladimiri, Gorj. Tocilescu, 550).

MELC s.n. „orbită“. Din *melciurile* ochilor (Moldova. Lu-pașcu, 18, 12). Din *melșul* ochilor (Bîrlad. I. Cr., III, 246).

MERGE vb. „a se deplasa, a umbla, a se mișca“. Tăte să *merti* / În codrii muț (cf. *mereti*, *meți*, pers. 5, DA). (Călugări, Bihor. Pavelescu, Bihor, 97/III).

METRICIOI s.m. „care produce colici“. Bîntuiala cu bîntuitoriul / Și *metricia* cu *metricioiul* (Vladimiri, Gorj. Tocilescu, 550).

MIERII vb. „a se face de culoare vînată, a învineți“. Săpați zgaiba, / Ce coace, / Ce sparge, / Ce *mieriește* (Archiud, Cojocna. Cîmpeanu-B., 23).

MIERIU adj. „de culoare albastră“. Zgaibă *mierie* (M-ții Apuseni. Pavelescu, 141, 9; 153, 1; 154, 4). A plecat un om cu haine *merie*, / Cu boii *merii*, / Cu plug *meriu* /

Și cu toate cele *merii*. / A plecat într-un câmp *meriu*, / Să samene cînepă *merie*. (Orlat, Ardeal. Hasdeu, *Chest.*, 17, p. 207 v.)

MIEZ s.n. „mijloc; centru”. De la unu *mîiez* de hotar (Hoteni, Maramureș. Arh. Inst. folc., 4048 II 1). Cînd a fost la *miezu* de cale (f. loc. Cluj? *Ung.*, p. 383).

MINCIURĂ s.f. „*minciună*, cu rotacism”. Stingerea cărbunilor / Eu stîng pociturile ... / Stîng toate strigările ..., / Toate *minciurile* (Horodnicul de j., Bucovina. Marian *D.*, 249).

MIRARE s.f. „minune”. Albață ghimpoasă, / albață lăcrămoasă, / albață cu *mirări* (Bucovina. Marian, *D.*, 14).

MIROS s.n. „senzație plăcută sau neplăcută provocată de unele emanații captate prin nas”. Jupîneasă / *Minos* / Frumos (Țepu, Tecuci. Pamfile, *Boli*, 56, 298). (N.B. înlocuirea lui *r* cu *n*, pentru evitarea rotacismului: v. ML, 184, *fănă*).

MIȚĂ s.f. „păr pe trupul unei femei”. Și pe ea pe trup o spăla / Pe țîțe, de păr, de *mițe* (Brebu, Prahova, Hasdeu, *Chest.* 11, p. 291).

MÎNEC s.n. „zorii zilei”. Marți la *mănece* ... / M-am pornit (Bucovina. Pîrvescu, 79).

MÎNZĂTOARE „(despre iepe) care umblă după armăsari”. Ca o iapă *mînzătoare* (Răcășdia, Banat. Novacovici, 129; Breaza, Buzău. Grig.-Rigo, 142).

MÎRITURĂ, MÎTURĂ s.f. „actul de a mîri, pentru a-și arăta nemulțumirea”. Numai pocitură cu pocitură, numai *mîritură* cu *miritură* (Dolhasca, Suceava. Șez., I, 57). Țipăturile / și *mîrieturile* (Vadu Izei, Maramureș. Arh. Inst. folc., RR). Io nu bat urma, Ci bat *mîiturile* (Sirbi, Budești. Maramureș. Arh. Inst. folc., 4 I c).

MÎȚ s.m. „cotoi”. Nu zgrăbăla cu *mîțul* (Iena, Caransebeș. Gorovei *D.*, 254).

MOCI vb. „a zdruncina; a scutura”. De mîini o au *mocit* (Bucovina. Marian, *D.*, 269). Carne pe trup i-au *mocit* (Berbinceni, Bacău. Pîrvescu, 80).

MOLCOMIȘ adv. (adj.) „pe ascuns, pe furiș”. Bubă *molconișe* (Miholț, Alba. Gorovei, *D.*, 256).

MUCEGAI s.n. „mucezeală”. În *mușlegai* / Și-n putregai (Bucovina. Marian *V.*, 204).

MUCOS adj. „obraznic, impertinent”. Ci am venit să te întreb, / D-un strigoi roșu *mucos*, / Și de-o strigoaică roșie *mucoasă* (Drăgășani, Teleorman. Tocilescu, 568).

MURSECAT adj. „mușcat”. Și carnea i-au *morsocat* (Berbinceni, Bacău. *Buciumul*, III, 135).

MUSELINĂ s.f. „stofă foarte subțire”. Cu rochia de *maslină* (Trepteni, Argeș, *I. Cr.*, VIII, 210).

NARAMZIE adj. „portocalie”. Samcă *naramgie* (Tereblecea, Siret. Marian, *Leg.*, 326).

NOI vb. „a înnoi”. Te-ai *noit* pă tine, / *Noaie*-mă și pă mine (Vadu Izei, Maramureș. Arh. Inst. folc., R.R.).

NOROIT adj. „acoperit sau murdar de noroi” (*DA*). [E vorba de o vacă] Fruptul ca să-i vie, / Din toate văile, / Din toate cîmpiile / Noroi, *noroiță* (Bojinciu, Dorohoi. *I. Cr.*, VI, 90/60).

OBRINTEALĂ s.f. „inflamație a unei răni”. De *obrinteală* Pleacă un om înalt, negru (Stroești, Vilcea. *I. Cr.*, VIII, 152). Încetară *obrintiturile* (*Id.* Tocilescu, 1584).

ODIUL n. top., deformare a numelui Adrianopolului: *Odrîiu* (slav *Odrîiu*), Bogrea, *Pag.*, 411. Mă suii în vîrfurile *Odiului* (Vîlsănești, Argeș. Bălășel, II, 51).

ODRASLĂ s.f. „bucătică, mlădiță”. Că eu pulbere și *ozdrele*, / Te-oi face cu armele mele (Șcheia, Bucovina. Niculiță-Vor., 475).

OGAȘ s.n. „*făgaș*” brazdă, săpătură în pămînt făcută de roțile carelor, prin care curge apă”. Cum încălzește soarele, toate apele și toate *ogașele* (Mehadica, Zegaia, Mehedinți. D-trescu B., 62).

OM s.m. „om”, epitet, pe lîngă un alt nume. *Om* tătar, întoarce-te (Vîrfurile Cîmpului, Dorohoi. *I. Cr.*, VIII, 211/283).

O, MINE exclamație „vai de mine“. Se aflară orbalțiul și ziseră: / *O, mine*, nu mă legați (Ieud., Maramureș. Bîrlea, C., 361).

OPRINTI vb. (Despre bube, răni) „a se inflama“ (DA). Înainte *oprîntitu-a* (Țepu, Tecuci. Pamfile, Boli, 27).

ORBIE s.f. „orbire“. Ai căzut la întunecare, / La *orbie* și neputință (Ieud., Maramureș. Bîrlea, C., 361).

PAJURĂ s.f. „pasăre răpitoare din familia acvilidelor“ (DA): *pageri împagerite* „pajuri fioroase“ (cf. „spaimă înspăimîntată“, „frică înfricată“, com. Cristescu-Gol.). Unde mergeți voi 99 de *pageri* / *împagerite* / Cu 99 de hîrburi înfocate? (Reteag. Reteg., *Staroste*, 9).

PAR s.m. „pahar“ (Viciu); < *pahar* „stîlp“. Cum nu poate sta apa / în *par* și se usucă (Govora, Vilcea. Tocilescu, 601). N.B. Dar și sensul de „stîlp“. „Cu apa descîntată se stropește buba suferindului, și restul de apă se aruncă pe *par*, sau pe un cîine“ (Tocilescu, l.c.).

PĂCUINĂ s.f. „oaie (cu lapte)“ (DA). Stîni cu *păcuini* (Breb, Desești, Maramureș. Arh. Inst. folc., 4048 II e).

PĂINJINEALĂ s.f. „planta liliuță (Antheramosum)“ (DA). Să-mi umbli, / Trei zile / Și trei nopți / Unde-i găsi *păinjineala* (Roșiorii-de-Vede, Teleorman. Tocilescu, 658).

PĂMÎNTEAN s.m. „locuitor din aceeași regiune“ (DA). Aist *pămîntean* / Mi-l dăruiește (Moldova. Lupașcu, 13).

PĂRSECAT adj. „vînat (de culoarea piersicii)“. Bubă *părsecată* (Lunca Cernii-de-sus, Huniedoara. Vasiliu H., 61, XVIII). Vita tăiată, *persecată* (Păușești-Moglași, Vilcea. Tocilescu, 1527). Tu brîncă *piersecie* (Ștefănești, Vilcea. Bălășel, II, 46). Soare sec, / turunghiu, / *persiciu* (Peșteana de j., Gorj. Șez., XI, 53).

PĂSDĂRIE s.f. = *puzderie* „mare mulțime“, „țândări“. (Scriban). Tăietele-oi tot / *păsdării* și pulbere (M-ții Apuseni. Pavelescu, 178).

PETRECE vb. „a fugări“ (gl., s.v.). Cu cociorva *petre-te-ui* (Moîșeni, Ț. Oașului. Mușlea, 200/258).

PIAZĂ s.f. „lucru sau persoană care aduce nenorocire“. [Descîntec de *pază*] Tai toate *pezele*, / Toate năprătiturile (Oravița, Banat. Marian, *Nașt.*, 39).

PIELE s.f. „membrană care acopere corpul omului“. Și-ai mușcat pe cutare vacă / de *pcelie* / *Pcelia* se ține de carne (Cucșa, Năsăud. Șez., XXIV, 55).

PLĂVAIE s.f. „vacă de culoare galben deschis sau cărămizie“. O *plavaie* mîndră și frumoasă (Fălticeni. Șez., X, 95).

PLEȘ adj. „pleșuv“. Pice-i cosița, să rămînă *pleșă* (Răcășdia, Banat. Novacovici, 135).

PLETE s.f. pl. „păr lung, neîmpletit, lăsat pe umeri“. Să-î cază *pleterii* / [sic!] S-o rîză fetile (Pr. Ferdinand, Teleorman. I. Cr., VIII, 292/310).

PLOTUN s.m. „soi de cerb“ (Bogrea, Pag., 305); „piele de cerb“. Opinci de *plotun* (Dobrogea. Crasna, Bucovina. Pîrvescu, 66).

POCI vb. „a desfigura cu ajutorul vrăjilor“. De te-o *pocit* / Nouăzeci și nouă / Bărbați stopitori / Pocitori (Bucovina. Marian, D., 183).

POCIT adj. „păcătos; bolnav; desfigurat“. De-i deochiat, *pociet* ... / de-i deoghiat, *pociat* (Transilvania. Ung., 1893, p. 384) (În text: *gheocet*).

POCITURĂ s.f. „durere de picioare și de mîini, sau altă parte a trupului“ (Marian, D., 342). S-a întîlnit / Cu nouă *potituri* (Bucovina. Marian, D., 334). Cu 90 de pocituri (Arbure, Bucovina. Marian, D., 15). *Pocitură* de 99 de feluri / Să nu coși (Lunca-Cernii-de-s., Huniedoara. Vasiliu, H., 62, XXII). *Pocitură* vrăcească (Lunca-Cernii-de-S., Huniedoara, Vasiliu, H. 62, XXII) *Pocitura* / cu pocituroiul (Boian, Bucovina. Marian, *Înmorm.*, 13). Nouă *pocitori*, / Nouă *pocitoare* (Găinești, Suceava. Șez., II, 96). Diochitorii cu diochitoarele / *pocitorii* cu *pocitoarele* (Botoșani, Vinători. Șez., XXII, 36). De te-o pocit / Nouăzeci și nouă / Bărbați stopitori, / *Pocitori* (Bucovina. Marian, D., 183). Stingerea cărbunilor / Eu stîng *pociturile* (Horodnicul de j., Bucovina. Marian, D., 249).

POGONICI s.m. „cel ce mîină boii la plug“ (Scriban). Să are cu doisprezece boi, / Cu doisprezece *pogonici* (Țepu, Tecuci. Pamfile, *Boli*, 24, 93). Și voi veni ... / Cu *pogoniciu* roș / Paroș (București. Grig.-Rigo. I, 100). Om negru ... / Cu doi *pogînici* negri (Vașcău, V. Sala, nr. 44, p. 7).

POTOLITOR s.m. „acel care alină, care liniștește, astîmpără“. Brîncă din murgul sării *Potolitorul* țării, / Să te domolești cu jiunghiurile tale (Tutana, Argeș. Cîușanu, 136/11).

POTOPI vb. „a se prăpădi“. Să te *potopești* (Brad, Huniedoara. Grig.-Rigo, 27).

PRIPAS s.m. „pui (de animal); copil“. Să-i moară *pripașii* de foame (Vrata. I. Cr., VII, 184/232). M-am mîncat / Pe la cîntători, Cu ale mele vaci, Cu ale lor *pripași* (Bucovina, Marian, D., 132).

PROORA vb. „a duce vitele la pășune înainte de zori“ (Bogrea, Pag., 102—103). Nici n-a putut-o *proara* / Nici o disproara (Bozinciu, Dorohoi. I. Cr., VI, 90/60).

PROPT s.m. „proptea“. Cum ține gardu cu *proptu*, / Așa să țină (cutare) cu (cutare) (Rovinari, Gorj. Tocilescu, 666).

PUI vb. „a face pui mulți“. Acolo să *puezi* / Puii tăi să gugulești (Romania. D. Ionescu, II, 137).

PUȘCHEA s.f. „stomatită; beșicuță pe limbă“. Au chemat de-au ospătat / bubele / cu udmele / cu *pușchele* (Moldova. Gorovei, D., 268).

RĂCHIȚAT adj. „de culoare roșie ca fructul arbustului *răchitele*“. Bubă *răchițată* (Lunca-Cernii-de-s., Huniedoara. Vasiliu, H., 62, XX).

RĂGHILA vb. „a răzui cu pieptenele de tras cînepa și inul“ (Păsculescu). Am plecat la arat, / Ș-am arat, ș-am sămănat / Cînepa ... / Ș-am *răghilat-o* (Huși. Păsculescu, 147/48,8).

RĂSPÎNDI „a risipi“. Fugi spăriete, n părete, / Și *răspîndă*-n grindă (Lăpujul de S., Vadul Dobrei. Vasiliu, H., 54, VI; 58, XI).

RĂSTEU s.n. „bățul sau fierul mobil cu care se închide jugul la plug“. Un om negru, cu o fată neagră / Cu sbiciu, și jug și *răstai*ele negre (Vașcău. V. Sala, nr. 44, p. 7).

RĂȘCHITOR s.n. „instrument de forma furcii cu același nume, pentru depănarea lîinii“. Cu acul l-am împuns / Și le-am întepat ... / Din picioare *rășchitoare* [Deci, ca furca de depănat lîina] (j. Bacău. I. Cr., VIII, 214/292). Nici în picioare *rișchitoare* (Focșani. Grig.-Rigo, 15).

RÎMNĂ s.f. (și RÎGNĂ, RÎHNĂ) „zel, ardoare, hărnicie, dorință înfocată“. *Rîmnă* din deochi (Valea-cu-apă, Gorj. Tocilescu, 558). Beșică rea a căpătat ... / Beșică prin strigare, beșică prin *rîgna* cea mare (Șcheia, Suceava. Marian, D., 51).

RÎMNI vb. „a dori cu înfocare“. Care cui le vorbia / Inima le *rîmnia* (Cartal, Bucovina, Pîrvescu, 76). Cine m-a *rîmnit* / A plesnit (Pănciușești. Reteganul, 279; Gorunești, Vilcea. Cîușanu, 134, 6; Balota, Dolj. Șez., XIV, 103/XLII). Dacă o fi *rîmnit* de voinic (Valea-cu-apă, Gorj. Șez., X, 24). De-o fi *rîmnit* (cutare) de voinic / Crape-i boășele (Roșia, Gorj. Șez., XI, 38/XXIV). Plesnească ochii *rîmnitorului* / Cine a *rîmnit* (Romania. D. Ionescu, II, 60).

RÎMNITOR s.m. „spirit infernal; fermecător“. (Petrovici, Alm., gl.) *Rîmnitoru* cu *rîmnitoarea* (Firănești, Vilcea. Bălășel, 17). Și se întîlni în cale / Cu *rîmnitorul* Cu *rîmnitoarea* (Craiova, Laugier, 116). Plesnească ochii *rîmnitorului* / Cine a *rîmnit* (Romania. D. Ionescu, II, 60). Și mă întîlnii Cu *rîmnitoriu* (Stroești, Vilcea. Tocilescu, 1566, 1567).

RÎMNITURĂ s.f. „vrajă, fermecătură“. Crape-i boășele ... / Că-i *rîmnitură* (Roșia, Gorj. Șez., XI, 38/XXIV). *Rîmniturili* (Șopotul nou, Almăj. Petrovici, Alm., 121/119). Să se risipească / Și *rîmniturile* (Stroești, Vilcea. Tocilescu, 1566, 1567).

Rîn pl. *rîne* și *rîni* „rinichi, șale“ (Scriban). Doamne ajută, Sf. Mărie ... / 9 *rîne*, 8 de deochi [*rîne* și *rîni* se repetă de mai multe ori] (Lita Românească, M-ții Apuseni. Pavelescu, 130, 8; 131, 11).

RÎTOS adj. „botos“. Scroafă *rîtoasă* (Pe o carte veche. Pamfile, *Boli*, 19, 24).

ROASĂ adj. „prăpăstioasă“. Noi ne ducem la Valea *roasă*, / cufundoasă (Sîrbi, Budești, Maramureș. Arh. Inst. folc., 3 II).

ROMIT adj. *aromit* „adormit ușor“. Adormit / *Romit* (Romanați. D. Ionescu, II, 15).

ROMÂN s.m. în expresia „de toată lumea de român“ = „de toată lumea“. De-o fi deochiat, / De moroaică, / De strigoaică, / *De toată lumea de român* (Balota, Dolj. Șez., XIV, 102/XLII).

ROURA vb. „plouă puțin, burează“. Ploaia *răură* (Racovițeni, R. Sărat. Mateescu, 803).

ROURAT adj. „plin de rouă“. La răcita¹ *răurată* / *Sede* baba supărată (Lucșa, Năsăud. Șez., XXIV, 55).

RUȘALĂ s.f. „roșală“ (Viciu, s.v.), „parte a trupului inflamată“. Și mîncară ... / Veninăturile, / Umflăturile, / Cop-tăturile, / *Rușelile* ... / De la cutare. (Stroești, Vlcea. Tocilescu, 1587).

SAIA s.f. „staul (pentru vite)“. Și să te potolești / Ca vacile în *saele* (Romanați. D. Ionescu, I, 212).

SĂLĂRIȚĂ s.f. „recipient pentru a păstra sarea“. Și le pune în *sălăriță* cu sare (Pătrăuți, Bucovina. Pîrvescu, 72).

SCHILAV adj. „schilod“. De picioare *chilavă* (Pătrăuți, Bucovina. Pîrvescu, 74).

SCHIPI vb. = *schiuipi* „a scuipa“. Cu *shipiți* am *shipit* / Și-napoi l-am zagonit (Maidan, Caraș-Severin. Hasdeu, *Chest.*, 18, p. 160).

SCÎRBEALĂ s.f. „greață, dezgust“. *Scîrbeală* din mîncare (Lugoș. *Primăvara Ban.*, 33).

SCÎRNĂVIT s.m. „om vrednic de dispreț“. *Scîrnăvitule* (Poureni, Dolj. *I. Cr.*, VIII, 180/266).

SCOPI vb. „a castra“; *stopitor* „acel care castrează“. De te-o pocit / Nouăzeci și nouă, / Bărbați *stopitori*, / Poci-tori (Bucovina. Marian, *D.*, 183).

¹ Răchită.

SCRISĂ s.f. „ursită, soartă“. Să caute *scrisa* (cutăruia) (Roșiorii-de-vede, Teleorman. Tocilescu, 685).

SFADĂ s.f. „putere; vlagă“ (L. Costin). Să aducă *sfedea* și puterea acel ce a luat-o (Bucovăț, Bucovina. Șez., XXI, 71). Mi-a lua *sfedea* mi-a lua puterea (Bucovăț, Banat. L. Costin, 48). Să-i fie *sfede* și putere (M-ții Apuseni. Pavelescu, 127).

SFÎRC s.n. „vîrf“. Mă uitai în gura lui (cutare) Și văzui un *sfîrc* roș (Pungești, Vaslui. *I. Cr.*, VII, 186/237).

SFÎRȘEALĂ s.f. „amețeală, leșin“. Așa să se topească ... / Amețețele / *Fîrșelele* (Romanați, D. Ionescu, II, 47).

SFRANȚOZEASCĂ adj. (bubă) ~ „sifilis“ (*sfrențe* „sifilis“, Candrea, *Folcl. med. rom.*, 222, 260, 327); (Făurești, Vlcea. Bălășel, II, 99) Dălac *franțuzesc* / Costorăresc (Vîrful Cîmpului, Dorohoi. *I. Cr.*, VIII, 243/300).

SFRIJI vb. „a slăbi; a se jigări; a avea un aspect bolnăvicios“. Martorii lui să se *sfrijească* (Rovinari, Gorj. Tocilescu, 666).

SII vb. „a înfricoșa“ (cf. *sfială*). Ce-l tremură, ce-l *siește* (Ungureni, Tecuci. *I. Cr.*, III, 144).

SIMȚ s.n. „putere“. Să n-aibă *simț* de bărbăție (Vadu Izei, Maramureș. Arh. Inst. folc., R.R.).

SINECA vb. „a se trezi din somn“ (Densusianu, *GS*, V, 144—151). M-am mîniet, / M-am *sîniet* (Fără indicație de loc. Șez., VI, 90).

SITA s.f. „sita de cernut făină“ (com. Cristescu-Gol.). Întoarce-le masa, / Sparge-le casa, / Întoarce-le ciuru, / Sparge-le c ... / Întoarce-le *sîta* (Ieud, Maramureș. Birlea C., 337).

SÎNEC s.f. „dis-de-dimineată“. Marți la mănec, / În *sănece* M-am pornit (Bucovina. Pîrvescu, 79).

SÎNTĂ s.f. „sanctuar“. Ești de la (cutare) / Din *sînță* / Din *cosînță* (Socea-Cîndești, Neamț. Tocilescu, 1541).

SNAGĂ s.f. „putere, virtute“ (bg. *snaga* „Kraft“). Așa să i se plămădească / *snaga*, virtutea (Roșia, Gorj. Șez., XI, 34/X). Cu *snagă* de cal (Bucovina. Marian *V.*, 220), Iar ție ți-o pune *znagă* la *znagă* (Ștefănești, Vlcea.

Bălășel, 32). Fugiți de la (cutare) ... / Din *snaga* trupului (Craiova. Laugier, 116). Să se puie: / Os la os / Sînge la sînge / *Snagă* la *snagă* (Romanați. D. Ionescu, II, 58).

SOROCI vb. „a sorti, a destina”. Din guriță paloșind, / Lumea seara *sorocind* (Costești, Vilcea. Tocilescu, 674).

SPAHIE s.f. „stafie” (cuvîntul circulă sub forme diferite: *stahie*, *stafie*, *spafie*). Fugi *spai* / Că te tai (Romanați. D. Ionescu, I, 198).

SPĂMÎNTĂ, SPĂMÎNTOAICĂ, SPĂMÎNTOASĂ, s.f. și adj. „care înspăimîntă; sperietură”. De *spămîntă* să nu dea (Lelești, Gorj. Arh. Inst. folc., 3241 II X). *Spămîntă* (Runcu, Gorj. Arh. Inst. folc., 3239, I h). Tu *spămîntoaică* (Poureni, Dolj, I. Cr., VI, 241/195). Tu urîto, *Spămîntoaso* (Turcești, Vilcea. Tocilescu, 1604).

SPERIA vb. „a înfricoșa, a spăimînta”. Să *spai*, să-l *răspai* (Siliștea de sus, Maramureș. Arh. Inst. folc., R.R.).

SPURC s.n. „nume ce se dă la diferite boale (reumatism, tifos)” (Densusianu). *Spurc* spurcat (Dînsuș, Țara, Hațegului. Dens., *Haț.*, 126/LXXIV; Romanați, D. Ionescu, I, 213).

SPUZITURĂ s.f. „mare mulțime”. Toate *spuziturile* le-o chemat (Țibănești, Vaslui. I. Cr., VII, 325/312).

STEBLĂ s.f. „mănunchi, buchet; crenguță” (v. explicația din „prefață”, p. 7—8: „cu o *stelbă* de busuioc”; *stelbă* „o tulpină de plantă cu toate ramurile ce dau dintr-însa”). Și mă spală pe brață / Cu [co] *stelbă* de busuioc (Alexandria. Ionașcu-Mîndr., 102). Cu *stebtele* de busuioc îl spăla (Romanați. D. Ionescu, II, 76, 77).

STELAR s.n. „grajd”. Cum s-așează marhele / în *ștelare* (Breb, Maramureș. Surcel).

STREPEZIE s.f. „un fel de amortire a dinților prin contactul cu un lucru astringent”. Sarea făcu *străpezii* (Docăneasa, Tutova. Șez., XIV, 108).

ST(R)IGARE s.f. „chemare”. Sting toate *strigările* (Horodnicul de jos, Bucovina. Marian, D., 249). Sfîntă Marie, sfîntă de tine, / Io cat de bubă de floare / Floare prin *stîglare*, / Floare prin mirare, / Floare prin dedeochiu cel mare (Cuhea, Maramureș. Arh. Inst. folc., R.R.).

STRÎCNI vb. „a săgeta, a biciui”. Nu *strîcni* (Parța, Timiș-Torontal. Bosica, 43).

STUFĂ s.f. „copăcel cu frunze de la pămînt”. Subt o *stufă* dă alun (Ferești, Argeș. Arh. Inst. folc., 1995 m.).

SUFLECAT, aici SUFULCAT adj. „cu marginea hainei (fustei) îndoită, pentru a o feri de noroi, apă”. Cu mînecele *sufulcate* (bis) (Parva, Năsăud. Bichigean, 97).

SUI vb. „a ridica, a duce mai sus”. Soare *sui*, soare *presui* (Vîlsănești, Argeș. I. Cr., VIII, 242/298).

SURDUMAȘ s.m. „un fel de vierme miriapod, care trăiește în umezeală” (I. Cr., V, 173, n.1). Voi *surdumaci* / Turmaci (Urdarii-de-s, Gorj. Tocilescu, 644). *Surdumaș* de mîncare, / *Surdumaș* de culcare (Conțești, Suceava. I. Cr., V, 575).

TĂCĂNEALĂ s.f. „activitatea, mișcarea mîinilor pentru a îndeplini ceva”. Eu cu limba te-am descîntat / Din *tăcăneala* mîinilor (Pr. Ferdinand, Teleorman. I. Cr., VIII, 291/308).

TECSÎIE s.f. (*tipsie*) „tavă”. Le prinsăi [aruncăturile] într-o *tecsîie* boierească (Zegaia, Mehedinți. D-trescu B., 62).

TEMERE s.f. „frică”. Nălucă cu frică / Nălucă cu *ciemere* (Răcășdia, Banat. Novacovici, III, 39).

TESLĂ s.f. „un fel de secure dulgherească” (Scriban). Proca, cu dinții ca *teslele* / Pe crucea ferestii se puse (Păușești-Moglași, Vilcea. Tocilescu, 1530).

TICĂI vb. „a lucra încet și prost” (Scriban). Ca fintîna e rănită / *Ticăzită* (Archiud, Cojocna. Cîmpeanu-B., 14).

TÎMPEALĂ s.f. „starea omului timpit”. [Deochi de pîrleală] Tu pîrleală cu *tîmpeală* ... / Toate *tîmbelele* Toate bubele (Vîrful Cîmpului, Dorohoi. I. Cr., VIII, 211/282).

TÎMPINAT „întîlnit”. Fugi junghi / *Tîmpinatule* (Potcovaru-Văleni, Prahova. Tocilescu, 586).

TÎNJALĂ s.f. „prăjină fixată la jug, pentru a transporta unelte agricole”. Iar celelalte fete să șează, / Pe lîngă garduri sbîrlite, / Ca niște *tînjele* pîrlite (Pătrăuți, Bucovina, Pîrvescu, 73).

TOACĂ s.f. în expresia: „*laț de toacă*“. „Sfoară sau lanț ce se poartă după gît, atunci cînd călugărul merge cu *toaca* în curtea mănăstirii.“ Cu *laț de toacă*-n grumaz (Cotirgaș, Suceava. I. Cr., I, 24).

TOCILĂTOR s.n. „tocilă pe care se ascuțesc cuțitele și alte unelte de tăiat“ (p. 337, n. 1). Cu *tocilătoriu* ti-oi tocila (Ieud, Maramureș, Bîrlea, C., 337).

TOLBĂ s.f. „sac“. Să eși din *tulbița* Să eși din trupul (cutăruia) (Peșteana de sus, Gorj. Șez., XI, 45).

TOT adj. „întreg“. Cu limba a descînta, / Cu mătura a mătura, / În Marea Neagră-l arunca, / Fricile, grozile, spăimile / florile, răutățile, / *toate*, *toa*'s-o curăța / De la Costică (Paltinu, Focșani. Arh. Inst. folc., 3187 II/b).

TRETIN adj. „de trei ani“. Cu cerbu *tretine* să-ntîmpină în cale (Roșiorii-de-Vede, Teleorman. Tocilescu, 570).

TRIMBÎȚĂ s.f. „trompetă, goarnă“. Sf. Gheorghe n-a putut răbda, / Capul pe ferești a vîrit, / Din *strînghite*-o *stunghîțat* (Bozinciu, Dorohoi. I. Cr., VI, 90/60).

TROPOT s.n. „zgomot izbind picioarele de pămînt“. Eșiți, nu faceți *dopote*, / Eșiți, nu faceți *topote* (Bîhor. Pavelescu, 169, 1).

TRUDI vb. „a chinui“. Le bătea și le *trudea* (Ștefănești, Vilcea. Bălășel, 37).

TULEU s.n. „cocean“. Porumbul să facă *tuleu* (Drăghici, Făgăraș. Cristescu-Gol., 80).

TULPINĂ s.f. „trunchi“. De la (cutare) te-am gonit, / Pe *trupini* / Și rădăcini (Bărbătești, Vilcea. Tocilescu, 560).

TURBĂ s.f. „furie“. Bat-o zgaiba *turba* ta (Lucșa, Năsăud. Șez., XXIV, 55).

ȚĂRM s.n. „mal, bord, margine“. Cu *țermurii* de hîrtie (Transilvania. Pîrvescu, 77).

ȚESĂLUI vb. „a curăța (cu țesala); aici, „a dispărea“. Din ceriu gurii să-l scoț în cap, / Din cap în tioagă, / Din tioagă-n păr, / Și din păr să se *țesăluiască*, / Toate junghiurile cu toate cuțitele (Cîmpofeni, Gorj. Arh. Inst. folc., 3240, I t).

ȚESTOS s.n. *țăst* „un fel de capac mare, de tuci“ (Densușianu); aici „crustă, coajă“. Bubă *țăstoasă* (Grădiște, Ț. Hațegului. Dens., *Haț.*, 165/CXCII).

ȚICNĂ s.f. „zăpăceală, minte turburată“. O făcut *țicna* nouă feciori (Măstacău, Neamț. Tocilescu, 1530).

URZAR s.m. „urzitor“. pe *urzar* am urzit-o (Tătăruși, Suceava. Șez., XI, 44/IX).

USTUR s.m. cf. *usturoi* „plantă culinară“. *Ustur mere* și Maica Precista (Roșa, Bucovina. Niculiță-Vor., 549). Descîntec de *usturoi*. Prezența lui *ustur* se explică. *Mere:!!*

USTUROIA vb. „a freca cu usturoi“. Cu usturoi vă *usturoiez* (Vîlsănești, Vilcea. Bălășel, II, 85/43). Cu usturoi ți l-o *usturoia* (Ștefănești, Vilcea. Bălășel, 9).

VĂCUI vb. „a trăi, a viețui“. Ie și te du în munții Galauleului, / Ș-acolo trăiește / Și-acolo *văcuiește* (Maieru, Năsăud. Arh. Inst. folc., 2580 d).

VĂICĂRA vb. „a se văita“. Cum nu m-oi *văicăra* (Muncelu, Roman. Vasiliu, 41). O prins Ion a se *văicăra* ... / Nu te săicăra Nu te *văicăra* (Mitoc, Dorohoi. Vasiliu, 284/XXIV).

VEAC s.n. „ani, zile de trăit“. Că are zile cu *vac* (Focșani, Putna. Grig.-Rigo, 15).

* VIRTUTE s.f. „putere“. Din *virtuc'a* lui (Bozovici, Almăj. Petrovici, *Alm.*, 120/114).

VIȚĂ s.f. „șuviță de păr“ (Scriban). Pice-i *gița* din cosiță (Teișeni, Prahova. Șez., II, 87). (*g* = *v*, pronunțare dialectală).

VÎLFĂ s.f. „strălucire, măreție“. Apoi ia-le lor / Din dragostea lor, / Și din cîntea lor, / Și din *vîlfa* lor (Bucovina. S. Fl. Marian, *Alb. Carp.*, 1879, p. 56).

* VORBĂ s.f. „cuvînt, emisiune verbală“. Din gura lui / Din *horba* lui (Zmulf, Covurlui. Vasiliu, 35).

ZOBÎ vb. „a fărîmița“. Așa să se *zobească* / Albeața (Teișeni, Prahova. Șez., II, 86). Trîntit / *Zăbit* (Romanați. D. Ionescu, II, 20).

REGIONALISME

ALIPAT s. „așezare, potolire“. Și să n-aibă stare și alinare și *alipat* bun (Vașcău, V. Sala. nr. 46, p. 7).

ALIPUI vb. „a așeza“ (<magh. *alapít* „gründen“, Tamás). Acol' *v-alipuiți* / Acol' rămîneți (Nojorid, Bihor. Șc. Gherla, 148).

ARĂDUI vb. „a se îndrepta spre“ (magh. *ered*, Tamás). (Cu cozile lovește-l / Și la mine *arăduește-l* (Berbești, Maramureș. Bîrlea, C., 333).

BICĂȘEL s.m. „pietricică“. Toți bolovanii, / și toți *bicășei* / De toate maliturile (*Alb. Carpaților*, 1879—1880). Cu stropii de mir, / cu *bicășei* de tămîie. (Transilvania. Pîrvescu, 77).

BUIEMESTRU s.m. „persoană aleasă“ (< germ. *Bürgermeister* „primar“). În papuci de *buiemestru* l-a încălțat (Bucovina. Marian, V., 213).

CORON s.m. (*coroan* s.m. „butuc verde, bun de tăiat în fabrică“, *DA*). Bubă cu *codroni* pădurani (Lunca-Cernei-de-s., Huniedoara. Gorovei, D., 255).

CREIER s.m., aici *chir*, *crel*, forme corupte din *criel* (Banat); *cleii* s.m.pl. (cf. *clieri*, „creieri“ Papahagi, *M-ții Apus.*, 67). Bubă... leșioasă / Ieși din *crelu* capului (Lugoș. *Primăvara Ban.*, 34). Iea-te, culea-te din *cleii* capului (Vișeu de j., Maramureș. Arh. Inst. folc., 3885 I r). Din *clirile* capului (M-ții Apuseni. Pavelescu, 130).

HEGHIU s. „vie“ (Candrea, *Oaș*, 50; <magh. *szőlő heghi* „vie“, Tamás). Cum s-o deslegat *heghiu* și peteica (Boinești, Ț. Oașului. Mușlea, 214/300).

IOȘAG s.n. „(turme de) vite“ (<magh. *jószág*, Tamás). Pă *iorsagu* nost' (Cristiorul de j., Bihor. Pavelescu, *Bihor*, 100/115).

ÎNDĂLUI vb. „a goni“ (<magh. *indul* (Tamás). E vorba de bube / tăte vă mîn, / tăte vă-*ndălui* (Călugări, Bihor. Pavelescu, *Bihor*, 98/112).

JUDEASĂ s.f. „soția primarului (*jude*)“. Ce *judeasă* / Ce domn-aleasă? (Sîngeorgiu, Năsăud. Pîrvescu, 70).

LEPEDEU s. „cerșeaf“ (<magh. *lepedő*, Tamás). Iată un șarpe rău, / Ce stai pe *lespădău*? (Rași, Ialomița. Tocilescu, 1544).

MINEGOCI s.n. „urcior la ochi“. Descîntec de *negociu* (mili-goii) (Bucovăț, Banat. L. Costin, 55).

MIRAC s.n. „minune, miracol“. Cu toați *mirăcili* / , Cu toați *džizmirăcili* (Rudăria, Almaj. Petrovici, *Alm.*, 112/94).

MÎNEȘTERGURĂ s.f. „batistă, broboadă“. Cu *manesterguri* de brîu (Rășinari, Sibiu. Schmidt, 35/II).

MULĂCEAG s.n. „petrecere, chef“ (<magh. *mulatság* „délassément, partie de plaisir“, Tamás). Și fă *moloșag* mare (Valea-Sacă, Ugocea. Scurtu, 135/360).

PALOȘI vb. „a vorbi într-una“ (*DA*). Din guriță *paloșind* (Costești, Vilcea. Tocilescu, 674).

PERȚ s.n. „brîu, panglică“ (Mușlea). De gîndac cu *perț* (Cărmăzana, Ț. Oașului. Mușlea, 204/257).

PEȘTE s.m., *pește la pește* „mușchii minilor și ai picioarelor“ (p. 13, n. 1). Ș-om alege, ș-om culege, noi / om aduce în altă apă curată, / luminată, neîncepută: cap la cap... *pește la pește* (Sîngeorgiu, Năsăud. Șăin., *Iele.*, 13).

PETEICĂ s.f. „împletitură de sfoară de tei sau spetează în care se pune oala cu supă care se duce la lucrători, la țarină” (Pașca, 47). Să iei o *peteică* și să o dezlegi pă o piatră în mijlocu cimpului. (Sirbi, Budești, Maramureș. Arh. Inst. folc., 4 I e). Cum s-o deslegat heghiu / și *poteica* (Boinești, Ț. Oașului. Mușlea, 214/300).

PLEH s.n. „cană, pahar”. Iai un *plehi* de apă (Drăguș, Făgăraș. Cristescu-Gol., 77).

POGAN s. „bubă rea” (E. Petrovici). Descîntec de *pogan* (Valea Mlavei, Serbia. Petrovici, An. Arh. de folc., VI, 66). Că ea de ciudă mare, / De *pogană* mare (Ieud, Maramureș. Bîrlea, C., 363).

RUJĂ s.f. „trandafir” (<magh. *rózsa*). Să-ntîlni... / Cu o *rujă* mare (Trisolt, Ț. Oașului. Mușlea, 201/262).

RUJILE (*obrajului*) s.f. „umerii (образului)”. Din *rujili* obrazului (Mitoc, Dorohoi. Vasiliu, 31/XXIV).

STRUȚ s.n. „loc de adunare”. Că ne-om duce tare și vîrtos / .....în vîrfurile munților... / în *struțul* voinicilor (Sîngeorgiu, Năsăud. Șăin., Iele., 12).

TĂHUEALĂ s.f. „amețeală, buimăceală” (<magh. *tehni* „zăpăcit, nebun”, Tamás). Lungoare cu *tăhueală* (Bucovina. Marian, D., 148).

TIVILICHIE s.f. „pieptar lung al țărancelor, cusut în fir și mătase” (Păsculescu). *Tivilichie* (Huși. Păsculescu, 147/1).

UIAGĂ s.f. „sticlă” (<magh. *üveg*). Un legănel *d-uiagă* (Răcășdia, Banat. Novacovici, 123).

VERENOȘA vb. „a învenina” (<*verin* „venin”). Nu-l *verenoșa* (Scărișoara, Țara Moților. Petrovici, *Scăr.*, 157/193).

ZĂNAT s.n. „meserie” (<s.-cr. *zanat* „Handwerk”). Prîn saće (= sate) cu *zănaće* (Șopotul nou, Almăj. Petrovici, *Alm.*, 117/109).

ZBISULAT adj. „uscă”. Să rămînă luminat *Zbisulat* (Bozovici, Almăj. Petrovici, *Alm.*, 119/111).

FORMAREA CUVINTELOR

În domeniul formării cuvintelor, există o mare libertate în aplicarea procedeeleor, formațiile neobișnuite fiind frecvente.

Este unul din aspectele cele mai originale și, deci, interesante de studiat, din materialul de limbă al descîntecelor.

PREFIXE CU VALOARE AUGMENTATIVĂ

(V. observațiile lui Ov. Densusianu, în GS., IV, p. 365—370: „asemenea derivate cu prefixul întăritor *po-*, de proveniență slavă arată și ele, alături de cele cu *răs-*, *prea-*, că limba descîntecelor noastre păstrează urme caracteristice de influență a descîntătoarelor slave, cum vom constata și altele“.)

PARAROȘ adj. „foarte roșu“ (DA). O năpîrcă roșie *para-roșie* / a fătat nouă pui *parași* (fără loc. I. Cr., III, 311).

PAROȘ adj. „de tot roșu“. Și voi veni cu plugu roș, / *Paroș* / Cu pogoniciu roș / *Paroș* / Cu boii roși / *Parași* (București. Grig.-Rigo, I, 100). Și-a luat un topor roș / *Paroș* (Bucovina. Marian, Nașt., 388). Ho vacă roșă /

Paroșă (Bucovina. Marian, Nașt., 47). Am mînecat / Dobrița roșă / *Paroșă* (Ciudei, Storojineț. Marian, Leg., 328). A plecat Roș-*paraș* (Huși. Păsculescu, 150, 1). Să ia omu roș *paraș* (Bucovina. Marian, D., 305). O purces un roșu *paraș* / Pe drum roșu *paraș* (Moldova. Lupașcu, 19, 14). A plecat omul roș *paraș* (Dorna, Bucovina. I. Cr., II, 271; Docăneasa, Tutova. Șez., XIV, 103; Id., VI, 91; Id., XI, 47/XIII). Bubă roșie, / Bubă *parașie* (Novaci, Gorj. Pamfile, Boli, 18,53).

Po: POMIROASĂ adj. „parfumată“ (<*po* + *miros*). Apă albă *pomiroasă*, / Mă spală, mă fă frumoasă (Moldova. Grig.-Rigo, 61).

POMOVÎLCĂ s.f. (augmentativ al lui *modîlcă*, cu variația consoanei). Gîlcile, / *Pomovîlcile*, / Scurtele, / Burtele / (Bumbești-Pițic, Gorj. Grig.-Rigo, 83).

PONEGRU adj. „încă mai negru“; „urît, clevetit, disprețuit, defăimat de toată lumea“ (Păsculescu, gl.). (*po* + *negru*). C-un deget negru, *ponegru* (Huși. Păsculescu, 144, 40, 3). Vacă neagră / *poneagră* (Mănăstireni, Botoșani. I. Cr., IV, 47; Bucovina. Marian, Nașt., 46; Bolș, Botoșani; Mitoc, Dorohoi, Vasiliu, 29/XXII, 31/XXIV). Aici, bată neagră / *Poneagră* (Huși. Păsculescu, 125). Șapte fete *ponegre* (Lucșa, Năsăud. Șez., XXIV, 54)..... negru / *Ponegru* (Zmulț, Covurlui. Vasiliu, 32/XXV).

PRE: Albe, *pre* albe, / galbine, *pre* galbine (Transilvania. Ung. 1893, p. 371).

PREJUNGHIA („augmentativ al lui *junghia*). L-a junghiat, / l-a *prejunghiat* (Transilvania. Ung., 1893, p. 371, 383). Acolo junghia / acolo *prejunghia* (Transilvania. Ung., 1892, p. 378).

PREPUNE vb. „a adăuga, a pune în loc“ (*pre* + *pune*). Coarnele ți le-oi pune, / Coada s-o *prepune* (Gohor, Tecuci. I. Cr., IV, 87).

PRISEACĂ adj. Sensul dat de Scriban „poiană făcută prin tăierea copacilor, loc lărgit“ nu e potrivit; aici, un augmentativ al lui „sec“; deci: „viță foarte uscată“ (*pre* + *seacă*). Vița seacă, / *Priseacă*, / Cu cinci degete luată, / Peste garduri aruncată (Dobrogea. Burada, 274).

PRO: PROZICE vb. „a zice din nou, a repeta“ (*pro* + *zice*).
Dzişe dă trii ori. Iar / *prodzişe* (Şopotul nou, Almăj.
Petrovici, *Alm.*, 113/97).

RĂS: RĂSCOASE vb. „a coase de tot“ (*răs* + *coase*). Pocitură
de 99 de feluri / Să nu coşi, / Să nu *răscoşi* / Înapoi
să te întorşi (Lunca-Cernii-de-s., Huniedoara. Vasiliu
H, 62/XXII).

RĂSFLOCIAT adj. „acoperit de păr“ (*răs* + *flociat*). Plecară
moronii cu strigonii... / Cu gurile căscate, / Cu chi-
ciurile *resflociate* [= cu şoldurile acoperite de păr]
(Răcăşdia, Banat. Novacovici, 123).

RĂSPIERI vb. „a pieri cu totul, a se prăpădi“ (*răs* + *pieri*).
Şi acolo să piei, *să răspiei* (Popeni, Tutova. *I. Cr.*, VI,
291/23; Dobrogea, Burada, 277; Archiud, Cojocna.
Cîmpeanu B., 23. Gohor, Tecuci. *I. Cr.*, IV, 359. Mol-
dova. Gorovei, *D.*, 250; Bujoreni, Vilcea. *Şez.*, XI,
192/VII; Paşcani, Suceava. Grig.-Rigo, 59). Acolo să
peară / Acolo să *respeară* (Bucovina. Marian, *D.*, 5;
Şcheia. Marian, *Naşt.*, 48). Să pieriţi / Să *răspierii*
(Stroeşti, Vilcea. Tocilescu, 1569). Acolo să pei / Şi
să te *răspei* (Ardeal. *Conv. liter.*, XXV, 1891, p. 363).

RĂŞSUERA vb. „a şuiera cu putere“ (*răs* + *şuiera*). ... şueră /
Ras-şueră (Dobrogea. Burada, 272).

RĂZ: RĂZMIRA vb. „a se mira intens (*răz* + *mira*)“. Acolo să
vă miraţi / Acolo să vă *răsmiraţi* (Bumbeşti-Piţic, Gorj.
Grigoriu-Rigo, 61).

RĂZMIRĂTURĂ s.f. „mirare puternică“: *răz* + *mirătură*. Aşa
să se stingă deochiturile, / şi *răzmeriturile* (Buhoci,
Bacău. *Şez.*, VII, 158).

TRĂCSĂI vb. augmentativ al lui *răsări*, „a se înălţa, a se dez-
volta“. Rupă-i-se baierile inimii, saie-i ochii, iară Gior-
gie răsaie, *trăcsaie* ca un aur nemăsurat (Vidra-de-s
Turda-Arieş. Alexici, 209).

VĂZGAUR s.m. (formaţie proprie, după *balaur*, cu prefix
augmentativ). Bună ziua bălaure, / *Văzgaure* (Ştefă-
neşti, Vilcea. Bălăşel, II, 68).

ZĂ: ZĂCOAIE (augmentativ?). [Descîntec de bube] Nu faceţi
apă, / Şi nu faceţi sînge, / Jude răce, pă *zăcoae* [= tes-
ticule] (Sălciua de s., M-ţii Apuseni. Pavelescu, 165; 6).

SUFIXE DIMINUTIVALE

(produse ale afectivităţii)

BÎTRICEA s.f. diminutiv de la *bîlă* „baston“ (Răcăşdia, Banat.
Novacovici, 127).

CINERITE s.f.pl. (<*cine*, adaptat pentru rimă). Pe ascuns
c-au sosit / *Cine, cineritele* / Şi vecinăriţele (Bucovina.
Marian V., 207).

DOMNUŢ s.m. „domn, stăpîn“ (<*domn*). Soare, soare, /
Domnuţ, mare (Runcu Salvei, Bistriţa-Năsăud. Arh.
Inst. folc., 3885 I f.).

DORELE s.f.pl. „doruri“ (formaţie neobişnuită). Dorul cu
dorele (Brăila. Păsculescu, 122).

FOCUŢ s.n. (derivat de la *foc*). Foc, *focuţule* (Vadu Izei,
Maramureş. Arh. Inst. folc., R.R.).

FRĂGULIŢĂ s.f. (<*fragă*). *Gîlculiţă frăguliţă* (Poureni, Dolj.
I. Cr., V, 175). N.B. *gîlca* e comparată cu o *fragă*. Ple-
cară gîlcile... / *Frăguliţele* (Cernișoara, Vilcea. Toci-
lescu, 1610). *Frăguţăle* (Stroeşti, Vilcea. *Id.*, 1611).

GÎLCULIŢĂ s.f. (<*gîlcă* „tumoare“). *Gîlculiţe* / *Frăguliţe* (Fău-
reşti, Vilcea. Bălăşel, II, 70). *Gîlculiţă* frăguliţă (Bou-
reni; Dolj. *I. Cr.*, V, 175).

GRUIEŢI s.n.pl. „deal mic“ (*DA*) (<*grui*). În *gruiieţi* a secera
(Breb, Maramureş. Surcel).

GUGIMĂNIOARĂ s.n. „căciulă“, cf. *gugiuman* (Bogrea, *Pag.*,
263; *DA*). Moşi bătrîni pe barbe albe, / Tinerei pe *gugi-
mănioare* (Răcăşdia, Banat. Novacovici, 263).

OSUȚ s.n. (diminutiv din os). Din tăte *osuțale* (Călugări, Bihor. Pavelescu, *Bihor*, 97/111).

PISTRICEL s.m. <*pistruie* „mici pete roșcate pe față”. Vine ciuta de la munte, / lingându-și puii pe frunte, / îi linge de *pistriceii*, / Să-i facă frumusei (Novaci, Gorj. Pamfile, *Boli*, 31/119).

PORTICEA s.f. diminutiv de la *poartă*. Pasăre albă / Pică-n virf de *porticea* (Romanași. D. Ionescu, II, 61).

SGÎNCUȘOARĂ s.f. (diminutiv de la *sgancă*). Chemat-am toate bubușoarele, / Chemat-am toate *sgâncușoarele* (Novaci, Gorj. Pamfile, *Boli*, 18, 51). Și-a chemat pe tăti bubușoarele, / Și tăti *sgâncușele* (Ușcați, Neamț. Tocilescu, 1515).

SURORELE s.f.pl. (diminutiv de la *surori*; cf. *surorele*, Jarnik, 271, s.v.). Și vădzui trii *surureli* / Cu trii păhăreli (Poenari, Roman. Vasiliu, 13/VI).

ȘERPUREL s.m. (diminutiv de la *șarpe*). Mușcăturile rele, / A celui *șerpurel* (Băilești, Dolj. Grig.-Rigo, 120).

TINIȚĂ (dim. de la pron. *tine*). Bună dimineața / *tiniță* (Drăcenii, Suceava. Șez., II, 165).

VIȘIN s.m. „arborele fructifer cu acest nume”; aici, *vișinel*. *Vișinel* înflorit, / Cu strașină di argint (Muncelu, Roman. Vasiliu, 258/VII).

COMPUNEREA

ALĂMĂR s.n. (compus din *alămie* „lămie” și *măr*). Mergem ... / Să sugem măr / De *alămăr* (Ciudei, Storojineț. Marian, *Leg.*, 330).

BOSTEA s.f. (compus cu *stea*). Una stea, *bostea* (Bucovina. S. Fl. Marian, *Alb. Carp.* 1879, 56).

CEAS-RĂU n.pr. (compus din *ceas* și *rău*). S-o-ntilnit cu *Șas-rău* (Cristescu, *Arh. p. št. ref. soc.*, X, 1934, 373).

CODAMIN (compus din *cu-de-amin*). Amin, amin *codamin* (Ciocănești, Argeș. Șez., XI, 40).

COPITARIS s. compus din *copită* + *tîrîș* (v. mai jos *copitariță* „gunoi”). Plecai pe cale / Pe cărare / Pînă-n drumul mare. / Mă-ntîlnii cu zînele în cale, / Îmi umplură ochii de paie, / De gunoaie, / De taris, / De *copitaris* (Mălăești, Oltenia. Laugier, 113).

COPITĂRIȚĂ s.f. „copită” (*DA*). Copită, *copităriță* (Drăgănești, Teleorman. Tocilescu, 634). Tu albeață / Totoreață / *Copitariță* (Stroești, Vîlcea. Tocilescu, 1593). Cf. *copitaris*.

FLOTICOS, FOLTICOS, adj. m. „bolocănos, ciolănos” (Marian, D., 239) Bogrea, *DR*, III, 874: <*flocos* + *toflos*. O eșit omul gros *flotocos* (Cotîrğaș, Suceava. I. Cr., I, 46). Cu minele flocoase Cu picioarele *flotocoase*. (Berbinceni, Bacău. *Buciumul*, III, 137). Cu picioare groase, *Folticoase* (Bucovina. Marian, D., 239).

FORCOTI vb. „a fierbe, a clocoti” (<*forfoti* + *clocoti*) Cu oala te-oi clocoti, / Cu nouă pietri te-oi *forcoti* (Bucovina. Marian, D., 318).

LOGOSTEA și LOSTEA s.f. (compus hibrid și calc după n.-gr. *ἀστρολογία*) (Bogrea, *Pag.*, 449). Tu stea *logostea* (Vlașca. Pamfil, *Cerul*, 184). O stea, *logostea* (Iazu, Ialomița. I. Cr., VI, 49, 184). Fă sta, *logostea* (Gh. Popescu-Ciocănel. Cîmpeanu-B., 27). *Gogostele*, deformație din *logostea*: și *gostele*. Trei stele, *gogostele* (Docăneasa, Tutova. Șez., XIV, 104/XV). Două stele / *gostele* (Bucovina. Marian, V, 91; Pătrăuți, Suceava. Pîrvescu, 67). O stea, *gostea* (Bucovina. Marian, V., 100. Valea Seacă, Neamț. Pamfil, *Cerul*, 185). Una stea, *lostea* (Pătrăuți, Bucovina. Pîrvescu, 75). *Odo-stea* / *odostele* (Breb, Maramureș. Surcel; Boroaia, Baia. Popa, 934). *Dragostele*, *ogostele*, în apa asta îți las (Valea Seacă, Neamț. I. Cr., V, 155). Nouă stele, *odostele*

(Sîrbi, Budești, Maramureș. Arh. Inst. folc., 4 I k).
Una stea, *cocăstea* (Vadu Izei, Maramureș. Arh. Inst. folc., R.R.).

MIC-MARE adj. „oameni de toată vîrsta”. [Duhul rău a intrat în trupul lui cutare; prin descîntec, e dat afară din toate părțile trupului]: Că cu gura i-am cîntat / Cu limba i-am descîntat, / Cu mătura de la biserică, / i-am măturat, / Din tot trupul lui / Afară le-am dat, / Peste *mic-mare* l-am aruncat (Pe o carte veche. Pamfile, *Boli*, 43, 224).

REVERIN s.n. „venin” (*re-venin*). Te-oi țepă-n spin / Și cu *reverin*... / Să rămînă curat / De *verin* spălat (Vașcău. V. Sala, nr. 42, p. 9).

ROTOROATE „de formă rotundă” (*roto-roată*). Sculatu-s-a trei feti fecioare... / Mănicile le-o suflicat / Cu poalele *rotoroate* (Uscați, Neamț. Tocilescu, 1516).

VÎRGOLUNĂ s.f. „lună cu vîrcolaci” (*vîrcolac + lună*). Lună, lună. / *Vîrgolună* (Bucovina. Marian, V., 40).

SCURTAREA

CIOASE s.f.pl. „duhuri rele” (<*uricioase*). Unde mergeți, *Cioase* (Transilvania. Ung., 1893, p. 382).

CIOS s.m. „duh rău” (<*uricios*). S-au întîlnit cu *cios* buhos (Vîrful Cîmpului, Dorohoi. I. Cr., VIII, 212/287).

DIH s. „dihanie; șarpe” (Marian) (<*dihanie*). Prinsu-s-a *dihu* de pâr (Bucovina. Marian, D., 224).

LUCĂ s.f. (abreviat din *nălucă*). Fugi *lucă* / de *nălucă* (Negrești, Moldova. Gorovei, 276).

MEAȚĂ s.f. „amețeală” (abreviat din *amețeală*). Să zacă de *meață* (Bănia, Banat. L. Costin, 52).

MUGI vb. (despre vite cornute) „a rage”. (Fără sufixul *-esc*). [Despre o vacă] Ce razi / Ce *mugi*? / Da eu cum n-oi rage, / Cum n-oi *muge*? (Șcheia, Bucovina. Marian, *Leg.*, 333).

OMAC s.n. „stomac” (prescurtare). Dacă se strică la *omac*, la foale (Scărișoara, Ț. Moților. Petrovici, *Scăr.*, 156/191).

PAUS s.n. „repaus, odihnă” (*DA*) (<repaus). Sunt în *paus* (Transilvania. Pirvescu, 78).

POTEA s.f. „drum, cale” (<*poticea*). Pleacă cutare pe cale, / pe cărare / pe *poteana* mare (Peșteana de s., Gorj. Șez., X, 46).

RUND adj. „cît de iute, cît mai de grabă”. (Marian, D. 171) (<*curund*). Voi *rund* / Și mai curund (Bucovina. Marian, D., 167).

FORMAREA SUBSTANTIVELOR DIN SUBSTANTIVE

ACIOI, CIOI s.m. „clopot”. Să mănînci *cioi* și *acioi* (Scundu, Vilcea. Bălășel, 47).

BĂCĂLICĂ s.f. „băcănie” (cf. *băcălie*, Țara Rom. Giuglea, *Rom. Serbia*, 388). Și găsește adormit pe ...cutare, / La ticălică / Și la *băcălică* (T. Măgurele, Teleorman. Grig.-Rigo, 97).

BEȘICAR s.m. „cu trupul plin de beșici” („descîntec de beșica cea rea”) (<*beșică*). O făcut masă mare / Ș-o chemat toți furnicarii, / Toți *beșicarii* (Bogești, Tutova. Tocilescu, 1513).

CEASOROAICĂ s.f. (< *ceas*) „duh rău“. Ceasul cel rău cu *ceasoroaica* (Berbinceni, Bacău. *Buciumul*, III, 136).

CIUMAȘ s.m. „om atins de ciumă“ (< *ciumă*). Sintă Măria Mare... / Și vede *ciumași* / Cu *ciumași* (Bucovina. Marian, D., 188).

CÎINOAICĂ s.f. „femela cîinelui“ (< *cîine*). Din gură de șerpe vindecată... / De cîine, de *cîinoaică* (Săcelu, Gorj. Tocilescu, 591).

CODREANĂ adj. < *codru* (poate „iarba codrului“; cf. *iarba mare*, cu care se spală fetele pe cap, ca să le crească părul. Com. Cristescu-Gol.). Atunci ia-te și te du, / la muierea care joi sara se leșia și cu *codreana* prin păr își da (Bucovăț., Banat. *Șez.*, XXI, 71).

DEOCHETUROAICĂ s.f. „care practică deochiul“ (< *deochetură*). Tu *deocheturoaică* (Țepu, Tecuci. Pamfile, *Boli*, 31, 122).

DOMNESE s.f. pl. „doamne“ (< *domn* cu suf. *-easă*). De la crai, de la crăieșe, / De la domni, de la *domnese* (Boroaia, Baia. Popa, 935). N.B. Terminația neobișnuită e provocată de rimă.

DRĂCĂRIȚĂ s.f. „drăcoaică“. Nouăzeci și nouă di draci, / nouăzeci și nouă di *drăcăriți* (Zmolt, Covurlui. Vasiliu, 22).

EDIȚĂ s.f. „pui de capră femelă“; *iadă*, cu sufixul *-iță*. Aici, „demon, ființă infernală“; *istiță* (v. mai jos), ar trebui explicat, după Candrea (*Folcl. med. rom.*, 332) prin gr. *στῆθι*, provenind dintr-o carte de descîntece. *Ediță* pestriță (Luceni, Stîncă, Iași. *Șez.*, VII, 19; Moldova. Lupașcu, 33, 34). *Ediță* pestriță Muscă de peliță (Moldova. *I. Cr.*, VI, 242/199). *Ediță* pestriță Prinsă de peliță (Dolhasca, Suceava, *Șez.*, II, 164). (*O*) *ediță* pestriță Apucă de peliță (Moldova. *I. Cr.*, II, 212). *Edițe* pestrițe (Vinători, Neamț. Tocilescu, 1550). Urmează deformările: *Iediță* pestriță (Suceava. Niculiță - Vor. 845). *Idița*, *idița* cu pelea pestriță (Dobrogea. Burada, 274). *Idiță*, *idiță* (Bucovina. Marian, D., 226). N.B. Marian apropie greșit cuvîntul de *iederiță*, derivat din

iederă (p. 227). Dar și explicația prin „șerpoaică“ ar fi trebuit să-l lămurească, căci descîntecul e făcut pentru mușcătura de șarpe. *Dediță*, pestriță / Muscă de peliță (Găinești, Suceava. *Șez.*, I, 124). *Esdriță* pestriță (Socea-Cîndești, Neamț. *I. Cr.*, I, 118/18). *Estriță* pestriță (Zernești, Covrlui. *Ghidușul*, II, nr. 11—12, p. 18). *Estriță* pestriță / Eși din buruene. (Cristești, Botoșani. Tocilescu, 154). *Hestriță* Pestriță (Țepu, Tecuci. Pamfile, *Boli*, 49, 252). *Lestriță* albă / neagră (Moldova. *Șez.*, III, 118). *Lestriță* albă / neagră / pestriță (Camina, Bucovina. Niculiță-Vor., 843). *Uitiță* / pestriță (Vîrlegi, Covurlui. *I. Cr.*, III, 181). Piță *preliță* (? *Ung.* 1891—1892). *Ciuchită* / pestriță (Preuțești, Suceava. *Șez.*, XIV, 59). *Leptiță*, pestriță (Săliște, Maramureș. Bîrlea, C., 366). *Ederă* pestriță / prinsă de peliță (Moldova. *I. Cr.*, VI, 343/211). Că eu oi lua / o *alogiță* grasă / să-ți fie de masă (Tătăruși, Suceava. Gorovei, D., 285). A întîlnit o *elogiță* grasă (Socea - Cîndești, Neamț. *I. Cr.*, I, 118; *g* provine din *d*; fonetism dialectal). A întîlnit o *elogiță* / ... ș-a tăiat-o (Socea-Cîndești, Neamț. *I. Cr.*, II, 102). *Ghiță* pestriță din pămînt ieșită (Ciugheș, Ciuc. Sc. Gherla, 221). N.B. *gh* = *d'*, deci (*ie*)*diță*. *Jurjiță* pestriță (Curtești, Botoșani. Tocilescu, 1517). *Jurghiță* pestriță / Muscă de pielită / *Ingliță* presliță (Docăneasa, Tutova. *Șez.*, XIV, 119) Pe toate costișele / Și pe toate *iedelele* (Bucovina. Marian, D., 95).

FURNICAR s.m. „cu trupul acoperit de bășici“ (< *furnică*). [Descîntec de beșica cea rea]. O făcut masă mare / Ș-o chemat toți *furnicarii*. (Bogești, Tutova. Tocilescu, 1513).

GĂURAȘ s.m. cf. *găureni* „oameni care locuiesc pe văi“ (Vîrcol, 93), *găurean* „nume ce se dă de către locuitorii de la șes celor de pe văile dealurilor sau munților“ (*DA*) (< *gaură*). Nouă *găuraș* / De la munte coborîră (Ieud, Maramureș. Bîrlea, C., 348).

GUNUITURĂ s.f. „murdărie“ (< *gunoi*). Așa te curății / De uriciuni / De *gunuituri* (Cernișoara, Vilcea. Tocilescu, 1556).

IORDANAULĂ n. pr. cu un augment afectiv, care se repetă în rimă. La fîntîna lui *Iordanaulă*, / Găsii pe Viforaulă, / sub o Lespezaulă (Argeș. Ionescu-Buzău, 413).

JUNGHIOANĂ s.f. din *junghi* „durere vie și pătrunzătoare, mai ales la piept, în spate sau la încheieturi“ (DA). Așa să nu știe / De cutare / Junghiul, *junghioanele* (Iablanița, Banat. L. Costin, 59).

LEMNAR s.m. „locul unde se taie sau se păstrează lemnele“ (< *lemn*). Sări proclate. / În *lemnariu* ăl mare, / În *lemnariu* ăl mic. (Romanați. D. Ionescu, II, 9).

LUPARIȚĂ s.f. din *lupare* „leac pentru o rană rea“ (Bogrea, Pag., 224). [Descîntec de *lupariță*.] *Lupariță* păsărea-scă, / *Lupariță* porcească (M-ții Apuseni. Pavelescu, 178).

MERSURĂ s.f. „mers“ (< *mers*). Și răasai pi fața mea, / Pi *mersura* mea (Bogdănești, Bacău. Vasiliu. 13/V).

MUMĂNIȚĂ s.f. epitet afectiv < *mumă*; „o dihanie, mai-muța, momița“ (p. 30, n. 2; dubios!). Plecat-a mița, / *Mumănița* (Focșani, Putna. Grig.-Rigo, 30).

NĂRȚIȚE s.f. pl. „canalurile nărilor“ (Marian) (< *nară*). *Nărțițele* nasului (Vatra Dornei, Bucovina. Marian, D., 18, 21).

NEDEOCHETOR s.m. „care nu deoache“ (< *deochi*). Săntilni la 99 d'eot'itori și 99 *nedeot'itori* (Bejan, Huniedoara. Alexici, 24).

NEGUREAȚĂ s.f. „plin de negură“ (< *negură*). Pe rouă, pe *negureață* (Cetățuia, Vilcea. Tocilescu, 675).

NEMERSOARE s.f. „moarte“ (*mersoare* „felul în care se desfășoară viața cuiva; trai“, DA). Și de toată boala / și de *nemersoarea* (Peșteana de s., Gorj. Șez., X, 46).

PÎRÎȘ s.m. „ființă care deoache“, (< *pîră*). Înainte ieșitumi-a / Miriș și *pîrîș* (Ieud, Maramureș. Bîrlea, C., 337).

POPOS s.n. „vîrf și zgîrciul nasului“ (< *pop*). Din *poposul* nasului (Măgurele, Teleorman. Grig.-Rigo, 43).

PRĂJUROAICĂ s.f. = *sperjur* „care și-a călcat jurămîntul“. Fugi năjite... / Că te-ajunge-o *prăjuroaică* (Pungești, Vaslui. I. Cr., VII, 186/236).

PUSTIEȘAG s.n. „pustiu“ (< *pustie*). Să vă duceți în *pustieșag* (Bozovici, Almaș. Petrovici, Alm., 120/113). Să se ducă-n *pustieșaguri* (Stroești, Vâlcea. Tocilescu, 1593).

SĂGETAȘ s.m. „care trage cu arcu“ (< *săgeată*). Noo *săgetași* (Lăpujul de s., Huniedoara. Vasiliu, H., 52).

URALĂ s.f. (< *ură*, adaptat pentru rimă). Du-te, *urală* / Du-te ameteală (Vașcău. V. Sala, nr. 42, p. 14).

FORMAREA ADJECTIVELOR ȘI ADVERBELOR DIN SUBSTANTIVE

ASORIT adj. „lovit de insolație“ (< *soare*). De *asorit* (Maramureș. Bîrlea, C., 346).

AUREL s.n. „aurit“ (< *aur*). Plecai din pat de *aurel*, / Pe ușe de argințel (Vîlsănești, Argeș. Bălășel, II, 80).

BUNEȚE adj. „blîndețe, bunătate“ (< *bun*). Di la buna cu *bunețele* (Turcești, Vilcea. Tocilescu, 1558). *Buneță* din *bunețele* mele (Reteag, Solnoc-Dobîca. Reteg., *Staroste*, 10).

CĂIASCĂ adj. „buba calului“ (<cai). Bubă *căiască* (Șașa, Gorj. Șez., VIII, 112; Bumbesti-Pitic, Gorj. Grig.-Rigo, 29).

CĂPREASCĂ adj. „de capră“ (<capră). Bubă *căprească* (Șașa, Gorj. Șez., VIII, 112).

CODRESC adj. „de pădure“, (<codru). Hodnojul codrilor, cel *codresc* (Vașcău. V. Sala, nr. 44, p. 15).

COSTORĂRESC adj.m. cf. *costorar* „meșter care lucrează cu cositorul, care face vase de cositor, care spoiește cu cositor“ (DA): „spoitor de tingiri“ (Scriban). Dălac franțuzesc, / *Costorăresc* (Vîrful Cîmpului, Dorohoi. I. Cr., VIII, 243/300). Din sfinte țigănești, / din sfinte *costorărești* (Orlea, Romanati. Gorovei, 374).

CUȚAG adj. m. „cuțit mic“. Cuțitaș *cuțag* (Romanati. D. Ionescu, I, 151).

FORFORATĂ adj. „alungată, repezită“, cf. *forfot* „mișcare încoace și încolo“, *forfota* vb. (Scriban). Venit-a / O roată / *Forforată* (Galați, Covurlui. Grig.-Rigo, 55).

GROSCIOROS adj. „grosuț“ (?) (<*grosrior* + suf. -os). Să vie gros, *grosrioros*, / Precum l-a făcut Hristos (Romuli, Năsăud. Gorovei, D., 309 și Șez., XXIII, 64).

IEPEASCĂ adj. „de iapă“ (<iepe). Bubă *iepească* (Ștefănești, Vîlcea. Bălășel, II, 100).

IEPUREȘTI adj. „de iepure“ (<iepure). Pe cîmpuri luești, / pe drumuri *iepurești* (Argeș. Ionescu-Buzău, 416).

IZVOROS adj. „din care țîșnește apa“ (<izvor). Ca fîntîinile cele *izvoroase* (Romuli, Năsăud. Șez., XXII, 38).

ÎNGUȘTERAT adj. din *gușter* „anghină, boală a gîtului“, deci „anghină puternică“. Gușter *îngușterat* (Ianca, Romanati. D. Ionescu, II, 81).

ÎNZÎNAT adj. „înzestrat cu puterile și frumusețile supranaturale ale zînelor“ (<zîină). Să-mi dai trei raze de-ale tale / *înzînate* / Împănate (Huși. Păsculescu, 124).

LENOS adj. „plin de lene, leneș“ (<lene). Bubă *lenoasă* (Lugoj. *Primăvara Ban.*, 34).

LUMIT = *numit* „cunoscut“ (<lume). De toată lumea văzut, / De toată lumea *lumit* (Costești, Vîlcea. Tocilescu, 674).

LUPEȘC adj. „de lup“ (<lup). Pe cîmpuri *lupești* (Argeș. Ionescu-Buzău, 416).

LUPEȘTE adv. „ca lupul“ (<lup). Și-l pornește, și mi-l adă: / ...Peste pădure, *lupește* (Bucovina. Marian, *Nunta*, 25).

MAISTORNICĂ adj. „persoană iscusită, îndemînată“ (<*maiestru* + -ornică, cf. -ornîță, Pascu, *Suf.*, p. 268). Că io am doauă surori, / una-i mai mică, / una-i *maistornică* (Socodor, Arad. Alexici, 210).

MĂDULOS adj. derivat din *măduvă* „ciolănos; cu oase mari“. Din os *mădulos* (Monastireni, Vîlcea. Tocilescu, 564).

MĂTĂSĂNIOARĂ adj. derivat de la *mătase* (Pascu, *Suf.*, 160). Cum ai știut spăla / Toate rădăcinoasele, / Toate *mătăsănioarele* (Crușovăț, Banat. Gorovei, D., 388).

MĂTCOASĂ adj. (probabil *măduhoasă* = *măduvoasă* < *măduvă*). Piei, cioc *mătcoasă* (Schitu Duca, Botoșani. Vasiliu, 297/XXXVIII).

MUȘCHIAT adj. „acoperit cu mușchi (plantă)“ (<*mușchi*). Să se ducă / În piatra *mușchiată* / Unde voinic n-o umblat (Răcășdia, Banat. Novacovici, II, 26).

NETOȚEASCĂ adj. „stupid; cf. *netot* „idiot, tîmpit“. Tu bubă trupească / Tu bubă *netoțească* (Valea-cu-apă, Gorj. Tocilescu, 609).

OIEȘC adj. „de oaie; ca al oilor“ (<oaie) (DA). Friguri *oiești* (Cernișoara, Vîlcea. Tocilescu, 1571).

PĂIOS adj. „cu corpul de forma paiului“ (<*pai*). Eși năjite *Păiosule* (Poureni, Dolj. I. Cr., VIII, 180/266).

PERSICIU adj. „de culoarea piersicii“ (<*piersică*). Soare sec / turunghiu, / *persiciu* (Peșteana de j., Gorj. Șez., XI, 53). Tu brîncă *piersecie* (Ștefănești, Vîlcea. Bălășel, II, 46).

FORMAREA ADJECTIVELOR ȘI SUBSTANTIVELOR DIN VERBE

PEȘCIȘOARĂ adj. (poate *pestricioară* < *pestriț*; com. Cristescu-Gol.). Păsărică *peștișoară*, / Pe un buciom de ce te-ai suit? (Balaci, Teleorman. *Șez.*, XV, 184).

PLĂSELAT adj. „prevăzut cu plăsele” (< *plăsele*). N.B. *plăsea* „piesele de lemn, os etc. fixate pe mînerul cuțitului”. Tu cuțit *plăselat* (Roșiorii-de-Vede. Tocilescu, 579).

SÎMCELAT adj. „cu vîrf ascuțit” (< *sîmcea*). Cuțit / Cuțitat / Alămat / *Sîmcelat* (Romanați. D. Ionescu, II, 120). Tu cuțit alămat, Tu cuțit *sîncelat* (Turcești, Vîlcea. Tocilescu, 1612). Tu cuțit cununat. / Tu cuțit *sîmcelat* (Roșiorii-de-Vede, Teleorman. Tocilescu, 579).

STELIT adj. „în formă de stea” (< *stea*). Tartacot / Barba d-un cot, / Cu ochi *steliți* (Moldova, Leon., 10).

STÎNJENIU adj. „de culoare liliachie, violet deschis” (< *stînjenel*). Bubă verde... / Bubă *stînjenie* (Sîșești, Mehedinți. Ungureanu).

TĂLPOȘ adj. „care umblă” (< *talpă*). Nici mîță *talpoșă*. (M-ții Apuseni. Pavelescu, 165,1)

URSĂRESC adj. „de ursar” (< *ursar*). Bubă *ursărească* (Șașa, Gorj. *Șez.*, VIII, 112).

VĂCEASCĂ adj. „de vacă” (< *vacă*). (De bubă) Bubă *văcească* (Băile Săcelu, Șașa, Gorj. *Șez.*, VIII, 112).

VERITOARE adj. (probabil, *venitoare*, sens apropiat de *mînzătoare*, pentru care cf. *oaie mînzare* „care are miel”). O plecat paza curată, / Necurată, / Din sat / În alt sat, / Ca o scroafă *veritoare* / Ca o iapă mînzătoare (Răcășdia, Banat. Novacovici, 129). O plecat paza curată / Necurată, / Din sat / în alt sat, / Ca o scroafă *veritoare* (= *venitoare*) (Breaza, Buzău. Grig.-Rigo, 142).

VIFORIT adj. „zbuciumat”; aici: „înveninat” (< *vifor*). Bubă *viforită* (Poiana de j., Dîmbovița. Grig.-Rigo, 31). Și tu să te faci năpîrcă / *viforită* (T. Măgurele. Nour, 50).

VRĂCESC adj. „vrăjitoresc” (< *vraci*). Pocitură *vrăcească* (Lunca-Cernii-de-s., Hunedoara, Vasiliu, H. 62/XXII).

ALĂMAT adj. „cu aliaj de aramă și zinc” (< *alăma*). Cu cuțit *alămat* le tăiai (Șașa, Gorj. *Șez.*, VIII, 112; Apele-vii, Romanați. D-trescu-B. 19, p. 188, II). Cuțit / Cuțitat / *Alămat* / Sîmcelat (Romanați. D. Ionescu, II, 120) / Tu cuțit *alămat* / Tu cuțit sîmcelat (Turcești, Vîlcea. Tocilescu, 1612).

ALINAT adj. „calmant” (< vb. *alina*). Cu baligă *alinată* te-am afumat (Pr. Ferdinand, Teleorman. I. Cr., VIII, 291/308).

ARUNCĂTURĂ s.f. „vrajă, descîntec trimis prin aruncare” (< *a arunca*). Și-ai dat / Peste făcături / Peste *aruncături* / Peste pusături (Sîșești, Mehedinți. Ungureanu).

ASTUPUȘ s.n. „astupătoare” (< *astupa*). În *stupușul* urechilor (Ciudei, Bucovina. Marian, *Nașt.*, 385).

BERE s.f. „băătură” (< *bea*). Friguri din *bere* (Turcești, Cernișoara, Vîlcea. Tocilescu, 1570, 1572, 1574). Să-ț dea *bere* / la *bere* (Sîșești, Mehedinți. Ungureanu).

BOLITOR s.m. „bolnav” (< *boli*). *Bolitorii* / Cu boalele de la 99 de sori (Vîlsănești, Argeș. I. Cr., VIII, 326).

BORÎCIOS adj. „care provoacă vărsături” (< *borî*). Aplecate, *boricioase* (Catanele, Dolj. Gorovei, D., 217).

CERCALĂ s.f. „instrument de scos peștele mic din năvod, sac cu care se prinde pește” (< *cerca*). Cu *cercala* înflori (Sîngeorgiu, Năsăud. Șăin., *Iele.*, 14).

DATE s.f. pl. „boală care se dă de un dușman” (Pîrvescu) (< vb. *da*). Mîndru să mă curăț De toate *datele* (Sîngeorgiu, Năsăud. Pîrvescu, 69).

DESBUMBĂCAT adj. (a nu fi moale ca bumbacul” (< *bumbăci* „a face moale ca bumbacul”). De-i *desbumbăcat* / dă-i Doamne leac (Transilvania. Ung., 1893, p. 384).

DESMIRAT adj. „de la care s-a îndepărtat mirarea, deochiul“ (< *desmira*). [Descîntec de potcă și deochi] De-i *desmirat* / de-i *desmir*... / dă-i, doamne, leac / și sănătate. (f. loc. Cluj. *Ung.*, II, 1893, p. 384).

DESMIRATIC adj. „care risipește mirarea, deochiul“ (< *desmira*). *Desmiraticul* / Desbumbaticul (Dobrița, Gorj. Arh. Inst. folc. 3240 II n). [N.B. Un copil prea frumos a fost deochiat, fiind privit cu mirare. Descîntecul are ca scop revenirea la normal]. Acesta-i *desmiraticul* (Transilvania. *Ung.* 1892, p. 378).

DUCAȘĂ adj. de la vb. *duce* „care se tot duce“ (Pamfile). Nu fii *ducașă* (Pamfile, *Boli*, 47, 236: „Pe o carte veche“).

FĂCĂTURĂ s.f. „tot ce e rău“ (derivat din vb. *a face*). Toate *făcăturile* (Nour, 47). Și-ai dat / Peste *făcăături* / Peste aruncături / Peste pusături (Sișești, Mehedinți. Ungureanu).

FRIGARE s.f. „instrument de tortură“ (< *frige*). Văzui ursitu cutăruia Cu-o *frigari* roșii îmbujorată. (Mășișăni, Covurlui. Vasiliu, 302, XLII).

ÎNCEPELNIȚĂ s.f. „început“ (< *incepe*). Cădelnița lui Hristos / *începelnița* de post (Ieud, Maramureș. Bîrlea, C., 360).

ÎNCINTĂTOR s.m. „cel care încinge (cuptorul)“ (< *încinta*). Și să-i dați *încintători* / de la 9 cuptoare / ... să-l încintați (Zegaia, Mehedinți. Șez., XXIV, 81).

ÎNDESOARE s.f. „indigestie“ (< *îndesa*). „Dacă cutăruia i-i rău ... sau așa cum se zice îi merge pîntecele prea tare“, p. 357]. *Indesoare* (Ieud, Maramureș. Bîrlea C., 357).

ÎNSPICAT adj. „cu părul negru... amestecat cu puține fire de altă culoare, mai ales albe“ (< *înspica*). Aceia nu-i capră vînată în vîrf de pădăie, ci un lup vînat și *înschicat* (Berbinceni, Bacău. *Buciumul*, III, 141).

ÎNTĂCIUNAT adj. „înnegrit“ (< *întăciuna*). Bubă *întăciunată* (Poiana de j., Dîmbovița. Grig.-Rigo, 31).

ÎNTÎLNITURĂ s.f. „boală pricinuită de întîlnirea cu vreun spirit rău“ (*DA*) (< *întîlni*). Au n-ai văzut p-aici trecînd... / Băbițele și-ntîlniturile (Ștefănești, Vîlcea. Bălășel, 35).

ÎNTOPECAT adj. „otrăvit“ (< *topsica* „otrăvi“); substantivat. Eși *întopsecatule* (Șerbănești, Vîlcea. Șez., III, 196).

ÎNȚEPĂIOS adj. „care înțeapă“ (< *înțeapa*); substantivat. *Înțepăiosule* (Poureni, Dolj. I. Cr., VIII, 180/266).

MÎNĂTURĂ s.f. „boală pricinuită de un farmec, de o vrajă“ (*DA*) (< *mîna*). Ducă-se de pe om buba, necazul, / ura, boboanele, *măiturile*, / în codrii Hațegului (Vașcău. V. Sala, nr. 44, p. 10). Io nu bat urma, Ci bat *măiturile*, țipăturile, pusăturile (Sîrbi, Budești, Maramureș. Arh. Inst. folc., 4 I c).

NESĂDIT adj. „neîncorporat“ (< *sădi*). Ieși bubă *nesădită* (Oradea-Mare. Iosif Vulcan, *Fam.*, XVIII, 1882, p. 187).

NETĂETOARE adj. „(pădure) nesupusă tăierii, netăiată“ (< *tăia*). Și vă voi arunca în ape necurgătoare, / în păduri *netăetoare* (Poureni, Dolj. I. Cr., VIII, 181/270).

PÎRLEALĂ s.f. „pelagră“ (< *pîrli*). [cheamă boala, „*pîrleala*“] Dar pe *pîrleală* n-a chemat-o (Trepteni, Argeș. I. Cr., VIII, 211/282). [Deochi de *pîrleală*] Tu *pîrleală* cu tîmpeală (Vîrfu Cîmpului, Dorohoi. I. Cr., VIII, 211/282).

POCITOR s.m. „acel care deformează, desfigurează“. Pocitura / cu *pocituroiul* (Boian, Bucovina. Marian, *Înmorm.*, 13). Nouă *pocitori*, / Nouă *pocitoare* (Gănești, Succava. Șez., II, 96). Diochitorii cu diochitoarele, / *pocitorii* cu *pocitoarele* (Botoșani, Vinători. Șez., XXII, 36).

RĂHNOI, RĂHNOAIE n. pr. < *răhni* = *răcni* (cf. Candrea, *Oaș*, gl. s.v.). Înainte i-o ieșit ... / *Răhnoi* cu *Răhnoaie* (Bucovina. Marian, *D.*, 171).

SĂGETATIC adj. „rănit cu săgeata“ (< *săgeta*). Acesta-i *desmiraticul*, / acesta-i *săgetaticul* (Transilvania. *Ung.*, 1892, p. 378).

SĂPĂCIOASĂ adj. (?) (< *săpa*). (Se adresează „mătricei cu vătămătură“). Nu fii ducasă. Nu fii *săpăcioasă* (Pe o carte veche. Pamfile, *Boli*, 47, 236).

TOPSICAT adj. „înveninat; suferind de diaree“ (< *topsica*). Bubă cu dălacu *topsicat* (Roșiorii-de-Vede, Teleorman. Tocilescu, 611). Bubă *tosîcată* (Ștefănești, Vilcea. Bălășel, II, 100; Cașva, Gurghiu, Mureș. Arh. Inst. folc., 3885 I c). Bubă *torsecată* (? , Gomoiu, 31). Tu brîncă *topsecată* (Bogdănești, Vilcea. Bălășel, 40; Moldoveni, Romanai. D. Ionescu, II, 36). Brîncă *fosîcată* (Vălenii-de-Munte, Prahova. Tocilescu, 614).

TRĂSOARE s.f. „respirație rară, lungă, apăsătoare“ (Novacovici) (< *trage*). *Trăsoare* (Răcășdia, Banat. Novacovici, III, 38).

TRUNCHINĂTURĂ s.f. (?) < *troncăni* vb. „a murmura“. Așa să se împrăstie ... / Toate *tunchinăturile* / lipitură cu *tunchinătură* (Vîrful Cîmpului, Dorohoi. I. Cr., VIII, 211/284).

URSAT adj. „predestinat“ (< *ursi*). Mai ales scrisa, ursita, / De la ursători *ursată* (Damian, Oltenia. Laugier, 133). M-a urît scrisa mea, / de la ursoaica *ursată*, / de la Dumnezeu dată (Zegaia, Mehedinți. D-trescu B., 62) Că eu sînt ursitoare *ursată* / De către Dumnezeu dată (Romanai. D. Ionescu, I, 229). De la ursătoare *ursată* (Alexandria. Ionașcu-M., 87). Mai virtos înaintea scrisii lui / De ursătoare *ursată* (Baldovinești, Romanai. Ciaușanu, 136, 10). De la mine-nvățat / De la Dumnezeu *ursat* (Sîsești, Mehedinți. Ungureanu). Și cătați ursitul meu Ce-i de Dumnezeu *ursat* (Bucovina. Marian, V., 22).

URSĂTOR s.m. „care ursește, predestinează soarta“ (< *ursi*). De la *ursători* *ursată* (Damian, Oltenia. Laugier, 133). Că eu sînt *ursitoare* *ursată* (Romanai. D. Ionescu, I, 229). De la *ursătoare* *ursată* (Alexandria. Ionașcu-M., 87). De *ursătoare* *ursată* (Baldovinești, Romanai. Ciaușanu, 136, 10). La ursoaică, *ursătorii* (Zegaia, Mehedinți. Șez., XXV, 81).

ZGHIUITOR s.m. „care provoacă tremurături“ (< *zghihui*). O plecat Irod cu Irodiana ... / Cu izbitoarele / Și cu *zghiuitoarele* (Ieud, Maramureș. Birlea, C., 371).

FORMAREA VERBELOR DIN SUBSTANTIVE, ADJECTIVE, NUMERALE ȘI INTERECȚII

ABURA vb. „a sufla tare“ (< *abur*). Lucru slab să bagă-n oameni / și *aboară* jos (Drăguș. Cristescu-Gol., 64).

ADOI vb. „a repeta“ (D.A. Singura atestare la P. Maior; de aceea, redactorul se întreabă dacă termenul nu e inventat!); aici „a dubla numărul“. (Derivat de la numeralul *doi*). Să vie să s-adune / Pîn gurgoaie, mușuroaie, / Pîn-la noi să nu s-*adoaie* (Runcu Salvei, Bistrița-Năsăud. Arh. Inst. folc., 3885 I m).

ALĂMA vb. „a sufla cu alamă“. Cuțit, cuțitaș De cînd te-am *alămat* Și te-am plăsălat (Oprișor, Mehedinți. Tocilescu, 691).

ALBĂSTRI vb. „a căpăta culoare albastră“ (< *albastru*). Ham, ham, ulcior! / Ham, ham, ulcior de cîne, / Cacu-mă pă tine! / Unde te faci, / Nu te face! / Unde te coci, / Nu te coace! / Unde te roșăști / Nu roși! / Unde *albăstrești*, / N-*albăstri* (Breb., Ocna-Șugatag, Maramureș. Arh. Inst. folc., 4048 I m).

AMIEZI vb. „a mânca la ora 12 din zi“ (< *amiază*). Să prînziască, / să *mieziască* (Făcăi, Vilcea. Tocilescu, 688).

AOLI vb. „a se văita, a plînge“ (< *aoleu*). Ce să nu plîng și să nu mă / *aolesc* (Săceni, Teleorman. Tocilescu, 684). Nu te mai văicări, / nu te mai *aoli* (Ciocănești, Argeș. Șez., XI, 56).

BICIUIA vb. „a lovi cu biciul“ (< *bici*). Voi l-ați *biciulat*, / d-o parte de drum l-ați aruncat (Bucovina. G. Dem. Teod., 383).

BOURI vb. „(despre coarne) au crescut ca la bour“ (< *bour*). Coarnele s-o *bourit* (Bucovina. Marian, D., 133).

BRICI vb. „a rade cu briciul“ (< *brici*). Că cu brici de-argint *brici-te-oi* (M-ții Apuseni. Pavelescu, 129, 3).

CĂVĂLA vb. „a suna din caval“ (< *caval* „fluier ciobănesc lung“). Cu buciumu buciului, / Cu cavalu *căvălai* (Dejești, Olt. Gorovei, D., 317; Șez., VIII, 69).

CENUȘA vb. „a preface în cenușă prin ardere“ (< *cenușă*). Urșii cei mici au mâncat pe cei mari, / și i-au ars și l-a *cenușat* pe cel mînăjat (Vașcău. V. Sala, nr. 44, p. 14).

CETERA vb. „a cînta din ceteră (instrument muzical cu coarde)“ (< *ceteră*). Voinicu de a *cetera* (Rășinari, Sibiu. Schmidt, 36/III).

CIMPOI vb. „schilodi“ (din *ciumpav* „mutilat“). La un pod de aramă / Calu i s-o *cimpoi* (Bihor. Pavelescu, 147/18).

FIORA vb. „a produce fiori“ (< *fior*). Cu fiori-l *fiorau* (Vil-sănești, Argeș. Bălășel, 15).

GÎRLA (GÎRLI) vb. „a produce zgomote din gîtlej“ (< *gîrlă*). Unde vă duceți voi nouă lupi / Din nouă lunci / Ūrlînd, *gîrlînd*, / Bulgări mîncînd (Moldova. Lupașcu, 17, 12).

GLODA vb. „a se umple de noroi“ (< *glod*). Din glod m-am *glodat* (Brusturi, Baia. Vasiliu, 48).

GUSTI vb. „a mînca“ (< *gust*). Trimite ursitoarele ... / Să sînie (= să stea la masă), să *gustească* (Banat. Pamfile, Dușm., 5).

HĂLCI vb. „a tăia“ (DA) (< *halcă*). Le-a *hălci* (Vîrful Cîmpului, Dorohoi. I. Cr., VIII, 246/306).

HULTURA vb. „a face să zboare ca vulturul“ (< *hultur*). Cu hulturul l-oi *hultura* (Ungureni, Tecuci. I. Cr., III, 144).

IESCA vb. „a curăța“ (?) (< *iască*). Și cu spălătoarea o spălăi, / Cu iasca o *iescai* (Ardeal. Prexl, *Conv. liter.*, XXV, 1891, p. 355).

ÎMBUMBI vb. „a înmuguri“ (< *bumb*). Să se ducă în scorburî pîrlite / În păduri *îmbumbite* (Firănești, Vîlcea. Bălășel, 17).

ÎMPĂRA vb. „a străpunge cu parul“ (Scriban; DA) (< *par*). Găseau pe om: / Pe cale, / Pe cărare. / Îl trîntea, / Îl zdrobea, / Îl înfrîna, / Îl *împăra* (Orlea, Romanăți. D. Ionescu, II, 147).

ÎMPELINA vb. „a face amar ca pelinul“ (< *pelin*). Așa să se spele dorul de la cutare / Cu pelinul îl *împelina* (Rogojelu, Gorj. Tocilescu, 560).

ÎMPIEPTA vb. „a introduce, a împlînta“ (?) (< *piept*). Vă descîntai cu limba mea din gură, / Cu mîna stîngă / Și cu-a dreaptă, / Și cu apa lină, bună și curată, / De la Dumnezeu lăsată, / De la Maica Precista dată, / Care la izvor îi *începtată* (Cîmpofeni, Gorj. Arh. Inst. folc., 3240 I a a).

ÎMPUIA vb. I „(despre animale) a face pui“ (< *pui*). Aci să *împui* ... / că pe cutare să-l lăsați (Peșteana de s., Gorj. Șez., XI, 45).

ÎNCINA vb. „a paște oile în timpul serii“ (< *cină*). (Irodât blăstămat) Aci să *împui*, / aci să *încina* (Peșteana de s., Gorj. Șez., XI, 45).

ÎNFOCA vb. „a (se) aprinde, a incendia, a înfirbînta“ (Scriban) (< *foc*). Atunci să te-*nfoace*, / Atunci să te-mbete (Maramureș, Țiplea, 99). Așa să se-*nfoace* pulpa / Cum s-o-*nfocat* / Cioflingul aista (Breb, Maramureș. Surcel).

ÎNFOCAT adj. „încins; de foc“. Unde mergeți ... / Cu 99 de hîrburi *înfocate* (Reteag. Reteag., *Starostele*, 9).

ÎNGĂURI vb. „a găuri“ (< *gaură*). Să fii un ulm bun de tăiat și de cioplit, / De pîrlit și-ngăurit (Ștefănești, Vîlcea. Bălășel, 34).

ÎNGHIMPA vb. „a înțepa“ (< *ghimpe*). Nu-*nghimpa* (Trepteni, Argeș. I. Cr., VIII, 210/280).

ÎNGURLUI vb. „a grohăi“ (cf. *grunguni*, DA). Ca un porc *îngurluind* (Romanăți. D. Ionescu, I, 200).

ÎNSOROCI vb. „a hotărî pe ziua cutare; a hotărî, a urși (gl.)“ (< *soroc*). Ieu o-*nsorăcesc* (Tarna Mare, Ugocea. Scurtu, 121/324).

ÎNSPICA vb. „a da în spic“ (< *spic*). Lasă buruiana se-*nspice* (Reteag. Reteg., *Starostele*, 7).

ÎNVISA vb. „a visa“ (< *vis*). Prin vis să-l *învisăz* (Certăști, Tutova. Vasiliu, 26/XVI).

MIEZÎZA vb. „a lua masa de prînz; a mânca de amiază“ (*amiază*). Nici să vă *miezizască* (Criștiorul de j., Bihor. Pavelescu, *Bihor*, 99/114).

MILI vb. „a fi cuprins de milă“ (< *milă*). Buna Precista cînd auzi, / Tare rău se cruci, / Și de mine se *mili* (Zegaia, Mehedinți. D-trescu-B., 62).

MIȘELA, MIȘELI vb. „a se plînge, a se văita, a se jelui“ (< *mișel*). N. foarte s-o-nvăerat, / Foarte s-o *mișelat* (Bucovina. Marian, *D.*, 78). N-a prins a se *mișela* (Poieni, Siret. Marian, *Leg.*, 327; Bunești, Bălcu. Vasiliu, 16; Boian, Bucovina. Marian, *D.*, 114; Corodești, Tutova, *I. Cr.*, VIII, 240). Ce te *mișelezi* (Ialoveni, Lăpușna. Ștefănuță, 168, 212; Boian, Bucovina. Marian, *Înmorm.*, 13; Poieni, Siret. Marian, *Leg.*, 328). Ce te *mișelești*? (Grîndu, Ialomița. Șez., II, 88). Ce te *olicăești* / Și te *mișelești*? (Ardeuani, Bacău. *I. Cr.*, IV, 152). Taci, nu te mai *mișeli* (Țepu, Tecuci. Pamfile, *Boli*, 27).

MORĂI vb. „a exercita activitatea de moroi „strigoi“ (Bogrea, *Pag.*, 161–162) (< *moroi*). Nouă muron“ ... / *Morăind* (Cărmăzana, Ț. Oașului. Mușlea, 203/264).

MUȚI vb. „a deveni mut; a lua glasul cuiva“ (< *mut*). De *muțit* să n-o *muțești* (Șcheia, Bucovina. Niculiță-Vor., 474).

OMĂTA vb. „a așeza zăpadă pe ceva“ (< *omăt*). Cu omăt / voi *omăta* (Ms. Seulescu. G. Dem. Teod., 382).

ORBĂLȚI vb. „a îmbolnăvi de orbalț“ (< *orbalt*). Orbalțul nu *orbălți* (Moldova. *I. Cr.*, VI, 147/186). Orbalțu l-o *orbălțit* (Raiu, Birlad. *I. Cr.*, III, 280).

PĂLĂTUI vb. „a locui într-un palat, a trăi în belșug“ (*DA*) (< *palat*). Și să hălăduiți / Și să *pălătuiți* (Olănești, Vilcea. Șez., X, 145). Acolo să *pălătuești* (Bumbești-

Pițic, Gorj. Grig.-Rigo, 29). Acolo să vecuești, / Acolo să *pălătuești* (*Id.*, *l.c.*). Acolo să lăcuesti, / Acolo să *pălătuești* (Turcești, Vilcea. Tocilescu, 1595).

PĂLUI vb. „a așeza în pale“ (*DA*); „a curăța boabele de grîu, de porumb, de materii străine“ (Bichigean, 158), sens care nu se potrivește cu contextul (< *pală*). Iese duh rău, / Din păduri groaznice și umbroase, / Cu mînuri groase, flocoase, / Cu picioarele-ntoarse, / Cu părul *păluind* (Rebrișoara, Năsăud. Bichigean, 151).

POCITA vb. „a deforma, a desfigura“ (< *pocit*). Să-l săgetăm și să-l *pocităm* (Găureni, Vaslui. *I. Cr.*, II, 271).

RĂSFUGI vb. „a otrăvi“ (< *răsfug* s.n. „plantă veninoasă“). Cu pricazu să-i pricăzești, / Cu răsfugu să-i *răsfugești* (Comănești, Bacău. *I. Cr.*, VII, 117/76).

SĂRBEZI vb. „a altera, a strica“ < *searbăd*. Fața-mi *sărbeziră* (Stroești, Vilcea. Tocilescu, 1568). Laptele i-o *sărbăzăluit* (Bojinciu, Dorohoi. *I. Cr.*, VI, 90/60).

SFICIULA vb. „a lovi cu vîrfu biciului, sfichiui“ (< *sfichi*). Cu biciu l-o *sficiula* (Țepu, Tecuci. Pamfile, *Boli*, 24, 91).

SÎNIA vb. „a sta la masă, a mânca“ < *sînie* „masă rotundă“ (Pamfile). Trimite ursitoarele ... / Să *sînie*, să gustească (Banat. Pamfile, *Dușm.*, 5).

SOMNI vb. „a dormi“ (< *somn*). Să nu-i dea somn a *somni* (Urdarii de j., Gorj. Tocilescu, 677). Mă rog la a voastră putere, / slujbă ... *som[n]ire* (Vașcău, Bihor. Șez., VIII, 111). În somn *somnînd* (Ieud, Maramureș. Bîrlea, C., 372).

STREMURA vb. „a împunge“ (< *strămurare*). Din cuțite late *stremurînd* (Bucovina. Marian, *D.*, 166).

ȘOIMI vb. „a dresa șoimii la vînătoare“ (< *șoim*). Să *șoimiți* șoimi albi (Focșani, Putna. Grig.-Rigo, 182).

TELNICI vb. „a suna din *tilincă*“ (< *tilincă*). Cu *tilincă telnicînd* (Crucea-Broșteni, Suceava. Șez., II, 95).

TONȚI vb. „a prosti pe cineva“ (< *tont* adj. „prost, neghiob“). Tu laurule, / Balaurule, Cum te beau toți băieții de friguri, / Toate fetele, / Toate nevestele, / Și mi-i *ton-tești* / Și mi-i căutești, / Așa să-mi *ton-tești* / Și să-mi cău-tești (pe cutare) (Săceni, Teleorman. Tocilescu, 683).

TOPORI vb. „a lovi cu toporul“ (< *topor* s.n.). Cu 9 topoare îl *toporiți* (Vîrful Cîmpului, Dorohoi. I. Cr., VI, 46; VIII, 153/263). Cu toporu te-oi *topori* (Ciocănești, Argeș. Șez., XI, 40). Să-l *toporiți* (Ștefănești, Vîlcea. Bălășel, II, 50).

VĂLĂCĂI vb. „a se plînge, a se jeli“ (< *valeu*). De ce te *vălăcăești*, mă creștine? (Văleni, Prahova. Tocilescu, 678).

VECUI vb. „a trăi“ (< *veac*). Acolo să locuești, / Acolo să *vlăcuești* (Șerbești, Vîlcea. Șez., III, 196).

FORMAREA VERBELOR DIN VERBE

În formațiile care urmează este necesară o lămurire asupra folosirii prefixului *des-*, care inversează sensul verbului: *deochia* — *desdeochia*, adică „a anula efectele deochiului“ etc.

ALĂTRA vb. „a lătra“ (< *lătra*). Unde cîine n-*alatră* (Drăgășani, Teleorman. Tocilescu, 602). Ca cîinele *alătrînd* (Gresia, Teleorman. Tocilescu, 653).

ARĂNI vb. „a curăți“ (< *răni*). Să răsăriți, / Lumea s-*arăniți* (Bogdănești, Vîlcea. Bălășel, 6). Voi 41 de bobi, / După cum știți să răsăriți, / Și să încolțiți, / Și lumea albă o *arîniți* (Drăgășani, Teleorman. Tocilescu, 695).

DESCÎRNI vb. „acțiunea de a reface nasul cuiva“ (< *cîrni*). De nas te-oi *descîrni* (Stulpicani, Humor. Marian, *Înmorm.*, 16).

DESCLEȘTA vb. „a desface ceea ce e strîns de boală ca cu cleștele“ (< *încleșta*). De carne, de spinare, / De șele l-a *descleștat* (Buzău. Tocilescu, 597).

DESCRUNTA vb. „a se înveseli“ (< *încrunta*). De ochi noi l-om *descrunta* (Bucovina. G. Dem. Teod., 374).

DESDEOCHIA vb. „a suprima efectele unui deochi“ (< *deochia*). Pe tine, omule, / Doi ochi te-au deochiet, / Nouă te-au *desdeochiet* (Berbești, Maramureș. Bîrlea, C., 330).

DESGÎRCI vb. „a desface, a elibera din strîngere“ (< *sgîrci*). Vinele s-or *desgîrci* (Berbinceni, Bacău. Pîrvescu, 80).

DESMIRA vb. „a privi fără mirare“; „a desmierda“ (Viciu). De-i *desmirat* / de-i desmir ... / de-i doamne leac / Și să-nătate (Transilvania. Ung., 1893, p. 384). Acolo să miră, să *dezmiră* (Dobrița, Gorj. Arh. Inst. folc., 3240 II n).

DESMUȚI vb. „a vindeca de muțenie“ (< *amuți*). Că eu de gură te-oi *desmuți* (Pătrăuți, Bucovina. Pîrvescu, 75). Dascălii or *desmuți* (Comănești, Bacău. I. Cr., VI, 336). De gură te-oi *desmuți* (Stulpicani, Humor. Marian, *Înmorm.*, 16).

DESORBI vb. „a vindeca de orbie“ (< *orbi*). De ochi *desorbi-t-oi* (Sîngeorgiu, Transilvania. Pîrvescu, 70; Reteag, Huniedoara. Reteag., *Starostele*, 11). De ochi te-oi *desorbi* (Stulpicani, Humor. Marian, *Înmorm.*, 16). De vîz a *dezorbit-o* (Brăila. Păsculescu, 116).

DESPĂIENJENI vb. „a lua ceața, pînîjnișul de pe ochi“ (< *păienjeni*). Că eu ochii ți-oi *despoenjeni* (Nemțșor, Neamț. I. Cr., VIII, 169/76). Ochii ți-oi *despăienjeni* (Manoleasa, Dorohoi. Cuciureanu, 910).

DESPERI vb. „a supraviețui“ (< *peri*). Cu fusu voi împunge, / În ciură voi ajunge, / În marea roșie voi țîpa / Și-acolo-ți *desperi*. / Și-acolo-ți *desperi* (Poșaga de j., M-ții Apuseni. Pavelescu, 170, 2).

DESPIEDICA vb. „a scoate piedica (obiect material); a vindeca picioarele“ (< *împiedica*). De picioare *despedeca-te-oi* (Reteag, Huniedoara. Reteag., *Starostele*, 11). Picioarele i le-a *despiedicat* (Brăila. Păsculescu, 116).

DESPIETRA, DESPIETROȘA vb. „a suprima împietrirea“ (< *împietra*). Ce-i împietrat s-o *despietra* (Zigoreni, Argeș. Șez., XI, 30/V). Ungerul* s-o *despietroșa* (Țepu, Tecuci. Pamfile, *Boli*, 72).

DESTURBURA vb. „acțiunea de a limpezi mintea cuiva“ (< *turbura*). Capu i-l *desturbura* (Bărbătești, Vilcea. Tocilescu, 571).

DESURZI vb. „acțiunea de a reda auzul“ (< *asurzi*). De urechi te-oi *desurzi* (Stulpicani, Humor. Marian, *Înmorm.*, 16).

DESVENINA vb. „acțiunea de a îndepărta veninul din cineva“ (< *invenina*). Trupul (cutăruia) se *desvenină*. (Săcelu, Gorj. Tocilescu, 511).

DEZURCA vb. „a coborî“ (contrarul lui *arunca*). Ea l-a aruncat cu unu, ieu am *dezurcat* cu doi (Sișești, Mehedinți. Ungureanu).

DISMUȚI vb. „a vindeca de muțenie“ (< *amuți*). Din gură l-o *dismuțit*. (Călinești-Ienaki, Baia. Vasiliu, 62).

DISPROORA vb. „a întoarce vitele de la pășune“ (< *proora*). Nici n-a putut-o proara / Nici o *disproara* (Bozinciu, Dorohoi. *I. Cr.*, VI, 90/60).

ÎMBĂNUI vb. „a suspecta“ (< *bănu*). Eu mă *îmbănu* ... fiind că am mâncat o aripă de ciocîrlan împușcat. (Goleștii-Badiei, Muscel. *I. Cr.*, VI, 148/192).

ÎMBUCĂTĂRI vb. „a da de mâncare, a hrăni“ (< *bucătări*). Și să vaită, / Că n-are cu ce-i *îmbucătări*, / Cu ce-i sburători (Breaza de s., Prahova. Tocilescu, 565).

ÎNHOLBA vb. „a face ochii mari, a căsca ochii“ (< *holba*). Cu ochii-*nholbîn* (Săliștea de s., Maramureș. Arh. Inst. folc., R.R.)

ÎNVÎNOȘA vb. „a se încheaga în vine (sîngele)“ (< *vînoșa* ?). Sîngele li-a-*nvînoșat* (Bucovina. Marian, *D.*, 61).

* *Unger* = uger, Moldova de sud.

STĂCI vb. „a sta“ (< *a sta*). De te-oi căpăta / Toată te-oi tăia, / Pe mări negre te-oi lăpăda. / Acolo să *stăcești* / Napoi la N ... / Să nu mai întorci (Răcășdia, Banat, Novacovici, 131). În plop să opriți Aci să *stăciți* (*Id.*, l.c., III, 38).

STĂHUI vb. „a sta în locul obișnuit al cirezii de vite“ (Scurtu) (< *sta*). Bou negru nu *stăhuiuiește* Unde-s ciutile grasă (Gherța-Mare, Ugocea. Scurtu, 121/325).

STRĂHUI vb. „a vocifera, a urla“ (< *hui*). Ce răgești, ce *străhuiuiești* ? (Sirbi, Budești, Maramureș. Arh. Inst. folc., 1 I ș).

ȚIPUI vb. „a țipa“, a striga“ (< *țipa*). Taci ... / Nu chirăi / Nu *țipui* / (Cernișoara, Vilcea. Tocilescu, 1609). Foc pe vatră hopotind, Și coconii *țipuind* (Ieud. Maramureș. Bîrlea, C., 332).

ANALOGIA

DURIME s.f. „durere“ (refăcut după *usturime*). Să iasă ... usturimile / Cuțitele, *durimile* de la cutare (Drăgănești, Teleorman. Șez., X, 91). Tu să ieși cu durerile ... / Cu *durimele* (Drăgănești, Teleorman. Tocilescu, 624).

GHERSGAN s.m. (deformare prin analogie cu *gîscan*). Fugi izdate, / Blestemate, / la cap / Cap de lup / La picioare / *Ghersgan* (Seliștea Crucii, Dolj. Grig.-Rigo, 93).

ELEMENTE DE LIMBĂ VORBITĂ

Fonetică. *h-*

Din lumea asta-n *heialaltă* (= cealaltă) (Seri-Sîngeorgiu. *Ung.*, 1892, p. 334). Fonetism din limba vorbită, cu aspirația inițială (*h-*; v. *haia*, *hale*).

Fonetism arhaic.

DENTRUELE = *dintru ele*: Strecoară apa prin pietre *dentruele* (Drăguș, Făgăraș. Cristescu-Gol., 73).

DINTRE ELE: Rînduri *dintroele* (Bihor. Pavelescu, 175, i).

Păstrarea lui *u* originar:

SURUPE (= a surpa) vb. „a se nărui . Să nu te *surupi* ca rîpile (Bogdănești, Vîlcea. Bălășel, II, 111/65).

Păstrarea lui *o* originar:

VOROVİ vb. „a vorbi . Numai cu mine să *vorovască* (Vașcău. V. Sala, nr. 46, p. 7).

Sonorizarea consoanei surde: *cobsă* = *coapsă*: crepe-i *cobsele* (Berbești, Maramureș. Bîrlea, C., 330).

Declinarea. Vocabul masculin fără articol: Desfă, *lupe*, ce-ai făcut (Țepu, Tecuci. Pamfile, *Boli*, 70, 420).

Formarea pluralului neobișnuită în *lacilor* (s.n. = *lacurilor*) Pămîntu clatină pe lacu *lacilor*, / pe dracu *dracilor* (Moldova. Gorovei, D., 298).

De asemenea, în *sepe* pl. (sg. *sapă* „unealtă pentru sfărîmat și întors pămîntul”). Cu 9 *sepe* săpîn (M-ții Apuseni. Pavelescu, 154, 6).

Virfile munților (î.l. de *virfurile*) (Arh. Inst. folc., 3240 II n).

Forma arhaică a lui *mină* (f.): Era moșul dintr-o casă / Cu *minuri* păroasă (Moldova. Șez., III, 119). Din puterea *minurilor* (Nimoreni, Lăpușna. Ștefănuță, 170/215). De *minuri* legată (Pătrăuți, Bucovina. Pîrvescu, 74). *Minuri* (Mitocul Dragomirnei, Bucovina. Marian, *Nunta*, 22). Cu *minurile-n* gios (Hoteni, Maramureș. Arh. Inst. folc., 4048, II f). Cu *mănurile* Maicii sfinte (Moșeni, Țara Oașului. Mușlea, 210/283).

Avere, cu pl. *averuri*. Că sunt buți / Cu bani mărunți / Ceară cu *averuri* (Bumbești-Pițic, Gorj. Grig.-Rigo, 29).

Genul.

Forma arhaică a lui *soră*: *sor*. Tu *sor* cu buba și / *sor* cu ciuma Argeș. Șez., VII, 56; pentru *minu* și *sor*, v. Densusianu, GS, IV, p. 373).

Schimbarea de gen: *descîntecă* s.f. „descîntec”. *Descînteca* mea (M-ții Apuseni. Pavelescu, 164, 3).

Articolul. Articolul feminin de genitiv-dativ *ei*, antepus: Din poala *i* sintă Mărie (Scărișoara. An. Arh. de folc., V, 156, 190 și 191; cf. observațiile lui I.-A. Candrea, *Folcl. med. rom.*, 329).

Articol adjectival cu forme din limba vorbită: Tu spurcu *al* negru, / tu spurcu *al* domol, / tu spurcu *al* iute (Cîmpofeni, Gorj. Arh. Inst. folc., 3240 I f.).

Adjectivul demonstrativ *acel* (m.) — *acea* (f.); forme din limba vorbită: *a*, *ale* (f.): *a* Maică sfîntă o zis (Lucșa, Năsăud. Șez., XXIV, 55) Ci te du în *ale* coarne a cerbilor (T. Măgurele. Tocilescu, 582).

Verbul. Conjugarea. Forma reflexivă a verbului *a cînta*. Prinse vaca *a se cînta* (Archiud, Cojocna. Câmpeanu-B., 47) Ce te *cînt*, Gîrge? ... / Nu te *cînta* (Socodor, Arad. Alexici, 210; Șanț, Năsăud. Cristescu, *Sociol. rom.*, I, 1936, p. 37).

Lipsa sufixului *-esc* la indicativul pr.: Că te *rap* (= răpesc) (Șanț, Năsăud. Șt. Cristescu. *Sociol. rom.*, I, nr. 5, p. 37). M-am luat pe sinecă, / Pe mînecă, / În sfînta duminecă, / Pe calea lui Traian, / La apa lui Iordan, / Mîndru să mă *limpăd* [= limpezesc] / Mîndru să mă curăț (Sîngeorgiu, Transilvania. Pîrvescu, 69, 4).

A avea. Să n-*auvă* [= aibă] a hi N-*auvă* a poclui (Maramureș, Țiplea, 103).

Participiul. Formă neobișnuită: Cutare curat o *rămînat* (= rămas) (Șopotul nou, Almăj. Petrovici, *Alm.*, 114/97)

Infinitivul. Formă neobișnuită: El prinsă a *țipati* / Cu țipote pînă în ceriu (M-ții Apusenii. Pavelescu, 149, 28).

Verbul

COACE vb. „a prepara o mîncare la foc“. O pîine mare niagră / O *copserăm* (Turcești, Vilcea. Tocilescu, 1585); *coapseră* pîine mare niagră (Cernișoara, Vilcea. Tocilescu, 1586)

Forma de pers. 1 a pf. simplu a verbului *a zice*, întrebuințată la perf. compus, pers. 3: Și astfel au *zîș* (Transilvania. Ung. 1893, p. 381).

Imperativul. Forma arhaică (lungă) a imperativului negativ (pl.): Nu-l *umflareț*, / nu-l *gîmfareț*, / nu-l *pocireți* (Sîsești Mehedinți. Ungureanu). Nu *cuțitareți*, / nu *sfredelireți*, / nu *coacereți*, / nu *răscoacereți* (Sașa, Gorj. Șez., VIII, 113). Nu vă *mirareți* (Bumbesti-Pitic, Gorj. Grig.-Rigo, 61) Nu *cuțitareți*, / nu *junghiareți* (Stroești, Vilcea. Tocilescu, 1592). Forma pentru sg. Nu-*nțepare* / nu *săgetare* (Răchitova, Hunedoara. Vasiliu, H., 63, XXIV).

Infinitivul lung: Dar în coarne ce-mi d-*aveare* (Răcășdia. Novacovici, 125). Carne albă n-oi *stricare* (Ieud, Maramureș. Bîrlea, C., 362).

Vocabular

CĂMINAR s.m. „acel care strîngea impozitul asupra băuturilor spirtoase“. Doi ghidigii negri, / Din cei ai *căminarului* (Moldova. Lupașcu, 26, 24).

JUDECEASĂ s.f. < *jude*, aici „ființă infernală“. Se întîlni pe cărare / Cu *judeceasa* mare (Ardeal. Conv. liter., XXV, 1891, p. 361).

TIST s.n. „post militar, planton“. Să umbli din *tist* în *tist* (Bumbesti-Pitic, Gorj. Grig.-Rigo, 92).

VODEASĂ s.f. „soția voevodului“. Ce *vodeasă* (Mitocul Dragomirna, Bucovina. Marian, *Nunta*, 23). *Vodeasî* (Mitoc, Dorohoi. Vasiliu, 49/X).

PERSONAJE MITICE SAU INFERNALE

Invocația unor personaje mitice sau infernale e frecventă. Le înșirăm numele în paginile următoare.

ANGLEZOAICA s.f. „englezoaica“ (termen de ocară, pentru a denumi o ființă infernală). Să i se descheie / Deochetura, / Strigoaica, / Moroaica, / *Anglezoaica* ! (Costești, Vilcea. Tocilescu, 555).

APEȘ n. pr. Tu moș *Apeș*, / Ai să ieși: / Dar n-ai să ieși tu, / Ci să iasă băieții tăi, / Să-i faci slujitorii mei. (Gresia, Teleorman. Tocilescu, I, 667); cf. moș *Apeș* (j. Argeș), LR, XXII, 1973, p. 577.

ARȘINI n. pr. „niște codri mitologici“ (Marian). În vîrvi munților, / În codrii *Arșinilor* (Bucovina. Marian, D., 223).

ARVAȘ nume propriu; cf. n. pr. *Arvat* (p. 183) și *Arva* (p. 420, N. A. Const.). În dealu lui *Arvaș*, / Șapte care de brîncă am încărcat (Tutova, Argeș. Cîușanu, 136, 11).

BABIȚĂ s.f. „duh rău“. O *baghiță* mîncăcioasă (Moldova. Lupașcu, 29, 29).

BELIZAR n. pr. numele generalului bizantin (494—565), pătruns în folclorul nostru; aici „diavol“. Pe *Belizar* călcai / Și îndată țipai (Săcueni, Dîmbovița. Hasdeu, Chest., 4, p. 294).

BOBOANĂ s.f. „umflătura ganglionilor, prin inflamare; vrăjitorie; strigoi“ < magh. *bábona* (< slav. de nord, Tamás); Popinceanu, 126. Ducă-se de pe om buba, necazul,

ura, / *boboanele*, măiturile, în codrii Hațegului (Vașcău. V. Sala, nr. 44, p. 10). Întilnit-o *bonbonii*, / *Bonboanele* (M-ții Apuseni. Pavelescu, 172, 1).

BOROI s.m. „drac“ (< *moroi*). Despica-i-s-ar ochii, / *Boro-iului*, / *Boroaicei* (Romanați. D. Ionescu, II, 70).

BORZĂ s.f. „fantomă, spirit rău“ (cf. magh. *borzas*, *borzos*, Tamás). *Borză* înborzată (Vicovul de s., Rădăuți. Marian, *Nașt.*, 35). *Borză* îmborzată, / *Borză* blestemată (Moldova. Pamfile *Dușm.*, 274; Marian, *Nașt.*, 35—6; *Id.*, D., 231). *Borza* fioresă, / *Borza* scârîndeaua (Bucovina, Marian, D., 231).

BOSCONIȚĂ s.f. „vrăjitoare“. A ieșit cuconița / *Bosconița* (Bucovina. Marian, *Nașt.*, 294).

BOSORCĂU s.m. „vrăjitor, strigoi“, *bosorcaie* s.f. „strigoaică, vrăjitoare“ (Candrea, *Oaș*; Pap. *Maram.* < magh. *boszorkány* „Hexe, Nachtgespenst“, Tamás). Aici, abreviat: Cu papuci de *bosăi* / te-or încălța [e vorba de o fată] (Comănești, Bacău. I. Cr., VI, 336/67). Se-ntilni cu ... / Strigoi și *bosorcăi* (Nejorid, Bihor. Sc. Gherla, 147). Unde Dumnezeu ti-o lăsat ... / Pă capu *bosorcăilor* (Sîrbi-Budești, Maramureș. Arh. Inst. folc., 4 I. c). Voi strigoi, voi *bosorcoi* (Bîrsana, Maramureș. Bîrlea, C., 377). S-a și întilnit ... / Cu *bosorcăii* / Și cu *boșorcăele* (Cîmpulung, Bucovina. Marian, *Leg.*, 335).

BUDUHALĂ s.f. „boală (răceală, guturai) (Scriban); „duh rău“. Mamonul Mamonilor, / cel mai mare peste zmei, / Peste toate *buduhălile*, / Peste toate nătătăile (Vașcău. Sala, nr. 45, p. 5).

BUHADEICĂ s.f. „duh rău“ (cf. *buhă* „bufniță“, *buhădie* „buruiiană mare“ *DA*). Și mă-ntilnii / [Cu strigoi, moroi] Cu *buhadeicile* (Stroești, Vîlcea. Tocilescu, 1567).

CATAROI-CATAROAICĂ s.m. și f.; „duh rău“; acei ce pocesc“ (*Șez.*, XVIII). *Cataroi* cu *cataroaice* (Călărași, Botoșani. *Șez.*, XVIII, 51). Nouă *cataroi* / strigoi (Nemțisor, Ialomița. *Șez.*, II, 88). 99 tartori cu *cataroaicele* lor (Huși. Păsculescu, 138, 23).

CĂU, CĂUA interj. pentru a speria copiii; aici, substantivat. Merg *caua* pe perete / și mănîncă șapte fete (Pamfile, *Dușm.*, 272—273; Marian, *Nașt.*, 342).

CEASUL, CEASOROAICA s.m., s.f. „duhuri rele“. Ceasul cel rău cu *ceasoroaica*¹ (Berbinceni, Bacău. *Buciumul*, III, 136).

CERNEȘ n. pr. derivat din *cerni* vb. „a înnegri, a vopsi în negru“ (Mihăilă, 195), aici „duh rău“. *Cerneș* bea din os (Huși. Păsculescu, 149).

CIOASE s.f. pl. „duhuri rele“² (< *uricioase*). Unde mergeți, *cioase*? (Transilvania. *Ung.*, 1893, p. 382).

CIOS s.m. „duh rău“. S-au întilnit cu *cios* buhos (Vîrful Cîmpului, Dorohoi. I. Cr., VIII, 212/287).

COLEȚI s.f. pl. „colică“; cf. *DA*; „duh rău“. Și s-a întilnit cu *coleții*-n cale (T. Măgurele. Nour, 56).

CONSTANTIN n. pr. numele împăratului Constantin cel Mare (274—337), păstrat în folclorul nostru. Amin, amin, / Împăratu *Costantin* (Ciîneni, Vîlcea. *Șez.*, XI, 38/XXIII).

COSMA n. pr. Sf. Cozma, din calendarul ortodox, pomenit la data de 1 iulie (Bogrea, *Pag.*, 124—125). Amin, amin, / *Cosmă* de vin (Păncinești, Huniedoara. Rete-ganul, 279).

DAT s.n. „farmec“ (*DA*). Cum silitra sparge cetățile și țările, / așa să se spargă toate pagubele, / *daturile* (Giulești. G. Dem. Teod., 384).

DEDEOCHI și DIO DEOCHI s.n. *deochi* „îmbolnăvire, fermecare provocată de privirea cuiva“. Eși *dedeochi* / Dintre ochi (Ardeuani, Bacău. I. Cr., IV, 83). Mă-ntilnii cu *dedeochiu*-n-cale (Băile Săcele. *Șez.*, XII, 180). Fugi *diochi* / *Dio deochi* (Romanați. D. Ionescu, II, 59).

DEDEȘ n. pr. „cel ce dă cuiva ceva“ (Păsculescu); din pf. s. pers. 3 *dete* (*a da*): *Dedeș* bea din piele (Huși. Păsculescu, 149, 52, 1).

¹ v. „formații de cuvinte“, s.v.

² v. „formații de cuvinte“, s.v.

- DEOCHETOR s.m. „personificarea deochiului“ (E. Petrovici); „ființă care are calitatea de a deochia“. Să-ntilni Ion cu *deochitoriu*-n cale (Banat. Petrovici, *Alm.*, 110/91).
- DEOCHIET s. „farmec, deochi“ (*deochi*, ital. *malocchio*, Popinceanu, 54). Dă-i *ghiochet* dă om curat (Nojarid, Bihor. Sc., Gherla, 148).
- DURE (*de pădure*) s. „duh, spirit de pădure“; cf. *durdure de pădure* (Bîrlea, *Antol.*, I, 338); prescurtat din *pădure*. Fugi *dure* de pădure, / Du-te mai în fund în pădure (Borșa, Maramureș. Arh. Inst. folc., 3886 I c.).
- FA(CE) vb. „a fermeca, a vrăji“; cf. *facere*. Aici nu te *fa*, / Aici nu te spurca (Maramureș. Țiplea, 99).
- FARAON s.m. „diavol“, *faraonoaice* s.f. pl. (nume dat avînd drept criteriu culoarea întunecată a feței, Popinceanu, 257). Cu nouă *faraonoaiși* (Certășești, Tutova. Vasiliu, 24/XVI).
- FRECAT s.n. „descîntătorul sau descîntătoarea scopesc [scuipă] de trei ori și scopitul îl *freacă* bine cu piciorul“ (p. 8). [Descîntec de *mătriciu* (cîrcei)] Cînd fusei la mijloc de cărare, / Mătricele mă întîmpinară, / Mătricele cu *frecatul* cel mare (Vălenii-Șomcutei-Mari, Bucovina. Marian, *Nașt.*, 8).
- FRÎNC n. pr. „nume generic pentru occidentalii de rasă latină (francezi, italieni)“ *DA*. Aici, duhuri rele. V-ați făcut curte de piatră, / Batăr caii *frîngii*-ș bată / Și-ntrînsa să nu străbată. / Noi cu *frîngii* ne-am bătut (Șanț, Năsăud. *Sociol. rom.*, I, 1936, p. 15).
- GIOI n. pr. cf. Bogrea, *Pag.*, 420: „un descîntec de bube“-dulci ... păstrează ... ca reflex cărturăresc în popor, numele lui *Joie* și *Apollo*“; cf. *joimărită* „croquemitaine“. Și m-am închinat / La *Gioi* și *Apîlo* (Novaci, Gorj. Pamfile, *Boli*, 18,50).
- GOSPODI COMINA: slavonism: „doamne miluiește“. *Gospodi comina* (refren) (Docăneasa, Tutova. Șez., XIV, 107; Alexandria. Ionașcu-M., 91).
- GRIVA n. de cătea (Scriban), aici „demon, ființă infernală“; cf. *Grivăn* „cățelul pămîntului“ (Popinceanu, 29). Ado moașă druga / Să lovesc pă *Griva* (Dănești, Gorj. Șez., XIV, 113/I).
- HALĂ s.f. „duh necurat; monstru“ (*DA*); Popinceanu, 59. Dacă sînteți din iele, / Dacă sînteți din *hale* (Bechet. Oltenia, Laugier, 127). *Hali* din vînt te-or adăpa (M-ții Apusenii. Pavelescu, 179). Și cu *heli* din vînt / Și cu *heli* dintrî-*ele* (Bihor. Pavelescu, 152, 38). Stu *cală* (Șopotul nou, Almăj. Petrovici, *Alm.*, 123/123).
- ID, IDURI, IDUROAICĂ s.m. și f. „duhuri rele“. M-am uitat la răsărit, / Mare grozăvie am văzut ș-am auzit, / Așa veneau 99 de draci cu drăcoaicele, 99 de *iduri* cu *iduroaicele* (Tătăruși, Suceava. Șez., XI, 58).
- IERODIECI s.f. pl. cf. *ierodiacon*, aici „zîne rele“. L-au întîlnit: / Doamnele, / Domnițele, *ierodiecile*, adecă zînele și elele (Berbinceni, Bacău. *Buciumul*, III, 138).
- ILMA, n. pr. „divinitate feminină“. Și sfînta *Ilma* înfocată (Ciocănești, Argeș. Șez., XI, 60).
- IORDAN n. pr. Riul în care a fost botezat Isus; numele lui revine deseori în folclorul nostru. M-au purces la fîntîna lui *Iordan* (Bălăbănești, Tutova. Hasdeu, *Chest.*, 15, p. 31). La fîntîna lui *Iordanaulă*, / găsii pe Viforaulă (Argeș. Ionescu-Buzău, 413).
- IROASE s.f. pl. „ființe supranaturale“; cf. n. gr. *ιερός* „sacru“ (Papahagi, *Maram. s.v.*); sensurile lui *iroși* din *DA* nu corespund. M-am întîlnit cu *iroasele* (Telciu, Năsăud. Șez., XXV, 136).
- ISBILA și IȘDILA n. pr. „duhuri rele“ (< vb. *izbi* ? sau remiscență cărturărească din *Cibela* „mama zeilor“?). Că omul N.N. ... / A mers pe cale, pe cărare, / S-a întîlnit cu *Isbela* și *Ișdila*, / L-a izbit, l-a trîntit, l-a smîncit (Vașcău. V. Sala, nr. 41, p. 3).
- ÎMPELIȚATĂ adj. „necurată, îndrăcită“; cf. *peliță* „piele“, *împelițat* „îndrăcit“. Fată *împelițată* (Săliște, Maramureș. Bîrlea, C., 366).

JOLNĂ s.f. „umflătură, bubă-mare (DA); de aici, „zine rău-făcătoare“. *Joalnă* de zi, *joalnă* de noapte (Adâncata, Suceava. Sfichi, 1032). Nouă *jolni* parte bărbătească ... / *Jolnă*, *jolnă* înfocată (Virful Cîmpului, Dorohoi. I. Cr., VII, 206/27). *Jolnă* cu nouă pui (Moldova. Lupașcu, 41).

LAMOSTE s.f. „boală de copii, provoacă un fel de slăbiciune generală“ (Nour); „zine rele“. Astă-noapte / Au umblat *lamostele* / Pe o cale / Pe o cărare (Balaci. Nour, 59). *Lamoste* de la cocoși (se repetă: *lamoste* din revărsatul zorilor) (Roșiorii-de-Vede, Teleorman. Tocilescu, 645); *lămosti* vb. „a îmbolnăvi pe cineva de lamoste“. Să-l lăsați pe cutare, / Să nu-l mai coleşți, / Să nu-l mai lămostiți (Id., l.c.).

LER ÎMPĂRAT n. pr. „personaj legendar“ (v. Rosetti, *Colinde*, p. 24 ș.u.). Să te duci la fetele lui *Ler* împărat (Valea-cu-apă, Gorj. Șez., X, 25). Fetele lui *Ler* împărat (Gresia, Teleorman. Tocilescu, 656). M-am tă(l)nit cu Savalina, / și cu Madalina și cu *Ler* împăratul (Sîngiorgiu, Năsăud. Șăin., *Iele*, 13).

LIGHIOANĂ s.f. „animal fantastic“. La cal, cap de *ligan* (Gostăvați, Romanăți. D. Ionescu, I, 135).

MADALINA n.pr. f. „duh rău“. M-am tă(l)nit cu Savalina / și cu *Madalina* și cu *Ler* împăratul (Sîngiorgiu, Năsăud. Șăin., *Iele*, 13).

MAMON s.m. „diavolul“; *mamornițoiu*, *mamornița*, *marmora*, *marmoroiu* „duh necurat care pocește pe om, luîndu-i graiul numai“ (Șez., XIV, 113), cf. gr. μαμωνᾶς, r. *mamóna* „gefrässiger Mensch“ (Vasmer), s-cr. *mamon* „unul dintre draci“ (Skok). Ieu nu scutur pomu / Că scutur *Mamonu* (Runcu Salvei, Bistrița-Năsăud. Arh. Inst. folc., 3885 I m). *Mamonul* *Mamonilor* / cel mai mare peste zmei (Vașcău. V. Sala nr. 45, p. 5). *Mamornița* cu *mamornițoiu* (Gresia, Teleorman. Tocilescu, 549). Tu, *mamorniço* (Drăgășani, Teleorman. Tocilescu, 596). *Marmora* cu *marmoroiu* (Docăneasa, Tutova. Șez., XIV, 113).

MAMULAN, MAMULOAIĂ s.m. și f. „duh rău“ (< *mamon*, v. mai sus). Și-am venit să te întreb / De *mamuloni* / Și de *mamuloaice* (Stroești, Vilcea. Tocilescu, 1563).

MARIN s.n. „un fel de bubă rea ce tot coace“ (Sala); „duh rău“. Când fu la miez de cale, se întâlni cu *Marinul* în cale. (Vașcău. V. Sala, nr. 42, p. 3).

MAROGA s.f. deformare din *moroaică* (Bogrea, Pag., 449); v. *moroi*. Să te duci / la *Maroga* (Giulești, Ilfov. G. Dem. Teod., 358).

MICOTEL adj.: *mic-micotel* „diminutiv de la *mic*“; cf. *Micuțel* (Pascu, 147), „diavol“. Mă întâlني cu un mic *micotel* (Breb., Prahova. Hasdeu, *Chest.*, 11, p. 293).

MILIALIFIE v. gl. „*milili aleffi*“ = *milostivnișil*“ = *ielele* „zine rele“. Maica Mărie se ruga ... / Și *Milialifie* să vorbia (Bănia, Almăj. Petrovici, *Alm.*, 118/110).

MIRODIȚĂ s.f. „zînă rea“ (< *mironosiță* „purtătoare de mir în biserică“, Popinceanu, 183?). Se luară, se duseră / Nouă *mirodițe* (Transilvania. Ung., 1892, p. 378).

MOROAIĂ s.f. „strigoaică“. De-o fi deochiat / De *moroaică*, / De strigoaică (Balota, Dolj. Șez., XIV, 102/XLII).

MOROI s.m. „strigoii“ copil mort nebotezat, care își chinuiește mama apărînd noaptea sub formă de strigoii (Popinceanu, 56—57)“, v. sl. *morŭ* „moartea“, Vasmer, 156, s-cr. *mōra* „incubus“ (Skok), Candrea, *Folcl. med. rom.*, p. 152—156. Tu, *moroiule* (Poureni, Dolj. I. Cr., VIII, 181). Mă-ntilni cu nouă *moroi* (Ieud, Maramureș. Bîrlea, C., 331). [De alungat *muronii*. Se adresează celui din mormînt] (Domașna, Severin. Șez., XXIV, 96). Întilni noo *moroni*, / Cu noo strigoni (Lăpujul de s., Huniedoara. Vasiliu, 52).

MOȘU CODRULUI s.m. „ființă supranaturală“ („der Wald-onkel, nachfolger des Faunus oder Silvanus“, Popinceanu, 59). Tu Mamă a pădurii, / Tu cu *Moșu Codrului* (Vadu Dobrei, Huniedoara. Vasiliu, H., 57).

N.B. *Moșul din Pădure*, duh rău care mănîncă copii. Apare în folclorul din Oltenia și Transilvania, alături de *Mama Pădurii*. În folclorul popoarelor slave există un personaj

asemănător, „Patron“ sau „rege“ al Pădurii. „Bătrînul din Pădure“, personaj mitic al arabilor ismailieni, ar putea fi alăturat duhurilor rele evocate mai sus. (V. nota noastră din volumul de omagiu „Evel Gasparini“, prevăzut să apară în Italia, în 1975).

NAFTULIU n. pr. „diavolul“. Și s-o întâlnit / Cu Șăican și cu Naftuliu. (Berislăvești, Argeș., Șez., XI, 59/III).

NĂTĂTAIE s.f. (v. *nățimănă* „namilă“ Scriban); „duh rău“. Mamonul mamonilor, / Cel mai mare peste zmei... / Peste toate buduhăile, / Peste toate *nățătăile* (Vascău. V. Sala, n. 45, p. 5).

PĂDUROI s.m. „demon al pădurilor“ (DA). Tu, *păduroiule* (Cătane, Dolj. I. Cr., I, 14/1). Bubă cu codroni *pădu-roni* (Lunca-Cernei-de-s., Huniedoara. Gorovei, D., 255).

PĂMÎNT s.n. „invocare solemnă“ (ecou al păgînismului). *Pămînte*, părinte (Zegaia, Mehedinți. Șez., XXV, 80).

PIELEȘ n. pr. derivat din *piele* „cel îmbrăcat cu piele“ (gl.); duh rău. *Pieleș* bea din carne (Huși. Păsculescu, 149, 52).

POTCĂ s.f., *potcoi* s.m. „duh necurat“ (v. sl. *potŭka* „Begegnung, Popinceanu, 198). Și m-am întâlnit / cu *potca*, cu *potcoiu* (Docăneasa, Tutova. Șez., XIV, 113; Comănești, Bacău. I. Cr., VI, 48/177). *Potcă* lină (Romuli, Năsăud. Șez., XXII, 99). Albeață prin *potcă* (Prețești. Suceava; Șez., I, 124; M-ții Apuseni. Pavelescu, 176, 2). Un'te duci cu *potcă*, cu *potculeasă* (Mogoșești, Dorohoi. I. Cr., VII, 88/222). Chei bubă neagră de sete, / De foame, de *potcă* (Taslău, Neamț. Tocilescu, 1532). Mi l-o întâlnit... / *Potca* cu *potcoaica* (Luceni, Stîncă, Iași. Șez., II, 146; Moldova. Lupașcu, 20—21 42). S-o întâlnit cu *potca* de pădure (Șăliște, Maramureș. Birlea, C., 370). Cîm are un om *potcă*, aduc un schine din mezuină, și-l ard și țip 9 jaruri de schine în apă (M-ții Apuseni. Pavelescu, 141 f). S-a întâlnit *potca* cu *potcoii* / Cu chilog în pohod (Gogești, Tutova. Tocilescu, 1515) Întoarce *potcă* înapoi (M-ții Apuseni. Pavelescu, 127). Ceas de *potcă* să-i lăsăm (Bucovina. Marian, D.,

167). Așa să se stingă *potca* și deochetura (Uscăți, Neamț. Tocilescu, I, 1517). S-o țipat prin *potca* cea mare (Vascău. V. Sala, nr. 42, p. 12). Chei *potcă gie* (= vie) (M-ții Apuseni, Pavelescu, 141, 39). M-am întâlnit cu 99 di *potcioi* / Cu 99 di *potci* (Cotîrğaș, Suceava. Șez., III, 136). [Descîntec de *potcă* și *deochi*] De-i *potca* din dos / De-i *potca* din față (f. loc. Cluj? Ung., II, 1893, p. 384).

RANA, RĂNOIUL n.pr. „duhuri rele“. Opurces N. / Pe cale... / Grasă și frumoasă... / Dar cînd o fost / La mijloc de cale... / O-nțilnit-o / Pocitura / Cu Pocituroiul, / *Rana* cu *Rănoiul* (Boian, Bucovina. Marian, *Înmorm.*, 13). Înainte i-o ieșit / *Răhnoi* cu *Răhnoaie* (Bucovina. Marian, D., 171).

RĂITAN n. pr. „diavolul cel mic“ (II, p. 194). A plecat / *Răitan* / Sorsan, Din vad în vad / În casă a intrat, / Pieptul cu brațele le-a încleștat / Sîngele l-a turburat (Cioroiul, Romanați. D. Ionescu, II, 16).

SANCĂ, SAMBĂ s.f. „duh rău“ (cf. bg. *samka* „alleinstehende Frau“?) Întîlnitu-l-a *Sanca* / Cu Săncioiul (Gavodinești, Covurlui. I. Cr., II, 127; Ialoveni, Lăpușna. Ștefănuță, 168/212). Strigoiu cu strigoaica, / *Săncioiu* cu *Săncioaica* (j. Bacău. I. Cr., VII, 213). *Sămcoiul* cu *Samcoaica* (Tereblecea-Siret, Bucovina. Marian, *Leg.*, 326). Cu *Samca* și cu *Samcoaia* (Bucovina. Marian, Nașt., 377). Și s-a întâlnit, / Mîncăturile, / Deochitorilor, / *Săncile*... / Unde vă duceți *săncilor*? (Focșani, Putna. Grig.-Rigo, 161). *Samca*-n brațe prinsu-l-a (Bucovina. Marian, D., 207). *Samcă* naramgie (Tereblecea, Siret. Marian, *Leg.*, 326). Unde grăbiți / Voi nouă *sambe* albe (Ardeal. Gorovei, D., 213). 9 *sambe* albe pe dealul Deleleului (Rășinari, Sibiu. Schmidt, 35/II). Pe cale, pe cărare / 9 *sambe* albe (Ardeal. Prexl / *Conv. liter.*, XXV, 1891, p. 354).

SANCTIOAN s.pr. „Sf. Ioan“ (element savant sau transcriere savantă?) Ioane, *Sanctioane* (Bozinciu, Dorohoi. I. Cr., VI, 10/60).

SARSAN n.pr. „diavolul cel mare“ (II, p. 195). A plecat / Răitan / *Sarsan* / Din vad în vad... / În casă a intrat, / Pieptul cu brațele le-a încleștat, / Singele l-a turburat (Cioroiul, Romanăți. D. Ionescu, II, 16).

SAVALINA n.pr.f. „duh rău“. M-am tă(l)nit cu *Savalina*, / și cu *Madalina* și cu *Ler* împăratul (Sîngiorgiu, Năsăud. Șăin. *Iele*, 13).

SILVESTIȚĂ s.f. „de la Sf. Silvestru, al bisericii ortodoxe, sărbătorit în ziua de 2 ianuarie“; duh rău. *Silvestiță* pestriță / prinde-te de peliță (Fără indicație de loc. *Sez.*, I, 200). *Silevestiță* pestriță (Socea-Cindești, Neamț. Tocilescu, 1540).

SÎLEA SAMODIVA n.pr. „monstru solitar“ (cf. *sancă*), de origine sîrbească (Bogrea, *Pag.*, 10). Plecă / *Sîlea Samodiva* (Romanăți. D. Ionescu, I, 113).

SOARE, în invocație, rest al cultului păgînesc: Sfînt *soare*, saie, răsăie (Vadu Izei, Maramureș. Arh. Inst. folc., R.R.). *Soare, soare*, Sfinte *soare* (Bărbătești, Vîlcea. Tocilescu, 559).

SORVIOR n.pr. „duh rău“. Că a venit *Sorvior*, / cu zece surori (Zigorenii, Argeș. *Sez.*, XI, 30/V).

STATICOT n.pr. „diavolul“. Ci să să fie mirat de *Staticot*, / Cu barba d-un cot (Maidan, Caraș-Severin. Hasdeu, *Chest.*, 18, p. 160).

STELE s.f. în invocație, rest al cultului păgîn: *Stelelor*, suro-rilor (Vadu Izei, Maramureș. Arh. Inst. folc., R.R.).

STEREGOI s.m. „strigoi“, *steregină* s.f. „strigoaică“ (< *strigoi* < lat. *striga* „Hexe“ + suf. -oi, Pușcariu, 1657). *Steregoi* cu *steregoi* (Răchiciova, Hunedoara. Vasiliu, H., 63/XXIII). Întîlnitu-l-a ... / Striga cu *strigoiul* (Găvădinești, Covurlui. I. Cr., II, 127). Întîlnii noo moroni / Cu noo *strigoni* (Lăpușul de s., Hunedoara. Vasiliu, 52). *Stiriginile* strigară (Romanăți. D. Ionescu, II, 68).

STRIGĂ s.f. „strigoaică, duh rău“. Descîntecul de *strigă* (Vașcău. V. Săla, nr. 42, p. 15). *Strigă*, rîmna, muma-pădurii (Arh. Inst. folc., 3240 II n.). De-o fi deochiat de *strigă* (Vîlsănești, Vîlcea. Bălășel, 11). Întîlnitu-l-a / *Striga* cu strigoiul (Găvădinești, Covurlui. I. Cr., II,

127). Luatu-s-au *strigele* / Și scorpiile (Bucovina. Pamfile, *Dușm.*, 100).

ȘALBOACĂ s.f. „duh rău“ [De alungat muronii; Se adresează celui din mormînt] Că dacă tu vei ieși / tare rău de tine o fi... / și pușcașii s-or scula ... / și *șalboacele* or striga (Domașnea, Severin. *Sez.*, XXIV, 96).

ȘAICAN n.pr. „diavolul“. Și s-a întîlnit / Cu *Șaican* și cu Naftuliu (Berislăvești, Argeș. *Sez.*, XI, 59/III).

TARTACOT s.m. „pitic din povești“; duh rău. A plecat *tartacot* / Cu barba d-un cot (Romanăți. D. Ionescu, II, 97). Fugi *tătăcot* / Cu barba d-un cot (Turcești, Vîlcea. Tocilescu, 1614).

*URCOI s.m. *urcoaie* s.f. „strigoi“, „procletul, dracul“ (Bogrea, *Pag.*, 245, 472). Pe *urcoi* și pe dracoi / Io-i duce-n munții Sinaiului (Archiud, Cojocna. Cîmpeanu- B., 47). S-o tîlnit cu 9 *urcoi* / Cu 9 *urcoaie* (M-ții Apuseni. Pavelescu, 139, 36). Și formele alterate: Să-ntîlni cu *curoii* și *curoaiele* (Pavelescu, 127). *Curcoii* și *curcoaiele* (*Id.*, l.c.) De fapt: cu *urcoii*. De-i *urcoi* cu de *urcoaie* (f. loc. Cluj? *Ung.*, p. 384).

VELZEVU n.pr. „Belzebut, căpetenia dracilor“. Tu, *Velzevule* ce ești (Bucovina. Marian, V., 21).

VÎLVAȘ s.m. „vrăjitor; duh rău“ (< *vîlvă*, v. sl. *vlǫxvŭ* „Magier, Zauberer“, Aitzetmüller, 152 s.v.). Întîlnii noo moroni, / Cu noo strigoni, / Noo săjetași, / Cu noo *vîlvași* (Lăpujul de s., Hunedoara. Vasiliu, 52).

ZÎNĂ DE CÎINE s.f. Expresie folosită ca blestem. Of zîne, *zîne de cîne* (Vînători, Botoșani. *Sez.*, XXII, 37).

TABU

Numele zinelor răufăcătoare, a duhurilor, a diavolului și a altor ființe malefice sînt interzise. Pentru a nu le pronunța, se folosesc perifraze, nume comune sau nume proprii al căror sens este inversat.

Iată înșirarea cîtorva elemente din această categorie: *divănesele, dînsele, iele* (pron. pers. fem.), *împărătesele, jupînesele, doamnele, domnițele, preotesele, frumoașele, albele, trandafiriile, bunele, milostivele, harnicele, ciudatele, puternicile, maestrele, șoimanele* („vinătoare cu șoimi”), *vîntoasele, Sevastița, Magdalena, Rujașina* (nume proprii luate din cărțile populare, v. Mihai Pop. „L'incantation-narration, mythe, rite”, în *Festschrift für Robert Wildhaber*, 1972, p. 543). Vezi și numele înșirate de I.-A. Candrea (Folcl. med. rom., 118).

ARMĂSĂROAICĂ s.f. „duh rău”. Voi băbițelor... / Certăți-vă cîrlanii... / *Armăsăroaicele* / Să nu mai vie s-o cuțiteze (Bogdănești, Vilcea. Bălășel, II, 94).

CEAS-RĂU n.pr.: se evită pronunțarea numelui ființei infernale. S-o-ntîlnit cu *Șas-rău* (Cristescu, *Arh. p. șt. ref. soc.*, X, 1932, p. 373).

COCONEAȚĂ s.f. „cucoană, titlu de noblețe”; aici, „duh rău”. Voi *coconețelor*, / Voi jupîneselor (Dobrița, Gorj. *Arh. Inst. folc.*, 3240 II p.).

DIE interjecție desprinsă din *păpădie*; invocare a unui spirit favorabil. [Descîntec de întoarcerea laptelui] Iară tu

die, / *Die*, păpădie, / Zi untului să vie (Bucovina. Marian, D., 140).

DIOCHIOI s.m. DIOCHIOAIA s.f. „personificarea deochiului”. *Diocchioia* / Cu *Diocchioiu* (Boian, Bucovina. Marian, *Înmorm.*, 13). Dialectal, *deotori* s.m. pl., *deotoriță* s.f., „cei ce deochiesc”. Mă-ntîlnii cu nouă moroi... / Cu nouă *deotori*, / Cu nouă *deotoriță* (Ieud, Maramureș. Birlea, C., 331).

DIVĂNESE s.f.pl. „care face parte din divanul (= sfatul domnesc)”, aici „duh rău”. Peste toate cucoanele, / Peste toate *divănesele* (Săcueni, Dîmbovița. Hasdeu, *Chest.*, 4, p. 307).

GOGĂ s.f. „spirit rău, joimăriță”. Mare *gogă* te-a mîncea (Reteag. Reteg., *Starostele*, 7).

HALE pron. dem.: probabil, *alea*, cu aspirație inițială, pentru a denumi *ielele*. Dacă sînteți din iele, / Dacă sînteți din *hale* (Bechet, Oltenia. Laugier, 127). Și cu *heli* din vînt / Și cu *heli* dintri-*ele* (Bihor. Pavelescu, 152, 38).

IELE s.f.pl. „zîne răufăcătoare” (v. *hală* și *hale*; Șăin. *Iele*). L-au întîlnit / Doamnele / Domnițele / Ierodiecile adică Zînele și *Elele* (Berbinceni, Bacău. Pîrvescu, 80). Dacă sînteți din *iele*, / Dacă sînteți din *hale* (Bechet, Oltenia. Laugier, 127). Și cu *heli* din vînt / Și cu *heli* dintri-*ele* (Bihor. Pavelescu, 152, 38). n.f. *heli*, pronunțare dialectală, cu aspirație inițială; [Au luat de acasă o femeie. Irod și Irodasa au lăsat-o] „Întru *Iele*”, cu fapt, „Între-*Iele*” cu mătriș etc. (Sîngiorgiu, Năsăud. Pîrvescu, 81, 17).

INS s.n. „fel, categorie” (feluri de vînt: negru, vînat, galben etc.); aici, duh rău. Ieși vînt cu 99 de feluri / *insu* alb (Vașcău, Bihor. Șez., VIII, 111). *Inse* s.f. „zîne rele, iele” (< *îns*). Și trei *inse* că întîlnii (Craiova, Oltenia. Laugier, 134).

IZDAT s.n. „drac; umflare de stomac; dureri de pîntece” <tc. *izdiad* (Bogrea, *Pag.*, 270). Tu *isdat* necurat (Hălău-

gești-Zăicoiu, Dolj. *I. Cr.*, VIII, 152). Mătricele / *Isdăturile* (Poureni, Dolj. *I. Cr.*, VIII, 181). Fugi *izdat* / Turbat (Romanați. D. Ionescu, II, 109). Eși *izdate* (Șerbănești, Vâlcea. *Șez.*, III, 196). *Izdat* / Nebotezat (Țepu, Tecuci. Pamfile, *Boli*, 40, 59). Fugi *izdate* blestemate (Siseștii de j., Mehedinți. Tocilescu, 1552). Fugi *izdate* / necurate (Sadova, Oltenia. Laugier, 117). Crepi *izdate* (Bucovina. Marian, *Nașt.*, 40). Fugi *izdate* / îndălate (Govora, Vâlcea. *Șez.*, XI, 42/III). Tu *izdate* morugate (Apele-vii, Romanați. D-trescu B., 19, p. 190, V).

ÎNCORDĂTOR s.m. „diavol” < *încorda*. Dinainte i-o ieșit... / *încordător* cu *ncordătoare* (Bucovina. Marian, *D.*, 171). Ceas rău cu *încordători* (*Id. l.c.*, 194).

MAIESTRU adj. 1. „năzdrăvan”; 2. „înzestrat cu puteri magice” 1. Și pe murg *maiestru* m-o încălecat (Oancești, Maramureș. Bîrlea, C., 341). 2. apa s-o strecuri prin pietre / de *măiestre* (Drăguș, Făgăraș. Cristescu-Gol., 74).

MIRĂTOR, MIRĂTOARE s.f. „deochetor, deochetoare”. Fugi deochietoare, / Fugi, *mirătoare* (Romanați. D. Ionescu, II, 49). Să-ntilni cu deochitoriu / Cu *mirătoriu* (Stroești, Vâlcea. Tocilescu, 1567).

MIRĂTURĂ s.f. „deochi”. Așa spăl eu pe (cutare) / De toate deochituri, / De toate *mirături* (Bucovina. Marian, *Nașt.*, 56).

MIRIȘ s.m. „ființă care deoache” < vb. *mira*; cf. *mirător*. Înainte ieșitu-mi-o / *Miriș* și pîriș (Ieud, Maramureș. Bîrlea, C., 337).

MIROAICĂ s.f. „ființă care deoache” (*DA*). Toate *miroaicele* (Trepteni, Argeș. *I. Cr.*, VIII, 210/281). De-o fi deochiat / De *moroaică* / De strigoaică (Balota, Dolj. *Șez.*, XIV, 102/XLII).

MUGEO, MUGATA „duhuri rele” (< vb. *mugi* + suf. *-at*). Tu muta pămîntului ... te du la (cutare) / Tu *mugeo* cu *mugata*, să amuțești gura la (cutare) (Rudeni, Argeș. *Șez.*, VII, 92).

ORSU s.m. „ursu”; înlocuirea unui singur sunet a făcut cuvîntul de nerecunoscut. Să mai vii cînd o purta *orsu* cur de lup, / și lupu cur de *ors* (Moldova. Manuscris dinainte de 1792. *I. Cr.*, II, 297).

PAZĂ s.f. „boală de stomac”; cf. *izdat*. [Descîntec de *pază*] O plecat *paza* curată / necurată / Din sat / În alt sat (Breaza, Buzău. Grig.-Rigo, 142).

PERIT s.m. „duh rău; tabu: pentru a se evita folosirea cuvîntului respectiv”. M-au întîlnit cel *perit* (Berbin-ceni, Bacău. *Buciumul*, III, 135). Am întîlnit lup crunt, / cu 9 neamuri de *pierit*: / *pierit negru* (Costești, Tutova. *I. Cr.*, VII, 90/228). *Cel-perit* (de 3 ori): „un fel de scrofule la nas” (p. 86); se evită numele boalei. La (cutare), robu lui Dumnezeu, / Că-i plin de *cel-perit* (Bucovina. Marian, *D.*, 84—85).

(Ăi) RĂIAICI ca n.pr., numele diavolului fiind interzis. *Ăi răi* (Turcești, Vâlcea. Tocilescu, 1603). Și-a găsit pe *cei răi* / *Cei răi* însuflecăcioși (Țepu, Tecuci. Pamfile, *Boli*, 24, 93).

RĂOAICĂ s.f. „făptură care face rău (înlocuiește numele interzis)”. Cu răii și cu *răoaicele* (Ștefănești, Vâlcea. Bălășel, 30, 33).

SFÎINT adj. Descîntec „de iele (*sfinte*)”. Aici, *răsfinte* denumește „duhuri rele”, în opoziție cu leacurile „sfinte”. Tu apă Mare... / Cum ești mîndră curătoare, / Să fii și limpeditoare, / Să limpezești pe cutare din boala / din cele sfinte / ... de-o fi întîlneală din *răsfinte* / ... să iasă din trupul cutăruia (Peșteana de s., Gorj. *Șez.*, XI, 52/I).

STRICĂTOARE s.f. „duh rău”. I-a ieșit *stricătorile* (Buhoci, Bacău. *Șez.*, VI, 94).

STRÎNS s.n. „duh rău care provoacă boala strînsului sau falcăriță (contractarea maxilarelor)”. Cînd în mijloc de cărare / L-a-ntîlnit *strînsul* cel mare (Docăneasa, Tutova. *Șez.*, XIV, 116). Mi l-o întîlnit / *Strînsu* cu *strîn-*

soaica (Luceni, Stîncă, Iași, *Sez.*, V, 146). *Strînsu* cu *Strînsu* (Ialoveni, Lăpușna, Ștefănuță, 168/212). L-au întâlnit *strînsul* cel mare, / *strînsul* cu *strînsaica* (Berebinceni, Bacău. *Buciumul*, III, 136).

ȘOITANE s.f.pl. „iele, zîne rele“. Ai umblat, *șoitane* (Elisabeta, Teleorman. Grig.-Rigo, 68).

ȘOITAR s.m. „duh rău“ (v. *Șoitane* „iele“). Mă întâlnii pe cale, / pe cărare, / Cu un *șoitar* mare (Moldova. Gorovei, D. 389).

ȘOMÎLCĂ s.f. (*șomîlc* „șoarece, șobolan“; aici, „zîne rele“). Au plecat gîlcile / Cu *șomîlcile* (Iazu, Ialomița. I. Cr., V, 336).

ȘOPÎRLAIȚĂ s.f. „șopîrlă; differie“. Au venit 9 *șopîrlaițe* (Preotești, Suceava. *Sez.*, XIV, 61; Vlășinești, Dorohoi. I. Cr., VII, 89/221; Runcu Salvei, Bistrița-Năsăud. Arh. Inst. folc., 3885 I e; Botiza, Maramureș. Bîrlea, C, 356; Curtești, Botoșani, Tocilescu, 1516). *Sopîrlariț*, id. Nouă fete, nouă babe, / Și cu *sopîrlariț* (Ieud, Maramureș. Bîrlea, C., 355).

TEME s.m. „duh rău“. Eși *teme* / Nu te teme (Bucovina. Marian, V., 45).

JOCURI DE CUVINTE

Jocurile de cuvinte sînt compuse din două cuvinte, din care unul, în genere fără semnificație și inventat — sau deformat — după necesitățile contextului, rimează cu cel din limba comună.

AMIN — AMINATĂ: *aminată* interj. „amin, așa să fie“. *Amin*, *aminată* (Ieud, Maramureș. Bîrlea, C., 365).

AMIN-CODAMIN *Amin*, *amin*, *codamin* (Ciocănești, Argeș. *Sez.*, XI, 40).

ARAMINĂ — MINĂ: *aramină* s.f. „ființă proastă, ticăloasă, de nimic“ (*DA*). *Aramină* / *mină* (Negoiu - Cernii, Hunedoara. Vasiliu, H., 59, XV).

BREAZ — BOLIBREAZ: *bolibreaz* adj. din *breaz* „cal, bou, vacă, capră, pisică cu o pată albă în frunte, sau cu o dungă albă pe bot“ (*DA*). Bou breaz, *bolibreaz* (Tătăruși, Suceava. *Sez.*, VI, 90).

CIUISĂ — BUISĂ: Hăi *ciuisă-buisă* Din pădure-adusă (Gherța-Mare, Ugocea. Scurtu, 126/339).

CÎRTIȚĂ — MÎRTIȚĂ: *mîrtiță* s.f. „ceva mare, măricel, crescuriu“ (Păsculescu). *Cîrtiță*, *mîrtiță* (Huși. Păsculescu, 147, 46, 1).

CÎRTIȚĂ — PÎRTIȚĂ: *cîrtiță* s.f. „buboaie care se fac mai ales la picioare“. *Cîrtiță*, *pîrtiță* (Docăneasa, Tutova. *Sez.*, XIV, 101).

- COSTOR — VOSTOR: *costor* s. „cositor” (Scriban). *Costor / Vostor* (Roșiorii-de-Vede, Teleorman. Tocilescu, 684). Să scoți, *costorule, vostorule* / Frigurile (Drăgănești, Teleorman. Tocilescu, 655).
- DĂLAC — MĂNDĂLAC: *măndălac* s.f. „o boală cu bube de mărimea unei alune”. Brîncă cu bubă, / Cu *dălac*, / Cu *măndălac* (Bujoreni, Vilcea. Șez., XII, 191/XIII).
- DOPOTE — TROPOTE: *tropot* s.n. „zgomot izbînd picioarele de pămînt”. Eșiți, nu faceți *dopote*, / Eșiți, nu faceți *topote* (Bihor. Pavelescu, 169,1).
- HUDURĂ — BUDURĂ: *hudură* s.f. „locuri sălbatice” (DA) Să rămîie / *hudură / budură* (Cicănești, Argeș. Șez., XI, 30/IX).
- HUIA — HANDRAHUIA: *handra* adv. „fără treabă, de geaba”; a umbla *handralela* „fără țintă”. O plecat *huia*, / *handrahuia*, / și-o găsit pe *huiu*, / *handrahuin* (Bucovina. Marian, *Insectele*, 299; Ibănești, Transilvania. Gorovei, 418).
- HULTUR — VULTUR: *hultur* s.m. „vultur”. *Hulture, vulture* (Gohor-Ireasca, Tecuci. I. Cr., VI, 89, 59). Cu *hulturul* l-oi *hultura* (Ungureni, Tecuci. I. Cr., III, 144).
- IJĂ — MIJĂ: *mijă* s.f. „joc copilăresc” (Scriban); *ijă mijă* (Ceparii-Bîrsăști, Argeș. Șez., VII, 91).
- IORDANAULĂ — VIFORAULĂ — LESPEZAULĂ: *Iordanaulă* n.pr. cu un augment afectiv, care se repetă. La fîntîna lui *Iordanaulă*, / Găsii pe *Viforaulă*, / sub o *lespezaulă* (Argeș. Ionescu-Buzău, 413).
- LUCĂ — NĂLUCĂ: *lucă* s.f. abreviat din *nălucă*. Fugi *lucă* / de *nălucă* (Negrești, Moldova. Gorovei, 276).
- MĂTRICE MĂTRICATĂ s.f. adj. „colici; cîrcei” (Marian). *mătricat*: „agravare a bolii; termen creat ad-hoc”. *Mătrice mătricită* (Maramureș. Țiplea, 98; I. Cr., VI, 149/193; Stroești, Vilcea. Tocilescu, 1578). *Mătrice matriculată* / Din cer picurată (Țugurești, Dolj. Geor-
- gescu St., 44). În *mătrice mătricoasă* (Adamești, Teleorman. Șez., VI, 98). Tu *mătrice mătriculată* (Ciîneni, Vilcea. Șez., XI, 61/IV). *Vetrică vetricată* (Mălăești, Oltenia. Laugier, 120; Brădești, Dolj. Florea, 97).
- MREANĂ — STEAMĂ: *steamă* adj. „cu coada în formă de stea” (Marian, 248). Este-o *mreană*, / Cu coada *steamă* (Bucovina. Marian, D., 247).
- NĂLUCĂ — PRELUCĂ: *prelucă* „poiană; trecătoare îngustă” (Scriban). Fugi *nălucă* / În *prelucă* (Boșoteni, Romani. D. Ionescu, II, 143).
- OLOCOI — BOLĂCĂI: *olăcăi* vb. „a se văita”. Ce te *olăcăești*, / ce te *bolăcăești* (j. Putna. Șez., XIII, 1).
- OSCHI — SCARAOSCHI. *Oschi, oschi, Scaraoschi* (Bucovina. Marian, D., 285).
- RARE — CĂRARE. Ce-ai plecat / pe *rare*, / pe *cărare* (Sișești, Mehedinți. Ungureanu).
- RĂURĂ, adaus la sfîrșitul cuvîntului: *Plecarăură* pă *cărăură* și se întîlni cu *șărpurăură* (= șarpe) (ms. din 1809. Gorovei, D., 404).
- ROASĂ — CUFUNDOASĂ: *roasă* adj. „prăpăstioasă”. Noi ne ducem la Valea *roasă*, / *cufundoasă* (Sirbi, Budești, Maramureș. Arh. Inst. folc., 3 II).
- STEA — BOSTEA. Una *stea, bostea* [continuă, pînă la zece] (Bucovina. S. Fl. Marian, *Alb. Carp.*, 1879, p. 56).
- STELE — BUCȘELE: *bucșele* epitet pe lîngă *stea*, impus de rimă. Una *stea*, / două *stele*, / trei *stele bucșele* (Lucșa, Năsăud. Șez., XXIV, 56).
- STEA — COCĂSTEA. Una *stea, cocăstea* (Vadu Izei, Maramureș. Arh. Inst. folc., R.R.).

TERMENI CU SENS OBSCUR

Cararate, / Conopate, / Netie, / Congapate, / Corban / *Cruce*, / *Cruce-n cer*, / *Hulduc*, / *Fă-l în sus*, / *Fă-l în jos*. / *De la pământ*, / *Leac să-i fie!* (Lipia, Buzău. Matescu, 862).
Da jalea malea, / Jatca, batea, / Uturisi, utur *bre*, / Chi marcin, / Uști *baba*, uști *mreana*. / Bît de *alun* (Răcășdia, Banat. Novacovici, 138).

Astfel de texte, cu termeni cu sens obscur, sînt înșirate de Gorovei (p. 173) și de I.-A. Candrea (*Folcl. med. rom.*, p. 330—333), întovărășite de următoarele observații: „des-cîntecele tuturor popoarelor cuprind cuvinte fără nici un sens, sau sînt alcătuite în întregime din cuvinte neînțelese“ (p. 330).

Înșirăm cîtiva termeni din această categorie:

ALELNASE. Eu cu zăce, din zăce nu mai trăce, / *Alelnase* și-afinate, / Le-am întors cu mîna-ndesate (Sîșești, Mehedinți. Ungureanu).

- AN. Fapt cu luatul în *anii* vacilor / și a oilor (Broșură, Sibiu 1867. G. Dem. Teod., 375).

ANCIUIA vb. (= încheia, încuia?). Apucate, blăstamate, / Cu d-ei răi amestecate, / Să iasă din trupul (cutăruia), / din pieptul lui, / din capul lui, / Ele au *ancuiat* trupul (cutăruia) (Peșteana de s., Gorj. Șez., XI, 41).

AZ DE MARE. Pleacă cutare, / Pă cale, pă cărare, / Pînă, la *Az de mare* (Stroești, Vilcea. Tocilescu, 1562).

BĂCĂLICĂ (= băcănie?) Și găsește adormit pe (cutare) / La ticălică, Și la *băcălică* (T. Măgurele, Teleorman. Grig. Rigo, 97).

BELDIOARE. Ne ducem prin mări / să așezăm oarele, *bel-dioarele*, trestioarele (Moldova. Lupașcu, 10,4).

BOTUZ. Bubă roșiatică, / ...Să eșiți de la (cutare) / ...Cu toate junghiurile, / De va fi din scorbura, / De va fi din *botuz* (Vîlcele, Argeș. Șez., XI, 48/XIV).

BRIGAD. Dă *brigad* / În mîna dreaptă (Pr. Ferdinand, Teleorman. I. Cr., VIII, 183/274)

CASCARI. Să mă spăl: / Di dat, / Di fapt, / Di *cascari* (Crăcăoani, Neamț. Vasiliu, 292).

CATANILE. S-au întîlnit cu cios-buhos, / Cu picioarele ca *catanile* (Vîrful Cîmpului, Dorohoi. I. Cr., VIII, 212/287).

CHEI. Pliuț, voi *chei* de luncă / Vestea să se ducă / Prin toate satele (Baldovinești, Romanati. Ciușanu, 135, 9).

CLINCA. Așa să speli și trupu lui cutare, / ... De *clinca* / De flinca (Baldovinești, Romanati. Ciușanu, 135, 10).

CODARIȚE. De l-o deochiet păsările, / Pice-i *codarițele* (Berbești, Maramureș. Bîrlea, C., 329).

COVIE (deformare din *coaie*?) Cu ciocul să-l ciocniți, / prin p..., prin *covie*, / Să-l ciocniți (Zegaia, Mehedinți. Șez., XXV, 81).

DINDER Fapt cu făină măcinată / pe *dinder* (Broșură, Sibiu, 1867. G. Dem. Teod. 375).

ERTUI vb. Acolo nu vă duceți, ci mereți la N.N., / Că i s-o țipat matrica cu ceas rău, / De acolo o scoateți, / S-o *erluiți* (Vașcău. V. Sala, nr. 43, p. 4).

FLINCA Așa să speli și trupu lui cutare / ... De *flinca* / De plinca (Baldovinești, Romanati. I. Cr., VII, 185/233).
De clinca / De *flinca* (*Id.*, *Id.*, 135/10).

GĂZITOARE. Ca o cățea *găzitoare* (Breaza, Buzău. Grig.-Rigo, 142). Ca o cățea *găzitoare* (Răcășdia. Novacovici, 129).

GENEI. Cîrțiță, pîrțiță, / *genei*, paragei (Docăneasa, Tutova. Șez., XIV, 101).

GHIUGULUI vb. Într-o enumerare de interdicții către „sgaiba seacă”: Seacă nu răni, / Nu *ghiugului* (M-ții Apuseni. Pavelescu, 158, 16).

GOGÎȚĂ [izgonirea ceasului rău: nu te face om — neom — nici găină circăină] Nici miță *gogîță* (Sălciua de s., M-ții Apuseni. Pavelescu, 166, 1).

HAVNICĂ. [Descîntec de splină] Seacă splină *havnică*, / Splină grabnică, Splină căiască (Sălciua de s., M-ții Apuseni. Pavelescu, 181, XXIV).

HĂRĂȘEALĂ. Fapt cu *hărășeală* de cîni (Broșură, Sibiu, 1867. G. Dem. Teod., 375).

HENI vb. [Descîntec de desfăcut ursita]. Eu am venit să te scot, / Din trupul ei, din picioarele ei ... Că de nu-i *heni* / Eu cu toporul capul Ț-oi tăia / ...Hai vacă roșă, că eu te *henesc*, / De pe trupul femeiei isteia (Scheia. Niculiță-Vor., 475).

HROȘ. A făcut mama borș, / cu pește *hroș*, poroș (Dorohoi? I. Cr., V, 174).

HUIATA. Pleacă deochetură / Din inimă, de sub inimă / ... Eu în brațe l-am luat / ... Să-l afum cu *huiata* dealului, / Cu aripa zmeului (N. Ivancu, 45).

ÎNSUFLECĂCIOS. Și-a găsit pe cei răi, / Cei răi *însuflecăcioși* (Țepu, Tecuci. Pamfile, *Boli*, 24, 93).

JIZ. Pe-un *jiz* de deal (Roșa. Niculiță. Vor., 549).

JUDE [Descîntec de bube] Ajută-mi Precistă! *Jude* răce, *jude* răce, / Într-un corn de berbece (Vaca, lingă Brad, Huniedoara. Grig.-Rigo, 36).

LIA. S-o *liet*, / S-o săliet (Cîrlomănești, Tutova. Vasiliu, 281/XXVIII).

LOCMALĂ. L-a spălat, / L-a curățat / De firșală și *locmală* (Ștefănești, Vlcea. Bălășel, 31—32).

LUT. Despice-se ochii moroiului / *Ăi luți* / nepricepuți (Bumbești-Pițic, Gorj. Grig.-Rigo, 61).

MĂTĂȘI vb. (nu corespunde cu sensul dat în DA). (Cutare) cîn pășește / *Mătășește* (Popești, Gorj. Gîlcescu, 103).

MĂLCED s. [Descîntec de gălbinare]. Seacă *mălcedu* corbului / ... Seacă *mălcedu* vulturului (M-ții Apuseni. Pavelescu, 177, XVIII).

MĂTCOS. Piei, ciocî *mătcoasă* (Schitu Duca, Botoșani: Vasiliu, 297/XXXVIII).

MEGI vb. Unde vă duceți voi, fetelor? / Ne ducem... / Să-l *megim* / Să-i luăm puterea din picior (Drăguș. Cristescu-Gol., 75).

MEZERA vb. Noi mergem la bradul cel mare, / Care *meze-rează* ciurde a lor 99 de sate (Vașcău. V. Sala, nr. 43, p. 4).

MÎNĂJAT. Urșii cei mici au mîncat pe cei mari, / Și i-au ars, și l-a cenușat pe cel *mînjat* (Vașcău. V. Sala, nr. 44, p. 14).

MOVINUASĂ. De boale răscucuasă, / De boale *movinuasă* (Sișești, Mehedinți. Ungureanu).

NEGERE pl. (eroare de tipar? !). Pe mări negre că te-oi da, / Pe mări *negere* (? Grig.-Rigo, 143).

NEGOVIE. Cu mîncărime și usturime, / În vîntu turbat, / S-a amestecat, / Și s-a depărtat. / Și buba *negoviei* (Vîlcele, Argeș. Șez., XI, 43/IV). Bubă a *negoviei* (Argeș, Ionescu-Buzău, 418).

NISDARE. [Enumeră felurile de bube]. Bubă din foame, / Bubă din sate, / Bubă din cloceală, ... bubă din *nisdare* (M-ții Apuseni, Pavelescu, 179, XXI).

OARE. [E vorba de 9 fete „îmbozorate”] [La întrebarea: unde vă duceți?, răspund...]: Ne ducem prin mări, / să așezăm *oarele*, bedioarele, trestioarele (Moldova. Lupașcu, 10, 4).

PARAGEI. Cîrțiță, pîrțiță, / genei, *paragei* (Docăneasa, Tutova. Șez., XIV, 101).

PĂLĂPĂI vb. Cu ochii cum privește, / ori cu mînile cum *pălăpăște* (Maidan, Caraș-Severin. Hasdeu, *Chest.*, 18, p. 160).

PĂRALE s.n.pl. („o unealtă de grădinarit“). Cu nouă greble, / Cu nouă *părale* (Bucovina. Marian, D., 9).

PĂRÎNDA vb. (< *pe rînd*?!). Să te duci mereu, / ... La toți căpitani / ... *Părîndea-i* toți / ... Și-apoi ia-le lor, / Omenia lor, / Dragostile lor, / Toată vîlva lor (Bucovina. Pîrvescu, 76, 10).

PLAN. Doamne, tu, ș-ajută lui Gheorghe, / născut în *plan* opt, / Desfac în șapte, / născut în *plan* în trîi, / Desfac în doi (Săliște. Bihor. Pavelescu, Bihor, 101/120).

PLEFTURA vb. Hei vacă gonită, / Priboniță, / Nu vini cu capu scuturînd, / Cu picioarele răstăluind / Coadă *plefturînd* (Șanț, Năsăud. Ștef. Cristescu, *Sociol. rom.*, I, nr. 5, 1936, p. 37).

PLINCA. De flinca, / De *plinca* (Baldovinești, Romanăți. I. Cr., VII, 185/233).

PLIUȚ. *Pliuț*, voi chei de luncă, / Vestea să se ducă, / Prin toate satele, / Prin toate orașele (Baldovinești, Romanăți. Cîușanu, 135, 9).

PRĂSĂDIT. La cea răchită, / Răsărită, Este-o fată *prăsădită* (Roman. Grig.-Rigo, 54).

RĂSCUCUASĂ. De boale *răscucuasă*, / De boale movinuasă (Șișești, Mehedinți. Ungureanu).

RĂSTĂLUI vb. Hei vacă gonită, / Priboniță, / Nu vini cu capu scuturînd, / Cu picioarele *răstăluind*, / Coadă *plefturînd* (Șanț, Năsăud. Ștef. Cristescu, *Sociol. rom.*, I, nr. 5, 1936, p. 37).

REHNĂ. Și m-am întîlnit cu albeață, / Albeață prin potcă, / Albeață prin *rehnă*, / Albeață prin strigare, / Albeață prin deochi (Preuțești, Suceava. Șez., I, 124).

REPREȘIT. [Deochi de oprinteală] S-a dus Ignat la vînat, / Și-n trestie s-a înțapat / ... Trestie de *repreșit* (Fără loc. Șez., I, 200).

RUTINĂ. Am venit să-l spăl pe (cutare) / Eu nu-l spăl de trină [tină] / De *rutină*, / Eu îl spăl de amețeală (Go-ești, Oltenia. Laugier, 132).

SĂLIET. S-o liet / S-o *săliet* (Cîrlomănești, Tutova. Vasiliu, 281/XXVIII).

SECĂRI vb. O prins Ion a se văicăra, / *Săicărind*. / Cine l-o auzit? / Maica Domnului: / Nu te *săicăra*, / Nu te văicăra (Mitoc, Dorohoi. Vasiliu, 284/XXIV).

SINECĂ. Că m-am luat pe *sinecă*, / pe mîneacă (Șîngeorgiu, Năsăud. Pîrvescu, 70).

SÎLNI vb. Toată tembera la Parașchiva vrăjitoarea, / Să ne *sîlnia* cu mîna iei direaptă (Șișești, Mehedinți. Ungureanu).

SPUMĂ DE MIERE. Plecai azi marțea / La *spuma de miere*, / La miere de vin (Pătrăuți, Bucovina. Pîrvescu, 74, 8).

STRELI vb. Soare din apus de soare, / nu *strelî* (Lelești, Gorj. Arh. Inst. folc., 3421 II hh).

STRUCI vb. Cu piepturile voi *struci*, / Cu mătura voi mătura. (Bogdănești, Vîlcea. Bălășel, II, 92).

TEMBERA. Toată *tembera* la Parașchiva vrăjitoarea (Șișești, Mehedinți. Ungureanu).

TOARTĂ. Hultur sur, / Cari umbli prin cer, / Pi sup cer, / Pe la *torțile* mărilor (Zmulț, Covurlui. Vasiliu, 279).

TPOOA. [Descîntec de pușchele] Cel de al doilea zice: / *Tpooa* acum să piară (Vîrful Cîmpului, Dorohoi. I. Cr., VIII, 213/288).

TREȚĂ. Purcede gușele pe cale, cărare, / da o *treță* / O cață / înaintea lor ieși (Găinești, Suceava. Șez., I, 123).

TRINĂ. Am venit să-l spăl pe (cutare), / Eu nu îl spăl de *trină* [tină] / De rutină, / Eu îl spăl de amețeală (Go-ești, Oltenia. Laugier, 132).

TRÎGLUȚĂ. Uimă, uimuță, / Sui pe *trîgluță*, / Că te-oi duce mare, / Să te uști ca o cicoare. (Săcel, M-ții Apuseni. Pavelescu, 160, 10).

TUNȘĂ. Mîndru să mă curăț, / ... De toate *tunșele* (Șîngeorgiu, Năsăud. Pîrvescu, 69, 4).

ȚEHLIT. Spaimă înspăimîntată / Cu *țehlit*, / Cu răsărit, / Cu spăimat. (Pe o carte veche. Pamfile, *Boli*, 43, 224).

ȚIRĂ. Pe unde voi mergînd / Pămîntul tot țiră făcînd (Transilvania. *Ung.*, 1893, p. 381).

URĂ. Cum nu m-aș văeta, / Că eu am dat, În ură urită, / În ură de fată, / În ură de fecior (Cărmăzana, Ț. Oașului. Mușlea, 208/280).

VIȚUNI vb. Se bătea, / Se jițunea, se vițunea (Sișești, Mehedinți. Ungureanu).

VÎNT, VÎNTĂ. (*vîntui*, vb. < *vînt*?!) [Descîntec de vînt]. Plecă om *vînt*, / La pădure mare *vîntă* (Ruptura, Mehedinți. Tocilescu, 154).

ZĂBIT. Trîntit, / *zăbit* (Grojdibod. D. Ionescu, II, 20).

ZĂLETIT, ZĂLEZIT. Bubă *zăletită* (Turcești, Vilcea. Tocilescu, 1591). Soare *zăletit* (*Id.*, Tocilescu, 1572). Bubă *zălezită* (Cîreș, Vilcea. Tocilescu, 1567; 1587).

INDICE DE CUVINTE ȘI FORME

A

a 107

abur v. abura

abura 97

acior 85

aciola 19

ad v. iad

adămasă v. adămască

adămască 19

adăsta 19

adevăsi 19

adiu v. iad

adoi 97

agarlic 19

agîmba 19

aia 48

al 107

alăma 97 v. alămat

alămat 93

alămăr 82

alămîie 82 v. alămăr

alătra 19, 102

albastru v. albăstri

albață v. albeață

albăstri 97

albeață 48

ale 48, 107

alelnase 128

alina v. alinat

alinat 48, 93

alipat 74

alipui 74

alogiță v. ediță

altoi 48

altoiele 48

altoiu v. altoi, altoiele

amețală v. meață

amiază v. miezîza

amiază v. amieză

amiezi 97

amin v. codamin

amin — aminată 125

amin — codamin 125

aminată v. amin-aminată

amorți 48

amurta v. amorți

amuți 49 v. desmuți, dismuți

an 128

anciua 128

anglezoaică 109

anina 49

aoeu v. aoli

aoli 97

apărătuș 20

Apeș 109

Apilo v. Gici

aplecat 49

apucat 49

aramină 20 v. aramină — mină

aramină — mină 125

arădui 74

arăni 102

arîni v. hrîni, arăni

arman 20

armăsăroaică 120

aromeală v. tiromeală

aromit 49

Arşini 109
 arşun v. harşun
 arumit v. aromit
 arunca v. aruncătură, dezurca
 aruncătură 93
 Arvaş v. Arvat
 Arvaş 109
 Arvat v. Arvaş
 asorit 20, 89
 astupa v. astupuş
 astupuş 93
 asurzi v. desurzi
 aţipi 49
 aţichi v. aţipi
 aţîţa 49
 aur v. aurel
 aurămeasă v. avrămeasă
 aurel 89
 auvă 108
 anz 49
 aveare 108
 avere 107
 averuri v. avere
 avrămeasă 24, 49 v. cîrstăneasă
 Az de mare 128
 (ăi) răi 123

B

babiţă 109
 baghiţă v. babiţă
 baiu 49
 balţ 20
 bardă 49
 bartiţă 20
 barzoşă 20
 băbălică 85, 128
 băbioaică 50
 băncăni v. boncăni
 bănui v. îmbănui

bărăţa 20
 bărbînoc v. brebenoc
 bea v. bere
 behăi 50
 beldioară 20, 128
 Belizar 109
 bercii 20
 berdui v. bardă
 bere 93
 beşicar 85
 beşică v. beşicar
 bicăşel 74
 bici v. biciuia
 biciuia 97
 biho 20
 bitang 20
 biiguit 50
 bîntuială 50
 bîntuitor 50
 birii 50
 birtiţă v. bartiţă
 bită v. bitricea
 bitricea 81
 boaghiţe v. bobiţe
 boană 20
 boanză 20
 boasă 50
 bobiţe 50
 boboană 109—110
 boboaşă 50
 bobotit 21
 bogoz 50
 bohaş v. bohod
 bohaz v. bogaz
 bohod 21
 bojite v. boasă
 bolăcăi v. olăcăi
 bolboiat 21
 bolboruş 21
 boldei 21 v. cotei

boldeici v. boldei
 bolfa 50
 boli v. bolitor
 bolibrez v. breaz — bolibrez
 bolitor 93
 bonboană v. boboană
 boncălui 21
 boncăni 50
 bontorog 21
 bontudui 21
 bonza v. boanză
 borî v. borîncios
 borîcios 93
 boroaică v. boroi
boroi 110
 borză 110
 bosai v. bosorcău
 bosconiţă 110
 bosorcaie v. bosorcău
 bosorcău 21, 110
 bostea 82 v. stea
 bosurca 21
 boşco 21
 boşorcăe v. bosorcău
 botuz 128
 bou — cibol v. bucifal
 bour v. bouri
 bouri 98
 brăciruţă 50
 breaz-bolibrez 125
 brebenoc 51
 brici 98
 brigad 129
 brîină 51
 brîncă 51
 brîncă brîncată 51
 brînduşel 21
 broaşte 22
 bucătări v. îmbucătări
 bucifal 22
 bucin 22

bucşele v. stele
 budiană 22
 budihace 22
 buduhală 110
 budură 22, v. hudură
 buduroi 22
 bugezi 22, 51
 buhadaică 110
 buhă v. buhadeică
 buhădie v. buhadeică
 buhos 22
 buhmitură 51
 buhuitură v. buhmitură
 buiemestru 74
 buiguit v. biiguit
 buisă 125 v. cinisă
 buit 22
 bulboiat v. bolboiat
 bulbuş 51
 bulezi 22
 Bulgărin 51
 bumb v. îmbumbi
 bumbăci v. desbumbăcat
 bun v. bunete
 buncălui v. boncăni
 buneţe 89
 bură 51
 burcior v. urcior
 bursuca 22
 bursucat 22
 buşmachi 22

C

cacadîr 51
 cai v. căiască
 Calarei v. Galilei
 capră v. căprească
 carbaciu v. gîrbaci
 cascari 23, 129

catanile 129
 cataroaică 110
 cataroi 110
 cau 111
 caua 111
 caval v. căvăla
 căiască 90
 căina 52
 căira v. căina
 căiță 23
 călină 52
 căminar 108
 cănceu 23
 căpcăun 52
 căpistere 52
 căpităneasă v. cîrstăneasă
 căprească 90
 cărtenească v. cîrstăneasă
 căscare 23
 cășgari v. căscare
 cătăroaice v. cataroi
 cătăunesc v. căpcăun
 cătresc 52
 cătușă 42
 cățelit 52
 căuți 23
 căuți v. căuți
 căvăla 98
 ceas v. Ceas-rău, ceasoroaică
 ceasoroaică 86, 111
 Ceas-rău 83, 120
 ceasul 111
 cenușa 52, 98
 cenușă v. cenușa
 cerca v. cercală
 cercală 93
 cerneș 111
 cerni v. cerneș
 cesăla 52
 ceta v. înceta
 cetera 98

ceteră v. cetera
 chei 129
 chersină 23
 chilav v. schilav
 chilom v. chilomănesc
 chilomănesc 23
 chimet 23
 chingă 52
 chiot 52
 chioti 52
 chir v. creier
 chirăi 52-53
 chistaș 23
 chistov 23
 chizărie 23
 chizel v. chizărie
 ciemere v. temere
 cijnăitoare 23
 cimpoi 98
 cinat 23
 cină v. încina
 cine v. cinerite
 cinerite 81
 cioantă 23
 cioase 84, 111
 ciofling 53
 cioi 85
 ciomni 23
 cios 84, 111
 cină v. încina
 cinchiță v. ediță
 ciricăi 24
 ciuisă — buisă 125
 ciumaș 86
 ciumă v. ciumaș
 ciumări 24
 ciumpav v. cimpoi
 ciungi 53
 ciuntă 53
 ciunti 53
 ciup 24

cîcidîr v. cacădîr
 cîine v. cîinoaică
 cîinoaică 86
 cînișitură 24
 cînitură v. cînișitură
 (se) cînta 107
 cîrcăiac v. cîrcăiat
 cîrcăiat 24
 cîrcăli 24
 cîrcova 24
 cîrcușit v. cîrcova
 cîrlicăi v. cîrcăli
 cîrni v. descîrni
 cîrstăneasă 24
 cîrstineasă v. cîrstăneasă
 cîrtiță v. cătresc, pîrtiță, cîrtiță-
 pîrtiță
 cîrtiță — mîrtiță 125
 cîrtiță — pîrtiță 125
 cîrtog 24
 cit 53
 clab v. clăbuc
 clabăuț 24
 clăbuc 53
 clei v. creier
 clenciuros 24
 cliciu 24
 clieri v. clei, creier
 clinca 129
 clinca-flinca 129
 clini 25
 cliri v. creier
 clocă 53
 clocoti v. forcoti
 cloșniță 25
 coace 108
 coacereți 108
 coadă 53
 coapsă 53, 106
 coase v. răscoase
 cobaie v. gobaie

cobsă 106 v. coapsă
 cocăstea v. logostea
 cociorvă 25
 coconeată 120
 coconețe v. coconeată
 cocostea v. stea
 codamin 83 v. amin — codamin
 codarițe 129
 codău 25
 codreana 86
 codresc 90
 codroni v. coron
 codru v. codreană, codresc
 cofă 53
 coleși 25
 coleti 111
 comina v. gospodi
 Constantin 111
 cop 25
 copitaris 83 v. copităriță
 copită v. copitaris, copităriță
 copităriță 83
 copțătură 43
 corn 53
 coron 74
 corovă 25
 cosiță 53-54
 cosintă v. sintă
 Cosma 111
 costar v. costor-vostor
 costorar v. costorăresc
 costorăresc 90
 costor-vostor 126
 cotei 21, 54
 coti 54
 cotreanță v. treanță
 cotreț v. cătresc
 covie 129
 creier 74
 crel v. creier, clei
 crici 25

criel v. creier
 criși v. crici
 crișcare 54
 crunta 54
 cudalb 54
 cufundoasă 127 v. roasă
 culege 54
 cununat 25
 cuosiță v. cosiță
 curcubăta v. curcubeta
 curcubeta 54
 curcoaie v. urcoi
 curcoi v. urcoi
 curta 54
 curti v. curta
 curund v. rund
 cute 54
 cuțag 90
 cuțita 54
 cuțitareți 108 v. cuțita
 cuțitat 54—55
 cuțitătură 55
 cuțitoia 55

D

da v. date, Dedes
 dat 7, 111
 date 5, 93
 daturi v. dat
 dăbălată 25
 dălac — mândălac 126
 dănaci 55
 dăoli 25—26
 dăuli v. dăoli
 dedeochi 111
 Dedes 111
 dediță v. ediță
 dehăli v. dăoli
 dentruele 106

deochetor 112
 deochetură v. deocheturoaică
 deocheturoaică 86
 deochi v. deochiat, dedeochi, ne-
 deochetor
 deochia v. desdeochia
 deochiet 112
 deochitoriu v. deochetor
 deotori v. diochioi
 deotoriță v. diochioi
 desbălăurat 26
 desbumbăcat 93
 descărni 102
 descîntecă 107
 descleșta 103
 descrunta 103
 desdeochia 103
 desgîrci 103
 desmira 103 v. desmirat, des-
 miratic
 desmirat 94
 desmiratic 94
 desmuți 103
 desorbi 103
 desori 26
 despăienjeni 103
 despedeca v. despiedica
 desperi 103
 despiedica 103
 despietra 104
 despietroșă 104
 despoenjeni v. despăienjeni
 desturbura 104
 deștepta 55
 desurzi 104
 desvenina 104
 dezmira v. desmira
 dezorbi v. desorbi
 dezurca 104
 die 120—121

dih 84
 dihanie v. dih
 dinder 129
 dintre ele 106
 dintroeale v. dintre ele
 Diochioaia 121
 Diochioi 121
 diodeochi 111
 disdele v. ghizd
 dismuți 104
 disproora 104
 divănese 121
 dîbălată v. dăbălată
 dîrmoz 26
 doborî 55
 doi v. adoii
 domn v. domnut, domnese
 domnese 86
 domnuț 81
 dopot v. tropot
 dopote — tropote 126
 dorele 81
 doscă 26
 dragostele v. logostea
 drăcăriță 86
 drîglă 26
 drîmos v. dîrmoz
 drobolață 26
 drugă s. 26—27
 drugă adj. 27
 druguță v. drugă s.
 ducasă 94
 duce v. ducasă
 dului v. duhui
 duhui 27
 dumăvi 27
 dungălui 27
 durdure v. dure
 dure 112
 dureroasă v. săpăcioasă
 durgăului v. dungăului

durime 105
 durimi v. durime
 džizmiracili v. mirac

E

eală v. hală
 ederă v. ediță
 ediță 86—87
 ele v. hală
 elogiță v. ediță
 ertui 129
 estriță v. ediță

F

fa(ce) 112 v. făcătură
 facere 55, 112
 fapt 55
 faraon 112
 faraonoaice v. faraon
 faraonoaiși v. faraon
 făcătură 94
 făciarie v. fățare
 fără sine 55
 fățare 55
 fel 55
 felegoasă 55
 fihină 27
 fihinel v. fihină
 fior 27 v. fiora
 fiora 98
 firfiit 27
 firșele v. sfirșeală
 flească 56
 flenciu v. flinca
 flinca 27, 129 v. clinca
 flociat v. răsflociat
 flocoș v. flotocos
 flotocos 83

foale 56
foalie v. foale
foc v. focuț, infoca
focuț 81
folticos 83
forcoti 83
forforată 90
forfot v. forforată
forfoti v. forcoti
forosi v. forostni
forosti v. forostui
forostui 27
fositat v. topsicat
fragă v. frăguliță
franțuzesc v. sfranțozească
frăguliță 81
frăguță v. frăguliță
frăsui 28
frecat 112
frigare 94
frige v. frigare
Frînc 112
frîngi v. Frînc
fugera v. fulgera
fulgera 56
furcer v. furcerele
furcerele 28
furnicar 87
furnică v. furnicar
furteață 28

G

Galaleu v. Galilei
Galareu v. Galilei
Galilei 56
Garaiv v. Galilei
gaură v. găurean, îngăuri
găni v. gîndi
găoci v. sghieucile

găoraș v. găuraș
găuraș 87
găurean v. găuraș
găzitoare 129
geamăn 56
geme 56
genei 129
geveli 28
ghecet v. pocit
gheră v. ghiară
ghersgan 105
ghiară 56
ghider 28
ghimpe 56 v. înghimpa
ghinci v. ghimpe
ghioacă 56
ghicc 56—57
ghicchet v. deochiet
ghiosiu v. ghioc
ghiogului 130
ghiță v. ediță
ghiviziu 28
ghizd 57
gint 57
Gioi 112
giță v. viță
giungi v. ciungi
giuvali v. geveli
giviziu v. ghiviziu
gilcă v. frăguliță, gîlculiță
gîlculiță 81
gîlț 28
gîmfa 57
gîmfareț 108
gîmpa v. gîmfa
gîndi 57
gînfi v. gîmfa
gîni v. gîndi
gîniba v. gîmfa
gîrbaci 57
gîrla 98

gîrlă v. gîrla
gîrli 98
gîrlici 57
gîscan v. gherșgan
giță 28
glod v. gloda
gloda 98
gobaie 28
gogă 121
gogiță 130
gogonat 57
gogostele v. logostea
gonitor 57
gospodi comina 112
gostele v. logostea
grabnic v. gramnic
gramnic 58
grasă 58
grebla 58
greomînt 28
Griva 113
Grivăn v. Griva
grîe 58
gros 58
groscior v. groscioros
groscioros 90
gruieți 81
grunguni v. îngurlui
gugimănioară 81
gugiuman v. gugimănioară
gugui 29
guguli 29
gunoi v. gunuitură
gunuitură 29, 88
gurgui 58
gurguță 29
gust v. gusti
gusti 98
gușter v. îngușterat

H

habatic 29
haia v. aia
hală 113 v. iele
halcă v. hălci
hale 121 v. hală, iele
handra 29, v. huia-handrahuia
handrahuia v. huia-handrahuia
handralela v. huia-handrahuia
haot 29
hargalaș v. agarlic
harțun 29
havnică 130
hălălăi 29
hălci 98
hăle 121 v. ale
hărășeală 29, 130
hăuli 58
hăznui 29
heghiu 75
heialaltă 106
Helarii v. Galilei
helge 29
heli v. hală
heliște v. vielște
heni 130
hestriță v. ediță
hîrb 58
hîrci v. horcăi
hoară 58
hochi 30
holba v. înholba
hopaie 58
horă v. hoară
horbă v. vorbă
horcăi 58
hrămi 30
hrăni 58
hroș 130
huci 30

hudură 30, v. hudură-budură
 hudură — budură 126
 hui 59 v. străhui
 huia v. huiiu
 huia — handrahuia 126
 huiata 130
 huiiu 30
 hulciu v. helge
 hulie 30
 hultur 59, hultura, hultur-vultur
 hultura 98 v. hultur-vultur
 hultur-vultur 126

I

iad 59
 iadă v. ediță
 iarba mare v. codreană
 iască v. iesca
 icni 59
 id 113
 idiță v. ediță, id
 iduri 113
 iduroaică 113
 iedele v. ediță
 iederă v. ediță
 iederiță v. ediță
 iediță v. ediță
 iele 121
 iepe v. iepească
 iepească 90
 iepure v. iepurești
 iepurești 90
 ierodiacon v. ierodieci
 ierodieci 113
 iesca 98
 igna v. icni
 ijă — mijă 126
 Ilma 113
 ingliță v. ediță

ins 121
 inse v. ins
 Iordan 113
 Iordanaulă 88, 126 v. Iordan
 Iordanaulă Viforaulă-Lespezaulă 126
 iorsag v. ioșag
 ioșag 75
 iroase 113
 iroși v. iroase
 isăli 30
 Isbila 113
 isdături v. izdat
 istiță v. ediță
 Ișdila 113
 iție 30
 ițu v. iție
 izări 30
 izda 30
 izdat 121—122 v. pază
 izină 30—31
 izinită v. izină
 izină v. izină
 izvor v. izvoros
 izvoros 90

I

îmbănu 104
 îmbruța 31
 îmbucătări 104
 îmbumbi 99
 împagerite v. pajură
 împăra 99
 împelina 99
 împelițată 113
 împiedica v. despiedica
 împiepta 99
 împietra v. despietra
 împrelistit 31
 împrilăstiat 31

împuia 99
 împupi 59
 împupit 59
 încâlție 31
 începe v. începelniță
 începelniță 94
 înceta 59
 închepta v. împepta
 incina 99
 incinde 31
 incinta 31 v. incintător
 incintător 94
 încleșta v. descleșta
 incolăcit 59
 încorda v. încordător
 încordător 122
 încoroiat 59
 încrunta 59 v. descrunta
 încujba 31
 încunta v. încrunta
 încușita v. cușita
 îndălui 75
 indemn 59
 îndesa v. îndesoare
 îndescare 94
 îndurat 59
 înfăca v. înșfăca
 înfoca 99
 înfocati 99
 înfofoli v. înfoholate
 înfoholate 59
 înfrina 60
 îngăuri 99
 inghimpa 99
 îngimfa v. gimfa
 îngurlui 99
 îngușterat 90
 înherinat v. înveninat
 înholba 104
 înpupi v. împupi
 ins v. ins

înschicat v. inspicat
 înșorăci v. înșoroci
 înșoroci 99
 inspica 100 v. inspicat
 inspicat 94
 însuflecăcios 30
 înșfăca 60
 întăciuna v. întăciunat
 întăciunat 94
 întinde 60
 întilni v. întilnătură
 întilnătură 95
 întruchina 31
 înțepa v. înțepăios
 înțepare 108
 înțepăios 95
 învenina v. desvenina
 înveninat 60
 învisa 100
 învinoșă 104
 involma 31
 înzînat 90

J

jare 31
 jebrina v. jare
 jelnic 60
 jipan 31
 jitunea v. vițuni
 jiulebitia v. joloduță
 jiz 130
 jigărită 32
 joală v. jolnă
 joapă 32
 joenoasa 32
 joimărită v. Gioi
 jolfă 32
 jolnă 114
 joloduță 32

jubră 32
 jude 130 v. judeceasă
 judeasă 75
 judeceasă 108
 junghi v. junghioană
 junghia v. prejunghia
 junghiareți 108
 junghioană 88
 jurghiță v. ediță
 jurjiță v. ediță
 juvră 32

L

laci 106
 lamoste 114
 lamosti v. lamoste
 lămurat 32
 lătra v. alătra
 lemn v. lemnar
 lemnar 88
 lene v. lenos
 lenie 32
 lenos 90
 lepăda 32
 lepedeu 75
 leptiță v. ediță
 Ler — împărat 114
 lespădău v. lespedeu
 lespezaulă v. Iordănaulă
 lestriță v. ediță
 leșia 60
 leuroasă 33
 lia 130
 licni 33
 liet v. lia
 ligan v. lighioană
 lighioană 114
 limpăd 107

limpedat v. limpeditor
 limpedi 60
 limpeditor 60
 linciuri 33
 lipcă 33
 locmală 130
 locoșag 33
 logostea 83—84
 lostea 83—84
 lucă 84, v. lucă-nălucă
 lucă-nălucă 126
 lului 33
 lume v. lumit
 lumit 91
 lună v. virgolună
 lup v. lupesc, lupește
 lupare v. lupariță
 lupariță 88
 lupe 106
 lupesc 91
 lupește 91
 luselă 33
 lut 130
 luți v. lut

M

Madalina 114
 maiestru 122 v. maistornică
 maistornică 91
 Mama Pădurii v. Moșu Codrului
 mamon 114 v. mamulan
 mamora v. manon
 mamornița v. mamon
 mamornițoiu v. mamon
 mamulan 115
 mamuloaică 115
 man 33

mană 60
 manesterguri v. mineștegură
 mare v. Az
 Marin 115
 Maroga 115
 marmora v. mamon
 marmoroiu v. mamon
 maslină v. muselină
 mastahat v. mașlacă
 mașlacă 33
 matrica v. mătrice
 matrici v. mătrice
 mață 61
 măci 33
 măduhoasă v. mătcoasă
 măduș 91
 măduvă v. măduș, mătcoasă
 măești 33
 măduvcoasă v. mătcoasă
 măiestre v. măiestru
 măituri v. minătură
 mălced 131
 mândălac 33, v. dălac-mândălac
 mănec v. minec
 mănința 34
 măr v. alămăr
 mătase v. mătăsănicară
 mătăcină 61
 mătăsiniară 91
 mătăși 131
 mătcoasă 91, 131
 mătcos 131
 mătărăgună 61
 matricat v. mătrice mătricită
 mătrice 61, 126—127
 mătrice mătărăgună 61
 mătrice mătricită 126—127
 mătrice mătricoasă v. mătrice mătricită

mătrice mătricită v. mătrice
 mătricită
 mătriciu v. mătrice
 meată 85
 mechea v. mechera
 mechera 34
 megi 131
 melc 61
 melciuri v. melc
 melș v. melc
 mere v. merge
 merge 61
 meriu v. mieriu
 mers v. mersură
 mersoare v. nemersoare
 mersură 88
 metricia v. mătrice
 metricioi 61
 mezero 131
 mic — mare 84
 mic-micotel v. micotel
 micotel 115
 micuțel v. micotel
 mierii 61
 mieriu 61—62
 miez 62
 mieziza 100
 mijă 34, v. ija-mijă
 milă v. mili
 mili 100
 Milialifie 115
 mină v. aramină
 minciură 62
 minegoci 75
 minos v. miros
 mir 34
 mira v. miriș, răzmira
 mirac 75
 mirare 62
 mirareți 108
 miraz 34

mirătoare 122 v. miriş
 mirător 122
 mirătoriu v. mirător
 mirătură 122 v. răzmirătură
 mirături v. mirătură
 miriş 122
 miritură 62
 miroaică 122
 mirodiţă 115
 mironosiţă v. mirodiţă
 miros 62
 mistrui 34
 mişel v. mişela
 mişela 100
 mişeli 100
 mişulie 34
 miţă 62
 miătură 62 v. minătură
 mîlcăviţă v. mîrcăviţă
 mîlcoviţă v. mîrcăviţă
 mină v. minătură
 minăjat 131
 minătură 34, 95
 minec 62
 mineştergură 75
 minuri 107
 minzare v. veritoare
 minzătoare 62 v. veritoare
 mîrcăviţă 34
 mîriitură 62
 mîrlă 34
 mîrsit 34
 mîrşală 34
 mîrţiţă 125 v. cîrţiţă
 miţ 62
 moci 62 v. măci
 modîlcă 34—35 v. pomovîlcă
 modovîlcă v. motofilcă
 moimă 35
 molcomiş 62

molconiş v. molcomiş
 molfă 35
 moloşag v. mulăceag
 morăi 100
 morfeca 35
 moroaică 115 v. maroga, miroaică
 moroi 115 v. boroi, morăi
 moroni v. moroi
 morosîn 35
 morsocat v. mursecat
 morugat 35
 morugă v. morugat
 moruş 35
 mostofilcă v. motofilcă
 moşoaică 35
 Moşu Codrului 115—116
 Moşu din Pădure v. Moşu Codrului
 motălcă v. modîlcă
 motofilcă 35
 movinuasă 131
 mreană-steamcă 127
 mucegai 63
 mucos 63
 mugata 122
 mugeo 122
 mugi 85 v. mugeo
 mujucaş 35
 mulăceag 75
 mumă v. mumăniţă
 mumăniţă 88
 mur 36
 mură v. mur
 murculi v. murguli
 murguli 36
 muroni v. moroi
 mursecat 63
 muselină 63
 muşchi v. muşchiat
 muşchiat 91
 muştegai v. mucegai
 mut v. muţi

muţă 36
 muţă — surză 36
 muţi 100

N

nadol 36
 Naftuliu 116
 naramagie v. naramzie
 naramzie 63
 nară v. nărtiţe
 năjită 36
 nălucă v. lucă-nălucă
 nălucă — prelucă 127
 năplăială 36
 năploaia v. năplăiala
 năprăcit v. năprătit
 năprătit 36
 năprătitură 37
 nărtiţe 88
 năsădi 37
 năsădit 95
 nătătaie 116
 nătîmană v. nătătaie
 nătîrni 37
 năviscă 37
 nechiotat v. nechitit
 nechitit 37
 nedeochetor 88
 negere 131
 negoci 37 v. minegoci
 negovie 131
 negre v. negere
 negură v. negureaţă
 negureaţă 88
 nejig v. năjită
 neleapcă 37
 nemersoare 88
 nesădit v. năsădit
 netăetoare 95

netot v. netoţească
 netoţească 91
 nimăt 37
 nisdare 131
 noi 63
 noii 37
 noroit 63

O

oaie v. oiesc
 oare 131
 oare, beldioare
 obrinteală 63
 Odiul 63
 odostea v. logostea
 odrasla 63
 Odriiu v. Odiul
 ogaş 63
 ogoi 37
 ogostele v. logostea
 oiesc 91
 olăcăi v. olăcăi-bolăcăi
 olăcăi-bolăcăi 127
 olătui 37
 olecăi v. olicăi
 olicăi 37—38
 olicui v. olicăi
 om 63
 omac 85
 omăt v. omăta
 omăta 100
 o, mine 64
 oprăvi 38
 oprinti 64
 orbalţ 38 v. orbălţi
 orbălţi 100
 orbanţ v. orbalţ
 orbi v. desorbi
 orbie 64
 oricăi v. olicăi

orindă 38
orsu 123
os v. osuț
oschi-Scaraoschi 127
osuț 82
ozdrele v. odraslă

P

pageri v. pajură
pai v. păios
pajură 64
palat v. pâlătui
pală v. pâlui
paloși 75
par 64 v. împăra
paragei 131 v. genei
pararoș 78
paroș 78—79
paus 85
pază 123
păcuină 64
pădure v. dure
păduroi 116
păduronii v. păduroi
păienjeni v. despăienjeni
păinjineală 64
păios 91
pălăpăi 131
pălătui 100—101
pâlui 101
pămînt 116
pămînte v. pămînt
pămîntean 64
păpădie v. die
părale 131
părinda 131
părsecat 64
păsdărie 64
pătrunchi 39

pcelie v. piele
pelin v. împelina
peliță v. împelițată
peri v. desperi
perit 123
persecat v. pārsecat
persiciu 91 v. pārsecat
perț 75
pestricioară v. peșcișoară
pestriț v. peșcișoară
peșcișoară 92
pește 75
peteică 76
petrece 64
piază 65
picui 39
piele 65 v. pieleș
Pieleș 116
piept v. împiepta
pieri v. răspieri
pierit v. perit
piersecie v. pārsecat
pierseciu v. persiciu
piersică v. persiciu
piot v. chiot
pistricel 82
pistruie v. pistricel
pișărteață 39
pizmuitoare v. cizmăitoare
pîră v. pîriș
pîriș 89
pîrleală 95
pîrli v. pîrleală
pîrtiță 39 v. cîrtiță
plan 132
plăselat 92
plăsele v. plăselat
plăvaie 65
pleftura 132
pleh 76

plescăiță v. plescăviță
plescăviță 39
pleș 65
plete 65
pleteri v. plete
plinca 132 v. clinca
pliuț 132
plodos v. podos
plotun 65
poartă v. porticea
poci 65
pociat v. pocit
pociet v. pocit
pocireti 108
pocit 65 v. pocita
pocita 101
pocitoare v. pocitură
pocitor 95
pocitură 65
pocituroi v. pocitor
pocui 39
podos 39
pogan 76
pogînici v. pogonici
pogonici 66
pohibi 39
pohoeală 39
pomili 39
pomiroasă 79
pomovălcă v. pomovîlcă
pomovîlcă 79
poneagră v. ponegru
ponegru 79
pop 39 v. popos
popos 89
porticea 82
potcă 116—117
potcoaică v. potcă
potcoi v. potcă
potculeasă v. potcă

potea 85
poteică v. peteică
poticea v. potea
potituri v. pocitură
potolitor 66
potopi 66
povireți 108
pozderie v. puzderie
pranic 40
prăjuroaică 89
prăsad 40
prăsădit 132
prăsodz v. prăsad
pre 79
preceți 40
prejunghia 79
preliță v. ediță
prelucă v. nălucă-prelucă 40
prepune 79
presui v. sui
preti v. priti
pricăjit 40
pricăzit v. pricăjit
pripas 66
priseacă 79
priteală v. priti
priti 40
pro 80
proară v. proora, prozice
proi 40
proora 66 v. disproora
propt 66
prozice 80
pui 66 v. împuia
pupui 40
pupuiat v. pupui
pusătură 40
pustie v. pustieșug
pustieșag 89

pușchea 66
puzderie 40 v. păsdărie

R

Rană 117
rap 107
—rare-cărare 127
răchițat 66
răcni v. răhnoi
răghila 66
răgui 40
răhni v. răhnoi
răhnoaie 95 v. Rana
răhnoi 95 v. Rănoi
răi 40, 123
răicăra 41
Răitan 117
răminat 108
răncălui 41
răni v. arăni
Rănoiul 117
răoaică 123
răoaice v. răoaică
răs — 80
răscoacereți 108
răscoase 80
răscucuasă 132
răsfinte v. sfint
răsflociat 80
răsfug 41 v. răsfugi
răsfugi 101
răsmira v. răzmira
răspai v. speria
răspei v. răspieri
răspieri 80
răspîndi 66
răsșuera 80
răstaie v. răsteu

răsteu 67
răstălui 132
rășchitor 67
rătuteală 41
rău v. Ceas-rău
răurat v. rourat
răură 127 v. roura
răz — 80
răzmerituri v. răzmîrătură
răzmira 80
răzmîrătură 80
re- v. reverin
rehnă 132
repaus v. paus
repreșit 132
resflociat v. răsflociat
resteu v. răsteu
reverin 84
rișchitoare v. rășchitor
rîgnă v. rimnă
rîhnă v. rimnă
rimnă 67
rimni 67
rimnitoare v. rimnitor
rimnitor 67
rimnitorească v. rimnitor
rimnitoriu v. rimnitor
rimnitoră 67
rin 67
ritos 68
roasă 68 v. roasă-cufundoasă
roasă-cufundoasă 127
roată v. rotoroate
rocoti 41
rogoaică 41
romit 68
român 68
ros 41
roș — paroș v. paros
rotoroate 84
roua 68

rourat 68
rujă 76
rujile (obrajului) 76
ruma 41
rund 85
rușală 68
rușeli v. rușală
rutină 132 v. trină

S

saela v. saia
saia 68
Samba 117
Samodiva v. silea
Sanca 117 v. Silea Samodiva
Sanctioan 117
sapă 106
Sarsan 118
Savalina 118
sădi v. nesădit
săgeată v. săgetaș
săgeta v. săgetatic
săgetare 108
săgetaș 89
săgetatic 95
sălăriță 68
săliet 133 v. lia
sămcoaică v. Sancă
Sămcoică v. Sancă
Sâncoiu v. Sancă
sănece v. sinec
săpa v. săpăcioasă
săpăcioasă 96
sărbezi 101
sbehăeta v. behăi
sbiciula 41
Scaraoschi v. oschi
scărîndea 41
schilav 68
shipi 68
shipi v. schipi
scîrbeală 68
scîrnăvit 68
scopi 68
scorobaie 42
scorovaie v. scorobaie
scrisă 69
scrișni v. crișcare
scruntar 42
sdioacă v. ghioacă
scacă v. priseacă
searbăd v. sârbezi
secări 133
senic 42
sepe 106
sfadă 69
sfedea v. sfadă
sfetită 42
sfială v. sii
sficiula 101
sfînt 123
sfîrc 69
sfîrșeală 69
sfranțozească 69
sfredelireți 108
sfriji 69
sgancă v. sgîncușoară
sgăncuță v. sgăncușoară
sghieucile 42
sghițula v. sbiciula
sgîncușoară 12
sgîrci v. desgîrci
sii 69
Silvestița 118
simț 69
sineca 69
sinecă 133
sită 69
Silea Samodiva 118
silni 133

simcea v. simcelat
 simcelat 92
 sincelat v. simcelat
 sinec 69
 sinia 101 v. sineca, sinie
 sinie v. sinia
 sintă 69
 sință v. sintă
 sită v. sită
 smicolitură 42
 snagă 69—70
 soace 42
 soage v. soace
 soare 118 v. asorit
 somn v. somni
 somni 101
 sopirlariț v. șopirlaiță
 sor 107
 sorb 42
 soroc v. însoroci
 soroci 70
 Sorvior 118
 spafie v. spahie
 spahie 70
 spai v. spahie, speria
 spargalui 42
 sparge v. spargalui
 spămînta 70
 spămîntoaică 70
 spămîntoasă 70
 spămîntă v. spămîntă
 speie 42
 speria 70
 sperjur v. prăjuroaică
 spic v. înspica
 splită 42
 spumă de miere 133
 spurc 70
 spuzitură 70
 sta v. stăci, stăhui
 stafie v. spahie

stahie v. spahie
 Staticot 118
 stăci 105
 stăhui 105
 stea v. bostea, stelit
 stea bostea 127
 stea — cocostea 127
 steamă 42, v. mreană-steamă
 steblă 70
 stelar 70
 stelbă v. steblă
 stele 118
 stele — bușele 127
 stelit 92
 steregină v. steregoi
 steregoi 118
 stigare 70
 stirigini v. steregoi
 stiglare v. strigare
 stînjenei v. stînjienu
 stînjienu 92
 stolicăi 42
 stopitor v. scopi
 străhui 105
 strămurare v. stremura
 străpezie v. strepezie
 streli 133
 stremura 101
 strepezie 70
 stricare 108
 stricătoare 123
 stricători v. stricătoare
 strigare 70
 strigă 118—119
 strigoi v. steregoi
 strigoni v. steregoi
 strîcni 71
 stringhiță v. trimbiță
 strîns 123—124
 strînsoaică v. strîns
 strînsoiu v. strîns

stroh 42—43
 strov v. stroh
 struci 133
 strușniță 43
 struț 76
 stu 43 v. tru
 stuță 71
 stunghița v. trimbiță
 suflecat 71
 sufulcat 71
 sui 71
 surdumaci v. surdumaș
 surdumaș 71
 surorele 82
 surori v. surorele
 surpa v. surupa
 surupe 106
 surureli v. surorele
 surză v. muță
 svai, svai 43

Ș

șalboacă 119
 șamă 43
 Șas-rău v. Ceas-rău
 Șăican 119
 șerpurel 82
 șfichi v. sficiula
 șoim v. șoimi
 șoimi 101
 șoitane 124
 șoitari 124
 șomîlc v. șomîlcă
 șomîlcă 124
 șopirlaiță 124
 șteap 43
 ștergură 43
 știolcăi 43
 șturligaie v. șurlica

șuiera v. rășșuiera
 șurlica 43
 șurligaie v. șurlica
 șuşugaie v. șurlica

T

taftă 43
 talpă v. tălpos
 talpoș v. tălpoș
 tariș v. tîriș
 tartacot 119
 tăcăneală 71
 tăfălog v. tăflăgi
 tăflăgi 43
 tăhueală 76
 tăia v. netăetoare
 tălpoș 92
 tăriș v. tîriș
 tătăcote v. tartacot
 tăuni 44
 tecsie 71
 telnici 101
 tembera 133
 teme 124
 temea 44
 temere 71
 teslă 71
 ticăi 71
 ticăzi v. ticăi
 tilincă v. telnici
 tinde v. întinde
 tiniță 82
 tioagă v. tiugă
 tist 108
 titiri 44
 tiugă 44
 tivilichie 76
 tiviță 44

timbeală v. timpeală
 timpeală 71
 timpinat 71
 tinjală 71
 tircov 44
 tiriș 44 v. copitaris
 tiromeală 44
 tirpie 44
 toacă 72
 toartă 133
 tocilător 72
 tocilătoriu v. tocilător
 toflos v. flotocos
 tolă 72
 tont v. tonti
 tonti 102
 topor v. topori
 topori 102
 topot v. tropot, dopote
 topsica v. întopsecat, topsicat
 topsicat 96
 torsecat v. topsicat
 toscat v. topsicat
 tot 72
 totoreață 44
 tpooa 133
 tragău 44
 trage v. trăsoare
 tragiū v. tragău
 tragna v. tragău
 trăcsăi 80
 trăsoare 96
 treanță 45
 tretin 72
 treță 133
 trină 133
 trigluță 133
 trîmbiță 72
 troncăni v. trunchinătură
 tropot 72, v. dopote-tropote
 tropote (v. dopote)

tru 45
 trudi 72
 trunchinătură 96
 trupină v. tulpină
 tulbiță v. tolă
 tuldui 45
 tuleu 72
 tulpină 72
 tunchinătură v. trunchinătură
 tunsă 133
 turbă 72
 turbura v. desturbura
 turchez 45
 turingie v. turungiu
 turle 45
 turunghie v. turungiu
 turungiu 45
 tuturiu v. turungiu

T

țarm 72
 țăst v. țăstos
 țăstos v. țăstos
 țe 45
 țehlit 133
 țerm v. țarm
 țeșălui 72 v. cesăla
 țăstos 73
 țină 73
 țipa v. țipui
 țipati 108
 țipui 105
 țiră 134

U

udi 45
 udmă 46
 udură 46

udzi v. udi
 ugi v. udi
 uiagă 76
 uimată v. uimă
 uimă 46
 uimuță v. uimă
 uiom v. uimă
 uitiță v. ediță
 umfla v. gîmfa
 umflareț 108
 urală 89
 ură 134 v. urală
 urbalț v. orbalț
 urcior — burcior
 urcoaie v. urcoi
 urcoi 119
 uricime 46
 uricioase v. cioase
 urlați 46
 ursar v. ursăresc
 ursat 96
 ursăresc 92
 ursător 96
 ursi v. ursat, ursător
 ursitoare v. ursător
 ursitori v. ursător
 urzar 73
 ustur 73
 usturime v. durime
 usturoi v. ustur
 usturoia 73

V

vac v. veac
 vacă v. vâcească
 valeu v. vălăcăi
 vaspoamă 46
 vâcească 92
 vâcui 73

vâicăra 73 v. răicăra
 vălăcăi 102
 văpaie v. hopaie
 vâzgaur 80
 veac 73 v. vecui
 vecui 102
 vedera 46
 vederat v. vedera
 Velzevu 119
 venin v. reverin
 venitoare v. veritoare
 verenoșă 76
 verin v. reverin
 veritoare 92
 vetrice vetrirată v. mătrice mătri-
 cată
 vicșinel v. vișin
 vielște 46
 vifor v. viforit
 Viforaulă (v. Iordanan)
 viforit 92
 viforit v. viforit
 vineție 46
 violint v. viorint
 viorint 46
 virtute 73
 vis v. învisa
 vișin 82
 viță 73
 vițuni 134
 vilcezi 47
 vilfă 73
 vilvaș 119
 vilvă v. vilvaș
 vinoșă v. învinoșă
 vînt 134
 vîntă 134
 vinturi v. vînt
 vircolac v. virgolună
 virfile 107
 virgolună 84

vlăcui v. vecui
vodeasă 108
vorbă 73
vorovi 106
vostor v. costor-vostor
vraci v. vrăcesc
vrăcesc 92

Z

ză- 81
zăbit 134 v. zobi
zăcoaie 81
zăletit 134
zălezit 134
zănace v. zănat
zănat 77
zbisulat 77

zbocoti 47
zdrobior 47
zdrobituri v. zdrobior
zgancă 47
zgănci v. zgancă
zghihui 47 v. zghihuitar
zghihuitar 97
zgînci v. zgancă
zgîncușoară v. zgancă
zgîrlici v. gîrlici
zice 108 v. prozice
zider v. ghider
zîină de cîine 119
ziori 47
zilezitură 47
znagă v. suagă
zobeală 47
zobi 47, 73
zvidui 47

CUPRINS

<i>Prefață</i>	7
<i>Abrevieri</i>	9
<i>Introducere</i>	15
Cuvinte rare, în afară de comunicarea uzuală	19
Cuvinte cu sensuri deosebite	48
Regionalisme	74
Formarea cuvintelor.....	78
prefixe cu valoare augmentativă	78
sufixe diminutivale (produse ale afectivității)	81
compunerea	82
scurtarea	84
formarea substantivelor din substantive	85
formarea adjectivelor și adverbilor din substantive	89
formarea adjectivelor și substantivelor din verbe	93
formarea verbelor din substantive, adjective, numerale și interjecții	97
formarea verbelor din verbe	102
analogia.....	105
Elemente de limbă vorbită	106
Personaje mitice sau infernale	109
Tabu	120
Jocuri de cuvinte	125
Termeni cu sens obscur	128
<i>Indice de cuvinte și de forme</i>	135